

RANNSÓKNAMIÐSTÖÐ
FERÐAMÁLA

Mat á áhrifum álvers á Bakka á ferðamennsku

Dr. Rannveig Ólafsdóttir og Kristín Rut Kristjánsdóttir

© Rannsóknamiðstöð ferðamála 2009

Útgefandi: Rannsóknamiðstöð ferðamála, Borgum v/ Norðurslóð, IS-600 Akureyri
Sími: (+354) 460-8930
Fax: (+354) 460-8919
Rafpóstur: edward@unak.is
Veffang: www.rmfi.is

Titill: Mat á áhrifum álvers á Bakka á ferðamennsku
Höfundar: Rannveig Ólafsdóttir og Kristín Rut Kristjánsdóttir

Kápa: Ásprent-Stíll og Rannsóknamiðstöð ferðamála
Prentun: Stell (www.stell.is)

Númer: RMF-S-04-2009
ISBN: 978-9979-834-74-8

Forsíðumynd er sýnir Bakkahöfða og Lundey á Skjálfaflóa. Ljósmynd: KRK

Skýrslan er prentuð á 100g Clairfontane pappír

Öll réttindi áskilin. Skýrslu þessa má ekki afrita með neinum hætti, svo sem með ljósmyndun, prentun, hljóðritun eða á annan sambærilegan hátt, að hluta eða í heild, án skriflegs leyfis útgefanda.

Mat á áhrifum álvers á Bakka á ferðamennsku

Rannveig Ólafsdóttir og Kristín Rut Kristjánsdóttir

RANNSÓKNAMÍÐSTÖÐ FERÐAMÁLA

OKTÓBER 2009

Samantekt

Tjörnes hefur löngum dregið til sín ferðamenn, einkum jarðfræðinga, nemendur í náttúruvísindum og aðra áhugamenn um náttúrufræði bæði innlenda og erlenda. Það er einkum samfelld jarðsaga Tjörness, sem nær frá síðari hluta tertíer tímabilsins fram til síðari hluta ísaldar, sem staðsetur svæðið á meðal merkustu staða landsins hvað jarðfræði varðar. Svæðið við fyrirhugaða iðnaðarlóð á Bakka einkennist af mólendi og votlendi og hefur að geyma ríkulegt fuglalíf en stór hluti svæðisins er á náttúruminjaskrá vegna lífríkra fjara og skerja og sérkennilega rofinna sjávarkletta og bergganga.

Ferðaþjónusta á Húsavík og nágrenni hefur aukist jafnt og þétt síðastliðna áratugi. Frá árinu 1984 hafa ferðaþjónustuaðilar í bænum sameinast í skipulögðu starfi með það að markmiði að kynna og markaðssetja Húsavík sem ferðamannabæ. Stefnumótunarstarf í ferðaþjónustu hefur jafnframt eflst og á þessu ári (2009) liggur fyrir fimm ára stefnumótunaráætlun um sjálfbæra ferðaþjónustu í Þingeyjarsýslum. Tekjur ferðaþjónustunnar á svæðinu hafa að sama skapi aukist til muna á síðustu árum, sérstaklega eftir að skipulagðar hvalaskoðunarferðir hófust á Skjálfanda árið 1995. Í því sambandi má nefna að árið 1996 komu rúmlega 5.000 manns í hvalaskoðun á Húsavík og rúmum áratug síðar, eða árið 2007, var fjöldinn kominn yfir 40.000. Árið 2008 fóru 78% þeirra ferðamanna sem heimsóttu Húsavík í hvalaskoðun. Milli árana 2006 og 2008 fjölgaði heimsóknnum á Hvalasafnið á Húsavík um nærri 300%, eða frá 6.400 í 18.000. Á allra síðustu árum hefur enn fremur verið byggð upp góð aðstaða á Húsavík til rannsókna á hvöllum og sjávarspendýrum almennt, sem dregið hefur til sýn bæði rannsóknarfólk og nemendahópa. Árið 2008 námu útgjöld til afþreyingar rúmlega 37% allra útgjalda ferðamanna á Húsavík. Heildar gistináttafjöldi á svæðinu jókst um 40% síðastliðinn áratug (1998–2008) en meðaldvalarlengd gesta hefur hins vegar ekki breyst þessi tíu ár og er enn einungis tvær nætur. Stefnumótunarstarf í ferðaþjónustu snýr því einkum að því að lengja ferðamannatímabilið og nýta möguleika svæðisins til uppbyggingar vetrarferðamennsku. Slík uppbygging hefur einkum falist í uppbyggingu náttúrutengdrar og heilsutengdrar ferðaþjónustu vegna mikils og aðgengilegs jarðhita og fjölbreytts náttúruvafars.

Nú er unnið að mati á umhverfisáhrifum vegna fyrirhugaðra framkvæmda Alcoa á Bakka. Meginmarkmið þessarar rannsóknar er að leggja mat á möguleg áhrif fyrirhugaðra framkvæmda vegna álvers á Bakka á ferðamennsku. Þegar hafa verið gerðar rannsóknir vegna mögulegra áhrifa jarðvarmavirkjana í tengslum við álver á Bakka. Því var ákveðið að afmarka

Þessa rannsókn við nærumhverfi Bakka. Hins vegar er óhjákvæmilegt þegar verið er að meta áhrif á ferðamennsku að athuga stærra svæði. Því er athugunarsvæði þessarar rannsóknar skipt í tvennt, annars vegar nærumhverfi Bakka og hins vegar fjærumhverfi sem nær yfir allt svæði hins svokallaða „Demantshrings“. Demantshringurinn er hringleið sem tengir saman alla helstu áfangastaði ferðamanna á Norðausturlandi, svo sem Mývatn, Dettifoss, Ásbyrgi, Jökulsárgljúfur og Tjörnes. Til að kanna áhrif fyrirhugaðs álvers Alcoa á Bakka á ferðamennsku var ákveðið að rannsaka bæði viðhorf ferðþjónustunnar og viðhorf ferðamanna í nánasta umhverfi álversins. Jafnframt var stuðst við niðurstöður fyrri rannsókna um áhrif virkjanaframkvæmda í tengslum við álverið. Tekin voru viðtöl við ellefu ferðþjónustuaðila, úrtak viðmælenda var valið með hliðsjón af nýtingu athugunarsvæðis til ferðamennsku. Jafnframt voru spurningalistar lagðir fyrir á sex ferðamannastöðum á Húsavík. Alls söfnuðust svör frá 116 ferðamönnum þær þrjár vikur sem spurningalistarnir lágu úti, þar af voru íslenskir ferðamenn 18% og erlendir 82%.

Niðurstöður fyrri rannsókna um áhrif virkjanaframkvæmda á Þeistareykjum og Kröflu á ferðamennsku (sjá Edward H. Huijbens, 2008; Rannveig Ólafsdóttir og Eva Sif Jóhannsdóttir, 2009) sýna að ferðamennska og ferðþjónusta hefur mikið gildi í sveitafélögunum Norðurþingi, Þingeyjarsveit og Skútustaðarhreppi þar sem Mývatn er þungamiðja aðdráttarafls ferðamanna. Niðurstöðurnar sýna jafnframt að ferðþjónustuaðilar eru flestir á þeirri skoðun að jarðvarmavirkjanir og ferðamennska geti farið saman. Niðurstöður þessarar rannsóknar sýna að svæðið við Bakka hefur gildi sem opið útivistarsvæði og er sem slíkt töluvert nýtt af heimamönnum auk einstakra ferðamanna. Svæðið hefur jafnframt töluvert gildi fyrir náttúruvernd og á þann hátt gildi fyrir ferðamennsku, en stór hluti Bakkasvæðisins er á Náttúruminjaskrá og Náttúruverndaráætlun vegna sérstaks lífríkis og sérstakrar jarðfræði. Aðdráttarafl svæðisins felst fyrst og fremst í auðugu fuglalífi, hafútsýni og sérstakri og fallettri sjávarströnd, auk þess að vera svæði í nálægð við þéttbýli þar sem unnt er að njóta kyrrðar og einveru. Megingildi svæðisins fyrir ferðamennsku liggur þannig í sérstæðri náttúru og í sjónrænu gildi svæðisins bæði hvað varðar sjónlínu frá sjó og landi. Flestir viðmælendur nefndu Gónhól sem vinsælan áningastað meðal ferðamanna og heimamanna en þar er góð aðstaða til að leggja bíl og njóta útsýnis til vestur yfir Skjálfanda og á góðum degi norður til Grímseyjar. Gónhóll er við þjóðveg nr. 85 sem liggur um Tjörnes og er þannig hluti hins vinsæla Demantshrings. Ef af framkvæmdum verður mun álverið verða í forgrunni þeirra sem vilja njóta útsýnis af Gónhóli. Niðurstöður viðhorfskönnunar meðal ferðamanna á Húsavík undirstrika að sjónræn áhrif frá landi eru ekki síður mikilvæg fyrir ferðamennsku svæðisins en

sjónræn áhrif frá sjó en svæðið umhverfis Húsavík virðist vera töluvert vinsælt til útivistar meðal ferðamanna. Rúmur þriðjungur viðmælenda telur að fyrirhugaðar framkvæmdir vegna álvers á Bakka munu hafa jákvæð áhrif á gildi Bakkasvæðisins fyrir ferðamennsku á svæðinu. Álíka fjöldi telur að fyrirhugaðar framkvæmdir munu ekki hafa nein áhrif á gildi þess, en tæpur þriðjungur telur að slíkar framkvæmdir muni hafa neikvæð áhrif og sér meiri ávinning fyrir ferðaþjónustuna í því að halda svæðinu óbreyttu sérstaklega með tilliti til útivistar og hvalaskoðunar. Húsavík er mikilvægur hlekkur í hinum vinsæla Demantshring. Segja má að gildi Demantshringsins fyrir ferðamennsku á Norðausturlandi samsvari gildi Gullna hringsins fyrir Suðurland. Það að Bakki tengist þessari hringleið undirstrikar mikilvægi þess að svæðið verði skoðað sem hluti af stærrri heild og metið með tilliti til þess sem önnur nærliggjandi svæði hafa upp á að bjóða fyrir ferðamennsku, og að matið verði liður í stefnumótun í ferðamennsku fyrir allt svæðið. Verði af framkvæmdum telja ferðaþjónustuaðilar brýnt að auðlind hvalaskoðunar og fuglaskoðunar sem fremsta aðráttarafl svæðisins verði ekki skert. Jafnframt telja þeir mikilvægt að unnið verði eftir heildstæðri stefnumótun ferðamennsku svæðisins með áherslu á lengingu ferðamannatímabilsins á Norðausturlandi sem og því að aðgengi ferðamanna inn á svæðið og þjónusta við þá verði bætt.

Áhrif fyrirhugaðs álvers á Bakka á ferðamennsku munu ná yfir mun stærra svæði en einungis nærumhverfis Bakka, og því þarf að líta til ferðamennsku á öllu Norðausturlandi sem og á ímynd Íslands sem áfangastað ferðamanna. Ímynd ferðaþjónustu á Húsavík og nærumhverfi byggist fyrst og fremst á upplifun ferðamannsins af ósnortinni náttúru sem endurspeglast í þeirri ímynd Norðausturlands sem notuð er í markaðssetningu svæðisins. Markaðssetning Norðausturlands sem áfangastaður ferðamanna er þannig samhljóma markaðssetningu Íslands í heild sem ferðamannalands, þar sem ósnortin náttúra er höfð í aðalhlutverki. Meginaðráttarafl Húsavíkur og nágrennis felst að mati langflestra viðmælenda sem og ferðamanna, í náttúrunni og náttúrutengdri starfsemi. Viðmælendur voru jafnframt almennt sammála um að ímyndin um hreina, ósnortna og villta náttúru endurspegladist í væntingum ferðamanna. Stefnumótunaráætlun um sjálfbæra ferðaþjónustu í Þingeyjarsýslum treystir enn fremur á að þessi ímynd haldist, en forsendur áætlunarinnar byggjast á þeirri staðreynd að til þess að ná góðum árangri í ferðaþjónustu þarf að bjóða upp á vel skilgreindar afurðir sem ferðamenn eru tilbúnir að kaupa og þá skiptir höfuðmáli að búa yfir sterkri ímynd sem markaðurinn þekkir. Styrkleikar ferðamennsku á Húsavík felast fyrst og fremst í nálægð við náttúruperlur sem vinsælar eru meðal ferðamanna samanber áfangastaði Demantshringsins. Veikleikar ferðamennsku á svæðinu felast að mati viðmælenda einkum í staðsetningu

svæðisins m.t.t. komu ferðamanna til landsins, takmörkuðum gæðum á þjónustu og slæmum samgöngum.

Meiri hluti þeirra ferðaþjónustuaðila sem rætt var við er jákvæður hvað varðar fyrirhugaðar framkvæmdir vegna álvers á Bakka. Af þeim sem eru jákvæðir eru allir búsettir á og umhverfis Húsavík fyrir utan einn. Tæpur helmingur viðmælenda er enn fremur á þeirri skoðun að framkvæmdirnar munu hafa jákvæð áhrif á eigin rekstur. Flestir sjá efnahagsleg umsvif sem fylgja munu framkvæmdunum sem stóran ávinning fyrir ferðaþjónustu á svæðinu, og nokkrir telja slík umsvif beinlínis vera skilyrði fyrir því að ferðaþjónusta eigi sér framtíð sem atvinnugrein á Norðausturlandi. Aukin þjónusta, bætta samgöngur, höfn þar sem skemmtiferðaskip geta lagst að bryggju, ásamt millilandaflugvelli í Aðaldal eru þau tækifæri sem ferðaþjónustuaðilar vænta helst í kjölfar fyrirhugaðra framkvæmda vegna álvers. Megintap fyrir ferðamennsku nærumhverfis álversins ef af framkvæmdum verður felst í neikvæðum sjónrænum áhrifum þeirra mannvirkja er tengjast álverinu bæði frá landi og frá sjó, sem og þeirri hættu að hljóðmengun og aukin umferð skipa muni hafa neikvæð áhrif á hegðunarmynstur hvala og fugla á svæðinu. Neikvæðustu áhrif fyrirhugaðs álvers á ferðamennsku og útivist telja hins vegar allir viðmælendur að munu felast í sjónrænum áhrifum frá háspennulínunum frá virkjunum að álveri á öllu því svæði sem línurnar munu liggja um. Meðal ferðamanna eru skiptar skoðanir á mögulegum áhrifum álvers á ferðamennsku. Tæp 40% íslenskra svarenda er þeirrar skoðunar að álver á Bakka muni hafa engin eða lítil áhrif á ferðamennsku á og við Húsavík og um 35% útlendinga er þeirrar skoðunar. Álíka margir telja hins vegar að álver muni hafa mikil eða mjög mikil áhrif á ferðamennsku svæðisins, eða 42% Íslendinga og tæp 30% útlendinga. Hlutfallslega fleiri útlendingar en Íslendingar telja á hinn bóginn að álver á Bakka muni hafa neikvæð áhrif á komur þeirra til Húsavíkur í framtíðinni. Aukin uppbygging innviða og þjónustu mun að öllum líkindum fjölga ferðamönnum á bæði nær- og fjærumhverfi Bakka, en jafnframt breyta þeim markhópi sem sækir á svæðið. Þannig mun nýting svæðisins breytast og ferðamenn hafa þar styttri viðdvöl vegna greiðari samgangna. Aukning ferðamanna mun auka álag á svæðið til muna og þannig verður enn brýnna en ella að huga vel að grunngerð og heildrænni stefnumótun í ferðaþjónustu á Norðausturlandi samhliða fyrirhuguðum virkjunar- og álversframkvæmdum.

Efnisyfirlit

Samantekt	i
Efnisyfirlit	v
Mynda- og töfluskrá	vi
1. Inngangur	1
2. Ferðaþjónusta og útivist á Húsavík og Tjörnesi	4
2.1 Ágrip af sögu og þróun ferðamennsku í Þingeyjarsýslum	4
2.2 Hvalaskoðun á Skjálfanda	7
2.3 Sérstaða svæðisins við Bakka.....	8
3 Gögn og aðferðir	11
4. Niðurstöður	15
4.1 Viðhorf ferðaþjónustunnar	15
4.1.1 <i>Ferðaþjónusta á Húsavík – styrkleikar og veikleikar</i>	15
4.1.2 <i>Væntingar og framtíðarsýn til ferðamennsku</i>	19
4.1.3 <i>Svæðið við Bakka</i>	22
4.1.4 <i>Áhrif fyrirhugaðra framkvæmda á ferðaþjónustu</i>	25
4.1.5 <i>Áður birtar athugasemdir vegna fyrirhugaðra framkvæmda við Bakka</i>	30
4.2 Viðhorf ferðamanna	34
4.2.1 <i>Hvati að ferðalagi til Húsavíkur</i>	34
4.2.2 <i>Aðgengi og þjónusta</i>	37
4.2.3 <i>Viðhorf ferðamanna til fyrirhugaðra framkvæmda</i>	38
4.2.4 <i>Vatnajökulsþjóðgarður</i>	40
5. Umræður og ályktanir	41
5.1 <i>Gildi svæðisins við Bakka fyrir ferðaþjónustu og útivist</i>	41
5.2 <i>Ávinningur og tap fyrir ferðamennsku ef af framkvæmdum verður</i>	43
Heimildir	47
Viðauki I: Listi yfir viðmælendur	51
Viðauki II: Viðtalsrammi	53
Viðauki III: Greining viðtala: Framtíðarsýn og væntingar viðmælenda	55
Viðauki IV: Greining viðtala: Aðdráttarafl og gildi svæðisins við Bakka	61
Viðauki V: Spurningakönnun	70

Mynda- og töfluskrá

MYNDIR:

Mynd 1: Fjöldi gistinguáttá á Norðurlandi eystra 1998-2008.....	7
Mynd 2: Fyrirhugaðar framkvæmdir á Bakka ásamt skráðum fornleifum og náttúruverndarsvæðum.....	11
Mynd 3: Athugunarsvæði 1	12
Mynd 4: Horft frá Þjóðvegi nr. 85 yfir Bakkahöfða, Héðinshöfða og Lundey	12
Mynd 5: Athugunarsvæði 2	12
Mynd 6: Meginaðdráttarafl nær- og fjærumhverfis Húsavíkur.....	16
Mynd 7: Staðir utan Húsavíkur sem hafa aðdráttarafl fyrir ferðamenn að mati viðmælenda	16
Mynd 8: Staðir umhverfis Bakka sem hafa aðdráttarafl fyrir ferðamenn.	22
Mynd 9: Útsýni yfir Héðinshöfða og Lundey frá Gónhól.....	23
Mynd 10: Ferðir Ferðafélags Húsavíkur og Ferðaklúbbsins 4x4 innan nærumhverfis Bakkasvæðisins.	24
Mynd 11: Þátttakendur spurningakönnunar eftir þjóðernum	34
Mynd 12: Ánægja þátttakenda með heimsókn til Húsavíkur.	35
Mynd 13: Þættir sem hafa áhrif á ákvörðun ferðamanna á að ferðast til Húsavíkur.	35
Mynd 14: Afþreying sem ferðamenn hafa áhuga á að nýta á Húsavík.....	36
Mynd 15: Ánægja ferðamanna með þjónustuá Húsavík	37
Mynd 16: Áhrif álvers á Bakka á ferðamennsku að mati ferðamanna.	38
Mynd 17: Þekking þátttakenda á Vatnajökulsþjóðgarði og áform um að heimsækja þjóðgarðinn.....	40

TÖFLUR:

Tafla 1: Viðhorf viðmælenda til framkvæmda vegna álvers á Bakka	29
--	----

1. Inngangur

Bakki er heiti á bújörð á vestanverðu Tjörnesi rétt norðan Húsavíkur. Búið var á Bakka fram til ársins 1957 en síðan þá hefur jörðin verið í eyði (Ragnar Þorsteinsson, 2006). Bakki tilheyrði áður Húsavíkurkaupstað en Húsavík varð sérstakur hreppur árið 1912. Hreppurinn keypti jörðina Bakka árið 1935 ásamt öðrum nærliggjandi jörðum (Haukur Ingjaldsson, o.fl., 1963). Húsavík tilheyrir nú sveitarfélaginu Norðurþingi. Sveitarfélagsmörk milli Norðurþings og Tjörneshrepps liggja rétt norðan við Bakka.

Tjörnes hefur löngum dregið til sín ferðamenn, einkum jarðfræðinga, nemendur í náttúruvísindum og aðra áhugamenn um náttúrufræði bæði innlenda og erlenda. Tjörnes liggur í eystra gosbeltinu og um norðanvert nesið gengur þverbrotabelti sem tengir saman norðurenda eystra gosbeltisins og Kolbeinseyjarhrygginn sem gerir svæðið virkara en ella (t.d. Kristján Sæmundsson, 1974). Það er hins vegar samfelld jarðsaga Tjörness, sem nær svo til óslitin frá plíósen fram til síðari hluta ísaldar, sem skipar Tjörnes á meðal merkustu staða landsins hvað jarðfræði varðar. Þykkir setlagabunkar einkenna svæðið sem eru mjög ríkir af steingervingum. Mestur hluti setlaganna er sjávarset, en sjávarset frá tertíer er óþekkt á öðrum stöðum á landinu. Inn á milli sjávarsetlaganna eru landræn setlög mynduð í ám og vötnum sem í finnast kolaðar gróðurleifar. Vegna þess hve heilsteypt jarðsaga svæðisins er gefa setlögin dýrmæta vitneskju um breytingar á dýralífi, gróðri og loftslagi frá myndunartíma þeirra (t.d. Þorleifur Einarsson o.fl., 1967; Þorleifur Einarsson, 1968; Leifur A. Símonarson, 1981).

Síðastliðin ár hefur ferðamennska aukist umtalsvert á Húsavík, sérstaklega eftir að farið var að bjóða upp á reglulegar hvalaskoðunarferðir um Skjálfanda árið 1995 (Sæmundur Rögnvaldsson, 2003; Rannveig Guðmundsdóttir og Andri Valur Ívarsson, 2008). Í dag eru tvö fyrirtæki sem bjóða upp á hvalaskoðun á Skjálfanda, þ.e. Norður-Sigling og Gentle Giants. Hvalasafn var opnað á Húsavík árið 1997 (sjá: www.whalemuseum.is) og tíu árum síðar, eða árið 2007, stofnaði Háskóli Íslands þar rannsókn- og fræðasetur Norðausturlands sem einbeitir sér að alþjóðlegum rannsóknum á hvölum (sjá: www.fraedasetur.hi.is). Í nágrenni Húsavíkur eru jafnframt nokkrir af fjölsóttustu ferðamannastöðum Norðausturlands, samanber Mývatn, Dettifoss og Ásbyrgi. Frá Akureyri og/eða Húsavík er vinsælt að keyra umhverfis Mývatn og um Dettifoss fyrir Tjörnes, og má segja að sú leið samsvari Gullna hringnum á

Suðurlandi hvað varðar ferðamennsku á Norður- og Norðausturlandi. Á þeirri hringleið liggur vegurinn um Bakkasvæðið þegar keyrt er um vestanvert Tjörnesið.

Nú er unnið að mati á umhverfisáhrifum framkvæmda vegna fyrirhugaðs álvers Alcoa á Bakka. Af þremur mögulegum iðnaðarlóðum á Norðurlandi, þ.e. Brimnes í Skagafirði, Dysnes í Eyjafirði og Bakki við Skjálfanda, var Bakki talinn æskilegastur út frá orkuöflunarkostum og öðrum staðbundnum þáttum (HRV Engineers, 2008). Í tillögu að matsáætlun fyrir mat á umhverfisáhrifum álvers á Bakka (sjá HRV Engineers, 2008) er gert ráð fyrir eftirfarandi framkvæmdum tengdum fyrirhugaðri byggingu álvers á Bakka:

- 250.000 tonna álveri á 90 hektara iðnaðarlóð á Bakka með tveimur 1000m löngum kerskálum, spennustöð, þurrhrensivirkjun og geymslumannvirkjum, auk 10 hektara vinnubúðum.
- Vegi meðfram ströndinni á milli iðnaðarlóðar á Bakka og hafnarsvæðis á Húsavík.
- Stækkun Húsavíkurhafnar ásamt byggingarframkvæmdum á hafnarsvæði.
- Jarðvarmavirkjunum í Þingeyjarsýslum með samtals um 400 MW framleiðslugetu, þ.e. við Bjarnarflag, við Þeistareyki og við Kröflu (þ.e. Krafla II).
- Háspennulínur frá ofangreindum jarðvarmavirkjunum að Bakka.

Þegar hafa verið gerðar rannsóknir á áhrifum fyrirhugaðra virkjanaframkvæmda í tengslum við álver á Bakka á ferðaþjónustu og útivist. Annars vegar á áhrifum jarðhitavirkjunar á Þeistareykjum sem og háspennulínur frá Kröflu að Bakka (Edward H. Huijbens, 2008), og hins vegar á áhrifum Kröfluvirkjunar II (Rannveig Ólafsdóttir og Eva Sif Jóhannsdóttir, 2009). Niðurstöður þessara rannsókna sýna að ferðamennska og ferðaþjónusta hefur mikið gildi í sveitafélögunum sem framkvæmdirnar ná til, þ.e. Norðurþingi, Þingeyjarsveit og Skútustaðarhreppi, þar sem Mývatn er þungamiðja aðdráttarafls ferðamanna. Niðurstöðurnar sýna jafnframt að viðmælendur beggja rannsókna eru flestir á þeirri skoðun að jarðhitavirkjanir og ferðamennska geti farið saman. Síðastliðið ár (2008) var gerð rannsókn á efnahagslegum áhrifum ferðaþjónustu á Húsavík með áherslu á hvalaskoðun (Rannveig Guðmundsdóttir og Andri Valur Ívarsson, 2008). Niðurstöður þeirrar rannsóknar sýna að ferðaþjónusta hefur haft talsverð efnahagsleg áhrif á svæðið, sérstaklega tilkoma hvalaskoðunar. Með síauknum fjölda ferðamanna hefur skapast eftirspurn eftir aukinni þjónustu og fyrirtækjum í ferðaþjónustu fjölgað samfara. Þrátt fyrir aukinn fjölda ferðamanna gengur hægt að lengja dvalartíma ferðamanna á svæðinu.

Meginmarkmið þessarar rannsóknar er að leggja mat á möguleg áhrif fyrirhugaðra framkvæmda vegna álvers á Bakka á ferðamennsku á Húsavík og Tjörnesi með því að kanna viðhorf ferðapjónustuaðila og ferðamanna á svæðinu til framkvæmda. Áhrifaþættir framkvæmda eru metnir með viðtölum við ferðapjónustuaðila og spurningalistum sem lagðir voru fyrir ferðamenn á Húsavík. Lögð er áhersla á sjónræn áhrif mannvirkja sem og hugsanlega skerðingu á almannarétti meðfram strandlínu svæðisins við Bakka sem nú er opið svæði til útivistar.

Skýrslan er byggð upp af fimm köflum. Í öðrum kafla skýrslunnar, á eftir inngangi, er gefið yfirlit yfir þróun og stöðu ferðamennsku í Þingeyjarsýslum með áherslu á ferðamennsku á Húsavík. Í þriðja kafla er gerð grein fyrir þeim gögnum og aðferðafræði sem stuðst er við í rannsókninni. Í fjórða kafla er gerð ítarleg grein fyrir niðurstöðum rannsóknarinnar, sjónum er þar beint að stöðu ferðamennsku á Húsavík ásamt framtíðarsýn og væntingum ferðapjónustuaðila til svæðisins. Jafnframt er gerð grein fyrir núverandi nýtingu svæðisins við Bakka fyrir ferðapjónustu og útivist og viðhorfum bæði ferðapjónustunnar og ferðamanna til fyrirhugaðra framkvæmda á Bakka. Í fimmta og síðasta kafla skýrslunnar eru meginniðurstöður dregnar saman og ályktanir dregnar. Rannsóknin var unnin af Rannsóknamiðstöð Ferðamála (RMF) sumarið 2009 fyrir Alcoa að beiðni verkfræðistofunnar Mannvits. Verkefnið var unnið af Kristínu Rut Kristjánsdóttir ferðamálafræðingi og Rannveigu Ólafsdóttur sérfræðingi hjá Rannsóknarmiðstöð Ferðamála og dósent við Líf- og umhverfisvísindadeild Háskóla Íslands, sem jafnframt hafði umsjón með verkefninu. Atvinnuþróunarfélag Þingeyinga aðstoðaði við söfnun bakgrunnsupplýsinga um þróun og stefnumótun ferðamennsku á svæðinu. Félagið aðstoðaði jafnframt við gerð, dreifingu og söfnun spurningalista, og lagði til vinnuástöðu á Húsavík. Eru þeim hér færðar bestu þakkir fyrir.

2. Ferðapjónusta og útivist á Húsavík og Tjörnesi

2.1 Ágrip af sögu og þróun ferðamennsku í Þingeyjarsýslum

Húsavík er stærsti kaupstaðurinn í Þingeyjarsýslum og tilheyrir Sveitarfélaginu Norðurþingi, en það varð til árið 2006 við sameiningu fjögurra sveitarfélaga, þ.e. Húsavíkurbæjar í Suður-Þingeyjarsýslu, Kelduneshrepps, Öxarfjarðarhrepps og Raufarhafnarhrepps í Norður-Þingeyjarsýslu (Félags- og tryggingamálaráðuneytið, 2006). Eins og víða á landsbyggðinni hefur orðið töluverð fólksfækkun bæði á Húsavík sem og í Þingeyjarsýslum síðastliðin ár. Íbúar voru flestir á Húsavík árið 1990, eða 2503, en hefur síðan fækkað í 2279 nú 1. janúar 2009, eða sem nemur tæpum 10%. Þróunin virðist vera svipuð í allri sýslunni, en íbúar í Suður-Þingeyjarsýslu voru flestir árið 1983, eða 5480, en hefur síðan þá farið fækkandi (Hagstofa Íslands, 2009a).

Húsavík er eitt elsta byggða ból á Íslandi en samkvæmt Landnámabók (1968) hafði sænski landkönnuðurinn Garðar Svavarsson þar vetursetu fjórum árum áður en Ingólfur Arnarsson nam hér land. Hús Garðars stóðu enn er landnámsmenn komu og réðu þau að öllum líkindum nafngift staðarins. Samfelld byggð hefur verið á Húsavík frá landnámsöld og prestsetur frá Þjóðveldistíma (Haukur Ingjaldsson, o.fl., 1963). Núverandi kirkja var vígð árið 1907 og setur enn mikinn svip á bæinn. Í Jarðabók Árna Magnússonar og Páls Vídalíns (1943), sem rituð var undir lok 18. aldar, er Húsavík einkum talið til kosta gott útræði og selveiði, en mesti ókostur er þar talinn vera óbærilegur ágangur af hestum ferðamanna. Þannig má ljóst vera að ferðamennska hefur byrjað snemma á Húsavík.

Ferðapjónusta sem atvinnugrein fór hins vegar ekki að vaxa á svæðinu fyrr en á síðari hluta seinustu aldar. Síðustu ár hefur ferðapjónusta farið ört vaxandi í Norðurþingi, og þá einkum á Húsavík. Hingað til hafa aðalatvinnuvegir svæðisins tengst sjávarútvegi, landbúnaði, opinberri þjónustu og þjónustuiðnaði (Sveitarfélagið Norðurþing, án árs). Með bættem samgöngum á níunda áratug síðustu aldar jukust forsendur þess að starfa markvisst að ferðapjónustu. Ferðamálafeilag Húsavíkur og nágrennis var stofnað árið 1984 með það að markmiði að sameina þá sem störfuðu að ferðamálum í bænum og markaðssetja Húsavík sem ferðamannabæ. Á árunum 2002-2003 átti félagið frumkvæði að stofnun Markaðsráðs Húsavíkur (nú Markaðsráð Þingeyinga) sem hafði fyrst og fremst umsjón með markaðssetningu Húsavíkur. Ráðið hafði jafnframt umsjón með upplýsingamiðstöð

ferðamála, tjaldsvæðinu á Húsavík og skipulagningu ýmissa viðburða í bænum (Sæmundur Rögnvaldsson, 2003). Í dag eru flest ferðaþjónustufyrirtæki á Húsavík og nágrenni aðilar í Markaðsráði Þingeyinga. Starfssvæði ráðsins er sveitarfélagið Norðurþing en virknin er hins vegar enn mest á Húsavíkursvæðinu. Markaðsráðið hefur ennþá umsjón með rekstri tjaldsvæðisins á Húsavík ásamt upplýsingaþjónustu fyrir ferðamenn, auk þess að koma að fjölmörgum verkefnum er varða ferðamál svæðisins (Reinhard Reynisson framkvstj. Atvinnuþróunarfélags Þingeyinga, munnl. uppl. 20.08.09).

Í janúar 2008 var undirritaður Vaxtarsamningur Norðausturlands sem er í umsjón Atvinnuþróunarfélags Þingeyinga. Samningurinn er til þriggja ára og framlag ríkisins er 90 milljónir króna. Vegna ólíkra staðhátta og atvinnuskilyrða er stefnt að því að skilgreina svæðisbundna klasa. Sem dæmi um klasaverkefni innan ferðaþjónustunnar í Þingeyjarsýslum má nefna Þingeyyska Matarbúrið og Snjótöfraverkefnið í Mývatnssveit sem bæði eru fjölpjóðleg samstarfsverkefni styrkt af Norðurslóðaáætlun Evrópusambandsins (Atvinnuþróunarfélag Þingeyinga, án árs). Í byrjun árs 2009 var síðan fyrir tilstilli Vaxtasamningsins hafist handa við að vinna eftir fimm ára stefnumótunaráætlun um sjálfbæra ferðaþjónustu í Þingeyjarsýslum undir stjórn Atvinnuþróunarfélags Þingeyinga. Tilgangurinn með þeirri áætlun er að framfylgja skilgreindri sýn fyrir ferðaþjónustu á svæðinu með það að markmiði að auka efnahagslegan virðisauka, skapa atvinnu og varðveita náttúru- og menningararfleifð svæðisins. Forsendur áætlunarinnar byggjast á þeirri staðreynd að til þess að ná góðum árangri í ferðaþjónustu þarf að bjóða upp á vel skilgreindar afurðir sem ferðamenn eru tilbúnir að kaupa og þá skiptir höfuðmáli að búa yfir sterkri ímynd sem markaðurinn þekkir (Atvinnuþróunarfélag Þingeyinga, án árs; Reinhard Reynisson framkvstj. Atvinnuþróunarfélags Þingeyinga, munnl. uppl. 20.08.09). Ímynd íslenskrar ferðaþjónustu hefur til þessa verið hrein og óspillt náttúra. Auðlind svæðisins liggur einkum í jarðhita sem er bæði mikill og tiltölulega aðgengilegur á mörgum stöðum í Norðurþingi. Þannig liggja framtíðartækifæri ferðaþjónustunnar á svæðinu kannski ekki hvað síst í uppbyggingu heilsutengdrar ferðaþjónustu. Hrefna Kristmannsdóttir (2008) bendir á að til standi að rannsaka betur markaðssetningu og aðstæður til slíkrar uppbyggingar en allmargar uppsprettur jarðhita eru á Húsavíkurhöfða, sumar yfir 60°C, sem hafa um langt skeið verið nýttar til baða fyrir psoriasis sjúklinga. Hrefna telur meðal annars að uppbygging heilsuhæla og sérstakra baðlanda og stranda byggð á erlendri hefð og reynslu vera raunhæfan kost í nánustu framtíð. Þróun heilsutengdrar ferðaþjónustu á svæðinu er rakin til ársins 1999 er Friðfinnur Hermannsson, fyrrverandi framkvæmdastjóri Heilbrigðisstofnunar Þingeyinga, og Ásgeir

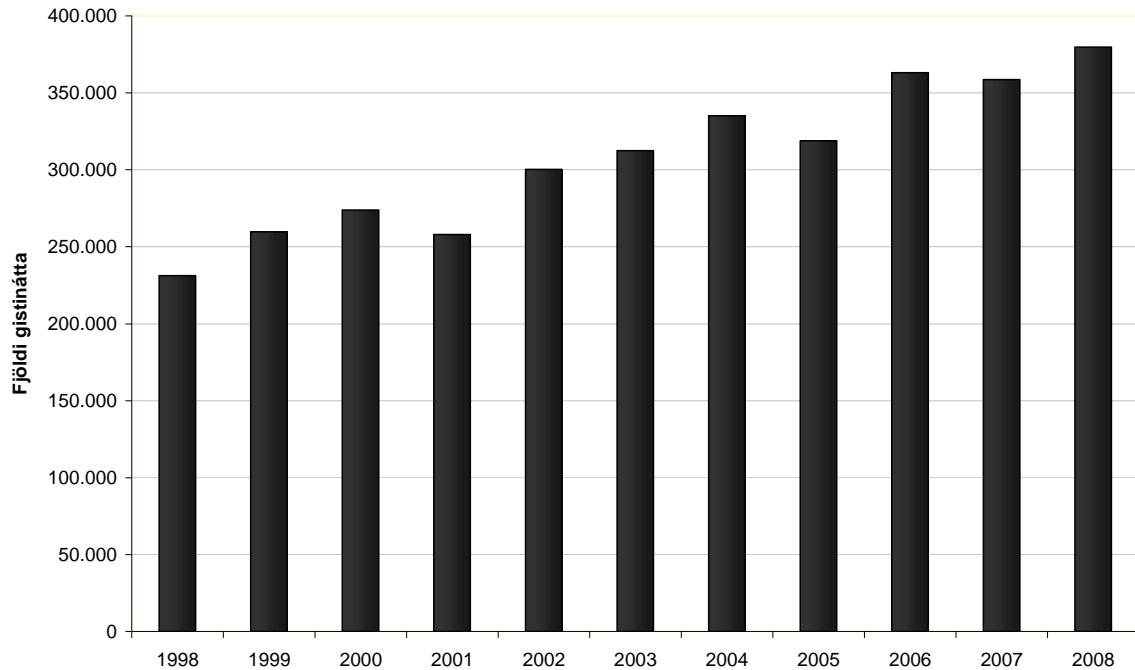
Baldursson yfirlæknir samþættu heilbrigðisþjónustu og ferðaþjónustu í Þingeyjarsýslum undir merkjum heilsutengdrar ferðaþjónustu. Hugmynd þeirra var að bjóða upp á fjölbreytt námskeið þar sem saman færi heilsuefling, fræðsla, afslöppun, útivist, menning og afþreying. Sú hugmynd vakti athygli og myndaðist áhugahópur fólks úr ferðaþjónustu og heilbrigðisþjónustu í kringum aldamótin sem t.d. hefur skilað sér í opnun Jarðbaðanna í Mývatnssveit (Atvinnuþróunarfélag Þingeyinga, 2009).

Rögnvaldur Guðmundsson (2008) áætlað að um 150 þúsund ferðamenn hafi heimsótt Húsavík árið 2007, þá eru farþegar með skemmtiferðaskipum ekki meðtaldir. Hann áætlað að 270 þúsund ferðamenn hafi heimsótt Þingeyjarsýslur árið 2007, þar af hafi erlendir ferðamenn verið um 170 þúsund en Íslendingar 100 þúsund. Þetta er 28% aukning ferðamanna frá áætluðum tölum fyrir árið 2003, en það ár áætlað Rögnvaldur (2004) að um 193 þúsund ferðamenn hafi sótt Þingeyjarsýslur heim. Þessi aukning undirstrikar þá grósku sem er í ferðamennsku á svæðinu. Með sömu aukningu má gera ráð fyrir að ferðamenn í Þingeyjarsýslum verði orðnir um 350 þúsund árið 2011. Gistináttatölur fyrir Norðurland eystra¹ sýna að heildar gistináttafjöldi á svæðinu hefur aukist um 64% á einungis tíu árum, frá 231.282 árið 1998 í 379.629 árið 2008 (mynd 1), en jafnframt að meðaldvalarlengd gesta er einungis tvær nætur og eftirtektarvert er að hún hefur ekkert breyst þessi tíu ár (Hagstofa Íslands, 2009b).

---

¹Upplýsingar um gistinætur er einungis unnt að fá fyrir landshluta

Mynd 1: Fjöldi gistinguátta á Norðurlandi eystra 1998-2008 (Hagstofa Íslands, 2009b).

2.2 Hvalaskoðun á Skjálfanda

Samfara aukinni ferðamennsku hefur þróast margs konar afþreying á Húsavík. Hvalaskoðun er sú afþreying sem þar hefur eflst hvað mest á undanförunum árum og að öllum líkindum sú afþreying sem gert hefur Húsavík að þekktum áfangastað meðal ferðamanna. Árið 1995 var farið að bjóða upp á reglulegar hvalaskoðunarferðir um Skjálfanda og strax árið eftir höfðu um 5.600 manns farið í hvalaskoðun frá Húsavík (Sæmundur Rögnvaldsson, 2003). Rétt rúmum áratug síðar, eða árið 2007, höfðu rúmlega 40.000 manns farið í hvalaskoðun frá Húsavík (sjá Rannveig Guðmundsdóttir og Andri Valur Ívarsson, 2008). Í dag eru starfrækt tvö fyrirtæki sem bjóða upp á hvalaskoðun frá Húsavík, þ.e. Norður-Sigling og Gentle Giants. Í tengslum við hvalaskoðunina var opnað Hvalasafn á Húsavík árið 1997. Árið 2006 heimsóttu um 6.400 gestir Hvalasafnið, þar af voru Íslendingar um 1.200 eða um 19%. Tveimur árum síðar, eða árið 2008, voru gestir þrefalt fleiri eða um 18.000, þar af voru Íslendingar um 3.000 eða um 17% (Hvalasafnið á Húsavík, 2009). Aukin ásókn ferðamanna í hvalaskoðun almennt ásamt þeirri uppbyggingu sem orðið hefur á Húsavík hefur að öllum líkindum skilað sér í aukningu á komum ferðamanna í Þingeyjarsýslur. Í rannsókn á efnahagslegum áhrifum hvalaskoðunar á Húsavík frá árinu 2008 (Rannveig Guðmundsdóttir og Andri Valur Ívarsson, 2008) kemur fram að 78% ferðamanna á Húsavík fóru í hvalaskoðun

Það ár. Þar kemur jafnframt fram að Húsavík hefur verið meðal fjölsóttustu hvalaskoðunarstaða í Evrópu mörg undanfarin ár.

Árið 2007 stofnaði Háskóli Íslands rannsókn- og fræðasetur á Húsavík sem einbeitt sér að alþjóðlegum rannsóknum á hvölum (Háskóli Íslands, 2008). Í Skjálfanda er fjölbreytt sjávarlífríki og fjöldi hvala mikill. Talið er að hitastig sjávar yfir sumarmánuðina ásamt uppstreymi sem myndast vegna halla og dýpi í flóanum skapi kjöraðstæður til fæðumyndunar fyrir hvali sem auki ásókn þeirra í flóann (Cecchetti, 2006). Nýleg rannsókn (Iversen, o.fl., 2008) sýnir að bláhvalir færðu sig um set árið 2004 frá Ólafsvík yfir í Skjálfanda, en ástæður flutninganna eru enn ekki kunnar. Rannsóknasetur Háskóla Íslands á Húsavík hefur notið samstarfs við ferðaþjónustuna, en talningar á fjölda og tegundum hvala hafa um nokkurt skeið verið gerðar um borð í hvalaskoðunarskipunum. Hvalaskoðun og hvalarannsóknir styðja á þann hátt vel hvort við annað með öflugum samstarfi þar sem hvalaskoðun tengist fræðslu með skilvirkum hætti sem getur skilað sér í sterkari upplifun ferðamannsins.

Ísland er aðili að alþjóðlegum samningi um verndun hafrýmis Norðaustur-Atlantshafsins, svokölluðum OSPAR samningi (e. *Oslo and Paris Convention for the Protection of the Marine Environment in the Northeast Atlantic.*). Ísland varð aðili að samningnum 2. júní 1997 (Stjórnartíðindi, 1997). Markmið samningsins er að koma í veg fyrir mengun Norðaustur-Atlantshafsins með því að draga úr mengun frá landi, mengun af völdum varps og brennslu, og mengun frá uppsprettum í hafi. Auk þess tekur samningurinn á mati á ástandi hafsins og verndun og varðveislu vistkerfa og líffræðilegrar fjölbreytni hafssvæðisins. Hoyt (2005) bendir á að samkvæmt skilgreiningum OSPAR eru alls 39 hafssvæði hér við land sem falla undir alþjóðleg verndunarákvæði samningsins sem svokölluð MPA svæði (e. *Marine Protected Areas*). Vegna sérstakra skilyrða fyrir hvali í Skjálfanda telur Hoyt að það ætti jafnframt að friða Skjálfanda sem MPA svæði. Slík friðun gæti mögulega haft töluverð áhrif á ferðmennsku á Húsavík, en samkvæmt Petrosillo o.fl. (2007) leitast margir ferðamenn eftir því að heimsækja vernduð svæði og margir leggja auk þess töluvert á sig til að velja áfangastað í nálægð við vernduð hafssvæði.

2.3 Sérstaða svæðisins við Bakka

Svæðið við fyrirhugaða iðnaðarlóð á Bakka hefur að geyma ríkulegt fuglalíf þar sem mikið mólendi og votlendi einkennir svæðið. Í 37. grein náttúruverndarlaga nr. 44/1999 er tilgreint

að 3ha svæði eða stærri af mýrum og flóum njóta sérstakrar verndunar. Samkvæmt 70. grein sömu laga ber landeigendum að tryggja aðgengi meðfram vatnsbökkum, strandlínunum og eftir þjóðleiðum og skipulögðum stígum. Svæðið skartar einnig sérstakri jarðfræði og ríkulegu lífríki, en Bakkafjara og Bakkahöfði eru á Náttúruminjasrá (7. útg. 1996) vegna lífríkra fjara og skerja og sérkennilega rofinna sjávarkletta og bergganga, ásamt Lundey sem er þar vegna fjölbreytts botnlífs á grunninum umhverfis eyna (nr. 528 og 529) (mynd 2). Strandlína Tjörness frá Héðinshöfða í suðri til Voldalstorfu í norðri er á náttúruverndaráætlun 2004-2008 sem náttúruvætti vegna fjölbreytileika í jarðlögum og fuglabyggðum og miklu fuglalífi. Einnig fellur þar Skeifárfoss sem er hár og fallegur slæðufoss (Umhverfisstofnun, 2003).

Fuglaskoðun er mikið aðdráttarafl fyrir ferðamenn sem ferðast um Ísland. Rögnvaldur Guðmundsson (2009) bendir á að á árunum 1998–2008 stunduðu að meðaltali 35% erlendra ferðamanna sem heimsóttu Ísland fuglaskoðun. Af öllum þeim ferðamönnum sem sóttu landið heim árið 2008 segir Rögnvaldur að um 150.000 hafi stundað fuglaskoðun. Lundinn hefur lengi verið sú fuglategund hér við land sem hvað flestir ferðamenn sækjast eftir að sjá. Við Tjörnes er önnur af tveimur stórum lundabyggðum undan Norðausturlandi, þ.e. Lundey á Skjálfanda, hin er Mánáreyjar, auk þess sem töluvert er af lunda við utanvert Tjörnes þar sem auðvelt er komast í návígi við fuglinn (Náttúrustofa Norðausturlands, 2009).

3 Gögn og aðferðir

Í þessari rannsókn er stuðst við tvo mismunandi mælikvarða til að meta áhrif fyrirhugaðs álvers á Bakka, þ.e. nærumhverfi Bakkasvæðisins (athugunarsvæði 1) og fjærumhverfis svæðisins (athugunarsvæði 2), en ljóst er að áhrif fyrirhugaðs álvers á ferðamennsku verða mun víðtækari en svo að þau nái aðeins til nærumhverfis fyrirhugaðrar iðnaðarlóðar. Svæðið tengist óhjákvæmilega áfangastöðum ferðamanna umhverfis Mývatn og á norðursvæði Vatnajökulsþjóðgarðs, sem og ímynd Íslands sem áfangastað ferðamanna. Nærumhverfi Bakkasvæðisins (athugunarsvæði 1) nær hér frá Húsavík í suðri og norður fyrir Héðinshöfða. Í vestri afmarkast svæðið af strandlínu og af fjalllínu Búrfells og Vatnafjallgarðs í austri (mynd 3). Innan athugunarsvæðis 1 munu áhrif framkvæmda fyrst og fremst felast í i) sjónrænum áhrifum, einkum í því hvaða mannvirki munu sjást frá sjó og frá nánasta umhverfi á landi, aðallega frá þjóðvegi nr. 85 (mynd 4), ii) röskun á almenningsrétti meðfram strandlínu frá Húsavík og norður fyrir fyrirhugaða iðnaðarlóð og iii) breytingum á upplifun ferðamanna á Húsavík, sérstaklega í hvalaskoðun. Fjærumhverfi Bakkasvæðisins (athugunarsvæði 2) nær yfir megináhrifasvæði Demantshringsins, þ.e. frá Skjálfanda og Öxarfirði í norðri og suður fyrir Mývatn, frá Skjálfandafljóti í vestri og austur fyrir Jökulsá á fjöllum (mynd 5).

Mynd 3: Athugunarsvæði 1 - nærumhverfi Bakkasvæðisins. Mælikvarði 1:100.000 (HRV Engineers, 2008)

Mynd 4: Horft frá þjóðvegi nr. 85 yfir Bakkahöfða (næst), Héðinshöfða (fjær) og Lundey sem er fyrir miðri mynd (ljósm. Kristín Rut Kristjánsdóttir).

Mynd 5: Athugunarsvæði 2 - fjærumhverfi Bakkasvæðisins. Brotin gul lína sýnir mörk norðurhluta Vatnajökulsþjóðgarðs, áður þjóðgarðinn í Jökulsárgljúfrum. Mælikvarði 1:700.000 (Landmælingar Íslands, 2008).

Til að kanna áhrif fyrirhugaðs álvers Alcoa á Bakka á ferðamennsku var ákveðið að rannsaka bæði viðhorf ferðþjónustunnar og viðhorf ferðamanna í nánasta umhverfi álversins. Jafnframt var stuðst við niðurstöður fyrri rannsókna um áhrif virkjanaframkvæmda í tengslum við álverið (þ.e. Edward Huijbens, 2008; Rannveig Ólafsdóttir og Eva Sif Jóhannsdóttir, 2009).

Til að endurspegla viðhorf ferðþjónustunnar var stuðst við eigindlegar aðferðir. Í þeim aðferðum er lögð áhersla á að einstaklingurinn sé túlkandi veruleikans og á þann hátt er reynt að leggja áherslu á merkingu, upplifun og viðhorf þátttakenda. Þátttakendur voru valdir með markvissu úrtaki (e. *purposive strategy*). Með því er átt við að þátttakendur eru valdir eftir tilteknum hagsmunum eða viðhorfum sem geta leitt til upplýsandi niðurstaðna rannsóknar (Esterberg, 2001). Notuð voru hálfstöðluð viðtöl (e. *semi-structured*) sem einkennast af því að ákveðin atriði eru rædd en ekki er spurt staðlaðra spurninga. Á þann hátt gefst viðmælendum meira svigrúm til að koma sínum sjónarmiðum á framfæri (Esterberg, 2001). Í viðtölunum var þannig stuðst við ákveðinn viðtalsramma (sjá viðauka II) og til hliðsjónar voru höfð kort af athugunarsvæði 1 (mynd 4) auk loftmyndar þar sem drög að fyrirhuguðum framkvæmdum eru sýnd (mynd 2). Viðtölin voru tekin upp og voru viðtalsnótur síðan skrifaðar upp í greiningarramma sem notaður var í úrvinnslu niðurstaðna (viðaukar III og IV). Úrtak ellefu viðmælenda var valið með hliðsjón af nýtingu athugunarsvæðis til ferðamennsku. Viðmælendur eru búsettir bæði innan athugunarsvæðis 1 og 2, þ.e. á Húsavík, í Kelduhverfi og í Reykjahverfi, en þeir tengjast allir framkvæmdasvæðinu beint þar sem ferðþjónusta þeirra byggist að miklu leyti á vinsældum Demantshringsins umhverfis Tjörnes og Mývatn. Með því að ræða ekki einungis við ferðþjónustuaðila sem eru með starfsemi á Húsavík heldur á stærra svæði skapast víðari sýn á nýtingu svæðisins við Bakka fyrir ferðþjónustu og útivist. Viðtölin eru nafnlaus, en listi yfir viðmælendur og starfsemi þeirra er að finna í viðauka I.

Til að kanna viðhorf ferðamanna til fyrirhugaðra framkvæmda við Bakka var stuðst við meginlegar aðferðir. Í *meginlegum aðferðum* er í grundvallaratriðum stuðst við tölulega greiningu gagna. Spurningalisti var hannaður bæði á ensku og íslensku og lagður fyrir ferðamenn á Húsavík. Stuðst var við staðlaðan spurningalista, en svarendum gefinn kostur á athugasemdum. Anna Dóra Sæþórsdóttir og Gunnþóra Ólafsdóttir (2003) benda á að meginlegar rannsóknaaðferðir þar sem eingöngu er stuðst við staðlaðar spurningar hafa verið gagnrýndar fyrir það að hvorki sé gert ráð fyrir að kafað sé undir yfirborðið til að fá fram

hvað búi að baki svörum, né sé gert ráð fyrir persónubundnum upplifunum svarenda. Anna Dóra og Gunnþóra benda hins vegar jafnframt á að staðlaðir spurningarlistar séu viðurkennd aðferð og fljótleg leið til að fá fram grunnupplýsingar, samanber markmið þessarar rannsóknar að fá fram upplýsingar um ánægju ferðamanna með dvöl sína á Húsavík sem og viðhorf þeirra til fyrirhugaðs álvers á Bakka. Spurningalistinn samanstendur af fjórtán spurningum, sem skipta má í fjögur þemu. Það fyrsta tekur til ákvörðunar viðkomandi á að ferðast til Húsavíkur. Annað þemað beinir sjónum að viðhorfi til aðstæðna og þjónustu á svæðinu. Það þriðja tekur til þekkingar og viðhorfs til fyrirhugaðra framkvæmda á Bakka. Það fjórða og síðasta kannar þekkingu ferðamanna á Vatnajökulsþjóðgarði og tengslum heimsóknar til Húsavíkur við þjóðgarðinn (sjá viðauka V). Spurningalistarnir voru lagðir fyrir á sex ferðamannastöðum á Húsavík, þ.e. hjá hvalaskoðunarfyrirtækjunum Norður-Siglingu og Gentle Giants, hjá Hvalasafninu, hjá Upplýsingamiðstöð ferðamanna, á Fosshóтели Húsavík og á tjaldstæðinu á Húsavík. Listarnir lágu úti í þrjár vikur, eða frá 23. júní til 10. júlí 2009. Við úrvinnslu gagna voru spurningalistarnir skannaðir inn og greindir með krossprófun svara í SPSS. Athugasemdir voru greindar sérstaklega. Niðurstöður voru greindar með tilliti til ofangreindra þemaskiptingar.

4. Niðurstöður

4.1 Viðhorf ferðapjónustunnar

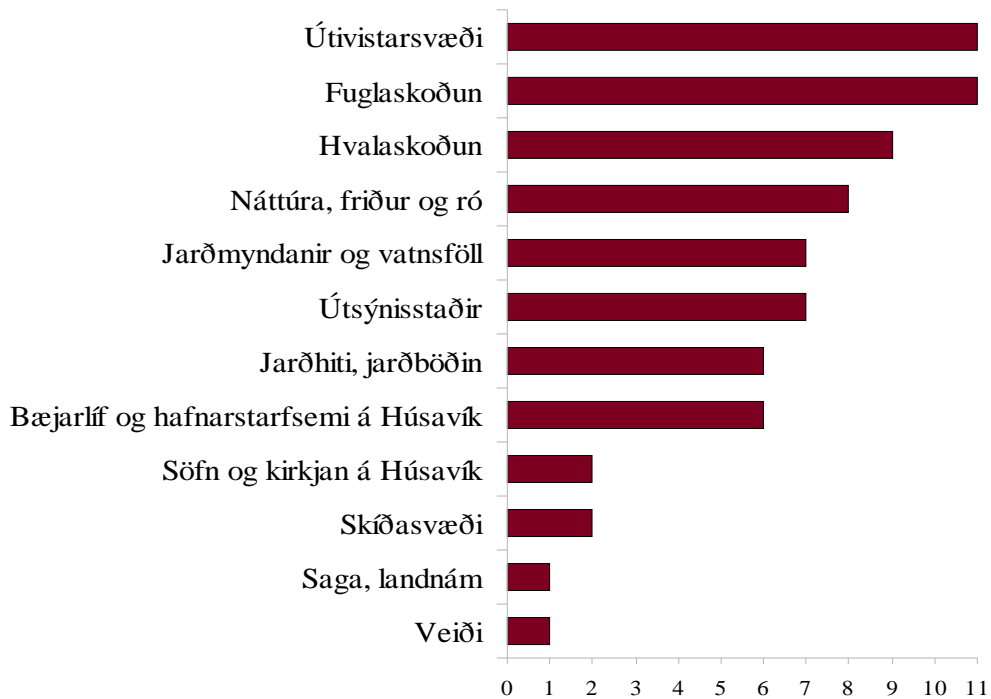
4.1.1 Ferðapjónusta á Húsavík – styrkleikar og veikleikar

Meginaðdráttarafl bæði nær- og fjærumhverfis Húsavíkur sem áfangastaðar ferðamanna (athugunarsvæði 2) felst að mati langflestra viðmælenda fyrst og fremst í náttúru svæðisins og náttúrutengdri afþreyingu á borð við hvalaskoðun, fuglaskoðun og útiveru þar sem hægt er að njóta stórbrotinnar náttúru í kyrrð og ró. Þekktasta afþreying ferðamanna á Húsavík er án efa hvalaskoðun, en sá kjarni hvalaskoðunar sem myndast hefur á Húsavík og samanstendur af hvalaskoðunarfyrirtækjunum tveimur, Hvalasafninu og Rannsóknarsetri Háskóla Íslands í sjávarspendýrafræðum myndar heilsteypt aðdráttarafl fyrir ferðamenn. Allmargir viðmælendur nefndu jafnframt að hafnlæg starfsemi sem og bæjarlífið á Húsavík væri stórt aðdráttarafl í sjálfu sér. Einn viðmælandi orðaði það svo:

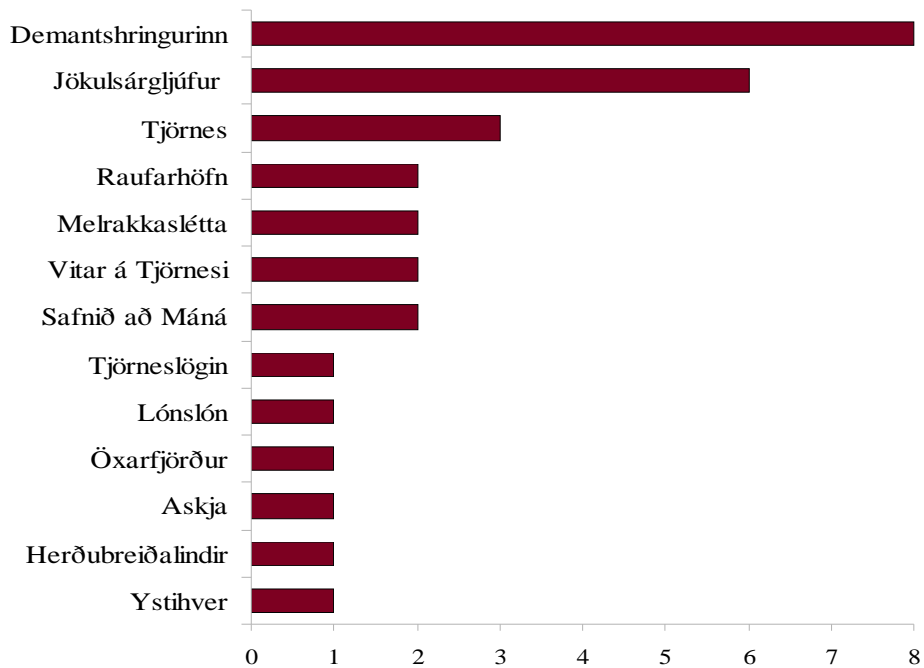
Lífið í bænum er aðdráttarafl, ferðamenn sem ganga um götur bæjarins og nýta sér þjónustu setja svip á bæinn og skapa stemningu sem dregur að fleiri Íslendinga. Erlendir ferðamenn eru að horfa á hvalina og Íslendingar koma og horfa á ferðamennina og stemninguna.

Tveir viðmælendur sögðu ákveðið aðdráttarafl felast í menningarsögu svæðisins og nefndu sérstaklega kirkjuna í því sambandi en einnig hin fjölmörgu söfn sem nú er að finna á Húsavík, þ.e. Hvalasafnið, Safnahúsið á Húsavík sem hýsir hluta af Byggðasafni Suður-Þingeyinga, sjóminjasafnið, náttúrugripasafnið, héraðsskjalasafnið, ljósmyndasafnið, myndlistarsafnið og síðast en ekki síst Hið íslenska Reðasafn. Aðrir tveir nefndu enn fremur að í nágrenni við Húsavík væri að finna skíðasvæði sem í dag eru nýtt af heimamönnum og innlendum ferðamönnum en gætu með frekari þróun og þjónustu orðið mikilvægt aðdráttarafl fyrir erlenda ferðamenn (mynd 6).

Þegar viðmælendur voru spurðir hvaða staðir í nágrenni Húsavíkur þeir teldu að hefðu mest aðdráttarafl fyrir ferðamennsku nefndu flestir „Demantshringinn“ og vinsælustu viðkomustaði ferðamanna á þeirri leið, þ.e. Námaskarð/Hverarönd, Mývatn, Dettifoss, Ásbyrgi, Tjörnes, Húsavík, og Godafoss. Einnig nefndu margir þjóðgarðinn í Jökulsárgljúfrum, sem nú er hluti Vatnajökulsþjóðgarðs. Aðrir staðir voru sjaldnar nefndir (mynd 7).

Mynd 6: Meginaðráttarafl nær- og fjærumhverfis Húsavíkur sem áfangastaður ferðamanna.

Mynd 7: Staðir utan Húsavíkur sem hafa aðráttarafl fyrir ferðamenn að mati viðmælenda.

Styrkleikar ferðaþjónustu á Húsavík og nágrenni felast að mati viðmælenda þannig fyrst og fremst í nálægð svæðisins við vinsælar náttúruperlur. Aðalveikleiki ferðaþjónustunnar felst hins vegar að flestra mati í því hversu árstíðabundin atvinnugreinin er. Í því sambandi voru einkum nefndir fjórir megin þættir: i) staðsetning Húsavíkur m.t.t. komu ferðamanna til landsins, ii) of lítið gistirými á háönn, iii) takmörkuð gæði í þjónustu, og iv) slæmum samgöngum.

Ímynd svæðisins byggist að mati allra viðmælenda fyrst og fremst á ímyndinni um ósnortna náttúru. Fimm viðmælendur nefndu í þessu sambandi að aðalsöluvara ferðaþjónustunnar væri náttúran og að sú ímyndasköpun sem markaðssetning Íslands sem ferðamannalands hefur byggst á, þ.e. hrein, ósnortin og villt náttúra, endurspegladist í væntingum ferðamanna. Markaðssetning Norðausturlands sem áfangastaðar ferðamanna er ekki ólík markaðssetningu Íslands í heild, þar sem náttúran er höfð í aðalhlutverki. Á heimasíðu Markaðsskrifstofu ferðamála á Norðurlandi (www.nordurland.is) eru afþreyingarmöguleikar Norðausturlands taldir upp í þessari röð: *river rafting, hestaferðir, gönguferðir, hvalaskoðun, sundlaugar, jarðböð, hálendisferðir, golf, veiði, dýralíf, menning og söfn og vetraríþróttir*. Þetta sýnir á skýran hátt að upplifun villtrar náttúru er sú upplifun sem talið er mikilvægast að halda efst á lofti til að ná til sem flestra ferðamanna. Mangert aðráttarafl er sett neðar á listann. Á heimasíðu Nordic Adventure Travel (www.nat.is) eru áfangastaðir Demantshringsins auglýstir ásamt hvalaskoðun um Skjálfanda, en þar er Húsavík kynnt sem *The Whale Spotting Capital of the world* (sjá www.nat.is/travelguideeng/husavik.htm). Fjórir viðmælendur sögðust þekkja til þess að Húsavík hafi verið kynnt sem Hvalaskoðunarhöfn Evrópu og töldu bæinn standa vel undir þeirri nafnbót þar sem það sjáist til hvala í 98% ferða að sögn forsvarsmanna hvalaskoðunarfyrirtækjanna tveggja.

Til að hægt sé að viðhalda ímyndinni um óspillta náttúru létu nokkrir viðmælendur í ljós áhyggjur sínar um ástand margra af vinsælustu náttúruperlum svæðisins. Vegna mikils álags á háönn telja þeir þörf á aukinni stjórnun á nýtingu náttúruauðlinda. Nokkrir lögðu áherslu á að ferðaþjónustuaðilar hefðu mikil áhrif á það hvernig náttúran er nýtt sem söluvara og að heilsteypt stefnumótun væri nauðsynleg til að viðhalda ímyndinni. Einn viðmælandi var á þeirri skoðun að samkeppni í ferðaþjónustu væri nú þegar töluverð, en að hins vegar væru engar reglur til um umgengni ferðaþjónustunnar við náttúruna og því fái náttúran ekki nægilega oft að njóta verndunar af hálfu þeirra sem nýta hana sem söluvaru. Annar

viðmælandi taldi á hinn bóginn að aukning ferðamanna hafi hvatt ferðaþjónustuaðila til að hlúa vel að umhverfi sínu:

...fjölgun [ferðamanna] er ánægjulegt að sjá, það er líka orðið allt annað viðmót þjónustuaðila á Húsavík ... með auknum ferðamannastraumi hérna þá hefur aukist metnaður fólks í að halda snyrtilegu, þetta er kannski ekki náttúrulegt umhverfi en ef við höldum því manngerða snyrtilegu þá nýtur náttúrulegt umhverfi sín betur. Menn eru að horfa meira í aðgengi að þessum náttúruperlum í kringum okkur.

Enn annar taldi að aukinn ferðamannastrumur þyrfti ekki að bitna á náttúrunni ef straumnum væri rétt stjórnað:

Samfélagið á að geta framfleytt svo miklu fleirum en þeim sem búa hér í dag, bæði þjónustulega séð og í náttúrunni, stjórna svolítið fólkinu sem er á ferðinni, það er náttúrulega engin stjórnun á því í dag, fólk er á bílaleigubílum og fer það sem þeim dettur í hug og það kemur niður á náttúrunni og svo er aðstöðuleysi til stórrar skammar, það er allt í pappír og skít. Svo er verið að gera stærsta þjóðgarð Evrópu og setja einhvern smá pening í þetta, það á að bíða með þetta í 30 ár, þegar við getum veitt einhverja þjónustu. Við erum fjarri því að vera búin að undirbúa okkur í litlu þjóðgördunum.

Svo til allir viðmælendur voru á þeirri skoðun að hvort tveggja vegir og salernisaðstaða innan þjóðgarðsmarka væri verulega ábótavant:

Við Íslendingar erum ekki búnir að átta okkur á því hvernig á að vinna með þjóðgarða og vernduð svæði þannig að það gangi upp að það sé aðgengi að því [sem vert er að sjá], af hverju eiga að vera ómögulegir malavegir eða niðurgrafnir moldarvegir í þjóðgördum, er það eitthvað betra?

Bændum hefur verið sagt það að ef þeir ættu ekki nóg hey þá ættu þeir að minnka við sig en ekki stækka. Hvers vegna að vera að opna Vatnajökulsþjóðgarð þegar það er ekki veitt meira fjármagn [en gert er] til að viðhalda lágmarks þjónustu?

Aðgengi að Dettifossi var ofarlega í hugum margra, sem þeir sögðu að öllu jöfnu vera mjög slæmt og töldu það mikla synd þar sem fossinn er talinn vera ein helsta náttúruperla svæðisins. Varðandi aðgengi ferðamanna almennt í nágrenni Húsavíkur sögðu langflestir að svæðið væri vel aðgengilegt fyrir útivistarfólk með vel merktum göngustígum og reiðleiðum sem væru í góðu ásigkomulagi sem og að aðstaða og þjónusta á tjaldstæðum væri góð.

Viðmælendur sögðu fjölda ferðamanna hafa aukist jafnt og þétt á öllu svæðinu síðustu áratugi. Þeir áætla að meðaldvöl hvers ferðamanns sé tvær til þrjár nætur en sögðu erlenda ferðamenn þó oft stoppa skemur en sólaring. Nokkuð er um innlenda gönguhópa sem dvelja viku eða lengur, en þeir nýta litla sem enga þjónustu fyrir utan trússflutninga. Allir viðmælendur eru á þeirri skoðun að bæjarbragur Húsavíkur njóti góðs af ferðamennsku í þeirri mynd sem hún er í dag. Þeir segja að fleira fólk á götum bæjarins sé sterkt aðdráttarafl fyrir ferðamenn um leið og það auki jákvæðni meðal ferðaþjónustuaðila sem og annarra bæjarbúa. Einn viðmælandi

nefndi sérstaklega að aukin ferðamennska endurspeglar í bættri sjálfsmynd bæjarbúa, og ekki síður ímynd bæjarins út á við:

... þeir sem bæði þekkja tímann þar sem það var blómleg atvinnustarfsemi á sviði fiskveiði og fiskvinnslu og meðan kaupfélagið var starfandi, það eru margir sem spyrja sig hvað hefði gerst hérna ef ferðaþjónustan hefði ekki farið að skerast í leikinn hérna eftir þessi áföll, kvótakerfi og brottfall fiskveiðinnar, fiskvinnslunnar og kaupfélagsins. Tvímælalaust tel ég að ferðaþjónustan hafi verið kærkomin gagnsókn fyrir viðhorfið og atvinnulífið.

Ferðaþjónustuaðilar eru almennt jákvæðir með þá fjölgun sem orðið hefur á ferðamönnum á svæðinu. Fimm viðmælendanna telja hins vegar nú svo komið að spurning sé hvort að grunngerð vegakerfisins umhverfis Húsavík þoli mikið meiri umferð en nú er á háönn. Aðeins ein aðalgata er í gegnum bæinn, sem jafnframt er þjóðvegur og hluti hins vinsæla Demantshrings. Viðmælendur telja veginn ennþá vera í góðu ásigkomulagi, en að aukin umferð gæti mögulega haft neikvæð áhrif á andrúmsloftið í miðbæjarkjarnanum sem og skapað aukna slyshættu.

4.1.2 Væntingar og framtíðarsýn til ferðamennsku

Hvað varðar væntingar viðmælenda til ferðamennsku svæðisins til framtíðar eru flestir á þeirri skoðun að fjærumhverfi Húsavíkur (athugunarsvæði 2) sé svæði sem hefur upp á allt það að bjóða sem ferðamenn sækjast eftir á Íslandi. Með tilliti til komu ferðamanna til landsins er Húsavík í raun jaðarsvæði, en væntingar viðmælenda felast hins vegar í því að gera þennan stærsta kaupstað Norðurlands að þeirri miðju ferðamennsku sem þeir álíta að svæðið umhverfis Húsavík gefi möguleika til. Til þess að svo geti orðið þarf: i) beina inngönguleið ferðamanna til svæðisins með flugi á Aðaldalsflugvöll, ii) bætta vegasamgöngur, iii) meira og betra gistirými, iv) að miðja þjónustu fyrir ferðamenn verði á Húsavík, v) aukna áherslu á gæði þjónustu og vi) bættu aðstöðu ásamt bætту aðgengi á vinsælustu ferðamannastöðunum. Öll þessi atriði tengjast þeirri nauðsyn atvinnugreinarinnar að lengja ferðamannatímabilið á svæðinu. Fjöldi ferðamanna á háönn er að mati margra of mikill, sérstaklega á vinsælustu náttúruperlum svæðisins. Margir töluðu í því sambandi um mikilvægi þess að minnka álag þar sem svo háttar til með því til dæmis að dreifa ferðamönnum og kynna til ný svæði, „af nógu væri að taka í náttúrlegu umhverfi og afþreyingu“. Dreifing ferðamanna í tíma, þ.e. yfir lengra tímabil, telja viðmælendur hins vegar vera mun meira aðkallandi. Það hversu árstíðabundin atvinnugreinin er felur ekki einungis í sér minni tekjur á ársgrundvelli og aukið álag á náttúruauðlindir og samfélag yfir sumarmánuðina, heldur einnig þá staðreynt að ekki fæst nógu vel þjálfað starfsfólk sem tilbúið er að starfa í svo stuttan tíma, og að sá veruleiki bitni oftast en ekki á gæðum þjónustunnar:

Það eru ákveðin þolmörk og miklu æskilegra að sjá tímann lengjast og þá má líka horfa á möguleikann á að halda gæðastandard í greininni. Það er alltaf svo hættulegt þegar þú ert með svo mikla sveiflu upp í háönnina og svo ládeyðu þá getur þú ekki haldið starfsfólki, þú ert með mikið af óþjálfuðu fólki að þjóna undir miklu álagi. Það er ákveðið áhyggjuefni og þess vegna held ég að sóknarfærin okkar til langs tíma eru ekki að auka [fjölda ferðamanna] um háönnina.

Allir viðmælendur eru á einu máli um að leggja þurfi áherslu á að efla vetrarferðamennsku á svæðinu. Möguleikar vetrarferðamennsku felast að þeirra mati fyrst og fremst í heilsutengdri ferðapjónustu, góðum skíðasvæðum nálægt Húsavík, og öflugri safnastarfsemi á Húsavík, auk jeppaferða og ferða að helstu náttúruperlum svæðisins sem einnig er hægt að skoða að vetri. Viljinn er vissulega fyrir hendi af hálfu ferðapjónustunnar en skortur er á fjármagni og staðfestu bæjaryfirvalda til að láta uppbyggingu vetrarferðamennsku verða að veruleika. Þrír viðmælendur sögðu svæðið í raun vera paradís fyrir gönguskiðafólk og hvers kyns snjóævintýri, sérstaklega nefndu þeir svæðið austan við Botnsvatn, sem þeir sögðu vera vel þekkt meðal íslensks útivistarfólks en aðgengi hins almenna ferðamanns að svæðinu væri þó í lágmarki í dag. Grundvöllur vetrarferðamennsku er hins vegar fyrst og síðast góðar samgöngur inn á svæðið allt árið:

Á tímabili vorum við í vetrarþjónustu, vorum með vetrartúrisma hérna, ferðamenn á skíðum, gönguferðum, snjósleðum, jeppum ... Þetta var mest í gangi 1995 – 2000. Í lok 1999 var hætt að fljúga á Húsavíkurflugvöll og þar með var grundvöllinum að mestu leyti kippt undan þessu vegna þess að vetrarferðamenn stoppa það stuttan tíma í landinu, að þeir þurfa að hafa býsna greiðan aðgang að þessu. Eftir það fór þetta að dala ... Það var í raun enginn síðasta vetur sem var að þjóna öllum þessum vettvangi, þannig að við erum komnir einhverja áratugi aftur í tímann.

Viðmælendur telja samgöngukerfi svæðisins engan veginn vera samkeppnishæft við aðra landshluta. Þá sé almenningssamgöngum mjög ábótavant. Nokkrir töluðu um mikilvægi þess að bæta vegatengingar til Akureyrar þar sem flestir ferðamenn komi þaðan, en fleiri töldu grundvöll vetrarferðamennsku á Húsavík felast í því að hefja flug á Aðaldalsflugvöll á ný. Áætlunarflugi á Aðaldalsflugvöll var hætt árið 2000 en sérstakur þjónustusamningur var gerður á milli Flugmálastjórnar og Vegagerðarinnar um rekstur og viðhald flugvallarins (Njáll Trausti Friðbertsson, 2005). Í úttekt á millilandaflugi milli Norðurlands og Evrópu kemur fram að einungis Akureyrarflugvöllur hefur alla þá grunnþjónustu, heilbrigðisþjónustu og stöðluðu starfsemi sem kröfur eru gerðar um að séu til staðar við millilandaflug. Til að Aðaldalsflugvöllur geti tekið á móti þotuumferð þyrfti auk uppbyggingu grunnþjónustunnar jafnframt að lengja flugbrautina umtalsvert, þá er burðargeta flugvallarins ekki enn þekkt (Njáll Trausti Friðbertsson, 2005). Viðmælendur telja hins vegar margir að skilyrði fyrir millilandaflug séu mun betri á Aðaldalsflugvelli en á Akureyri, þar sem að Aðaldalsflugvöllur

er á stórrí sléttu en Akureyrarflugvöllur innst í djúpum og þröngum firði. Njáll Trausti Friðbertsson (2005) bendir einmitt á að stærsti ókostur Akureyrarflugvallar sé sá að fáar flugvélategundir hafa þá klifurgetu sem þarf til að nýta sér brottflugið til suðurs.

Með tilliti til nálægðar við vinsælustu áfangastaði Demantshringisins og norðursvæði Vatnajökulsþjóðarðs telja viðmælendur að Húsavík hafi allar forsendur til að verða miðja ferðapjónusta á Norðausturlandi. Nauðsynlegt er hins vegar að bæta hvort tveggja samgöngur og alla almenna þjónustu fyrir ferðamenn svo að þeir geti dvalið lengur á Húsavík og farið í dagsferðir þaðan:

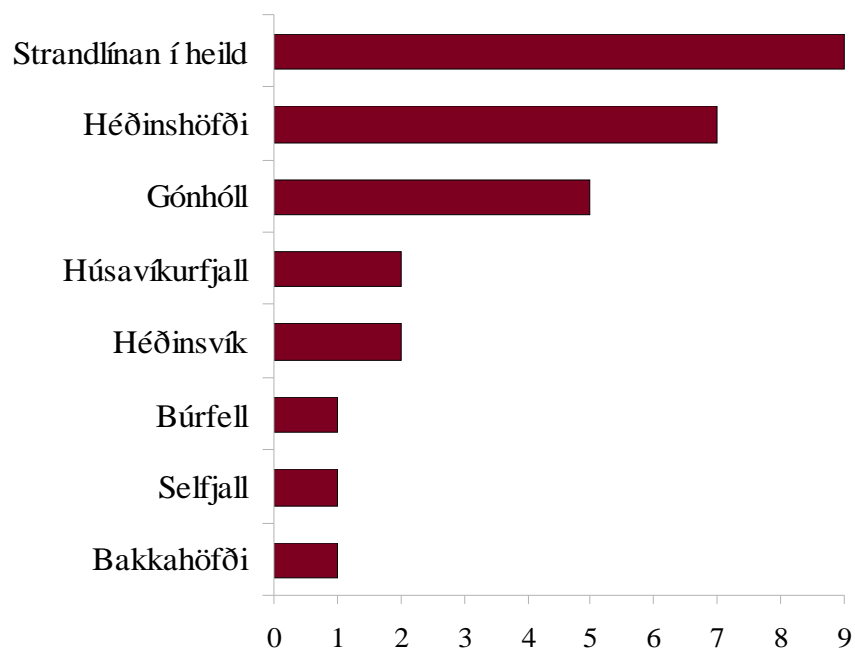
Afþreyingin er tilbúin en grunnþjónustan ekki. Þetta er afturför frá því sem var fyrir tíu árum, þá var vetrartraffíkk sem hefur gufað upp, og tengsl rofnað ... Það er vandi þessarar greinar að það skortir þolinmótt fjármagn

Þegar búið verði að bæta samgöngur og þjónustu á svæðinu telja margir að eftirleikurinn verði auðveldur og að þá verði unnt að einbeita sér að einstökum verkefnum:

Aðgengið ... má bæta víða, t.a.m. með þennan blessaða Dettifoss, að það skuli ekki vera hægt að fara þarna að fossinum með þokkalegu móti nema rétt yfir sumarmánuðina. Ég hef oft sagt það, hver heldur þú að myndi láta þetta viðgangast ef þessi foss væri á Suðvesturhorninu? Hef sagt að við ættum að færa hann og græja hann þar og þegar það væri komið myndum við kippa honum aftur Norður. Þetta er spurning um það hvað menn vilja, á hvaða stigi þú vilt hafa aðgengið ... ég er ekki endilega sammála því að það eigi að vera hægt að labba á pinnahælum að öllum náttúruþerlum, við verðum að passa okkur á því að sterilísera ekki ósnortna náttúru í einhverju stöðluðu aðgengi.

4.1.3 Svæðið við Bakka

Nærumhverfi Bakkasvæðisins (athugunarsvæði 1) er ekki þekkt sérstaklega meðal ferðamanna. Staðsetning svæðisins við fótskör þéttbýlisins við Húsavík gefur því þó ákveðið gildi sem útivistarsvæði bæði fyrir ferðamenn og heimamenn. Meginaðráttarafl svæðisins felst fyrst og fremst í fuglaskoðun og hafútsýni að mati langflestra viðmælenda. Þegar viðmælendur voru spurðir að því hvaða staðir innan athugunarsvæðisins hefðu mest aðráttarafl fyrir ferðamennsku nefndu flestir að svæðið væri hluti af strandlínu Tjörness og sérstakt sem slíkt. Þá nefndu margir að Héðinshöfði og fjaran norðan Héðinshöfða væri vinsælt göngusvæði bæði fyrir heimamenn og ferðamenn. Margir nefndu enn fremur Gónhól sem mjög vinsælan útsýnisstað (mynd 8). Gónhóll er miðja vegu milli Húsavíkur og Bakkahöfða og aðgengilegur frá Þjóðvegi nr. 85. Gert hefur verið stórt bílastæði á hólnum og vinsælt er að fara þangað til að njóta kvöldsólarinnar (mynd 9).

Mynd 8: Staðir umhverfis Bakka sem hafa aðráttarafl fyrir ferðamenn.

Mynd 9: Útsýni yfir Héðinsvík og Lundey frá Gónhóli (Ljósma.: Kristín Rut Kristjánsdóttir).

Fyrir þá sem vilja ganga meðfram strandlínu Tjörness er víða að finna útskot á þjóðvegnum þar sem hægt er að leggja bíl og ganga niður að fjöru. Tveir viðmælendur voru þó á þeirri skoðun að aðgengi að þessu svæði væri ábótavant í dag sem felst fyrst og fremst í því að mikið er um mýrlendi. Annar þeirra spurði hvort það þyrfti endilega að vera slæmt að svæðið væri ekki aðgengilegt ef væntingum ferðamanna sé mætt, og taldi það vera spurningu hvernig gott aðgengi væri skilgreint:

Mér finnst þetta fínt eins og það er, þetta er mjög torfært og torsótt og það á að vera það. Hvort tveggja út frá því hvernig ég vil hafa svæðið og hvað ferðamenn eru að sækjast eftir. Staðreyndin er sú að ferðamenn og ferðaskrifstofur eru stöðugt meira verið að sækja í ósnortið land og náttúru, fólk vill komast út úr skarkalanum. Ferðamenn eru bara mismunandi, sumir eiga að vera á pinnahælum þar sem það á við, en svo eru aðrir sem eiga hiklaust að vera í svona aðstæðum og vilja hafa fyrir því.

Forsvarsmaður Ferðafélags Húsavíkur segir félagið nýta nærumhverfi Bakkasvæðisins (athugunarsvæði 1) töluvert fyrir sína starfsemi. Félagið skipuleggur meðal annars ákveðnar styttri og lengri gönguferðir með leiðsögn meðfram allri strandlínunni, og tengir slíkar ferðir við gönguleiðir austur í Kelduhverfi, á Reykjaheiði og/eða á fjalllendi á Tjörnesi. Þá segir hann leiðina yfir Tungnaheiði vel þekkta en þá er farið upp frá Selfjalli við Syðritungu.

Ferðafélagið heldur úti skipulögðum kvöldgöngum um Bakkafjöru og segir hann hana og aðrar fjörur á svæðinu vera mikið aðdráttarafl fyrir göngufólk (mynd 10).

Mynd 10: Ferðir Ferðafélags Húsavíkur og Ferðaklúbbsins 4x4 innan nærumhverfis Bakkasvæðisins sýndar með grænum línum.

Allir viðmælendur voru á þeirri skoðun að svæðið við Bakka hefði mikið gildi sem útsýnisvæði þegar horft er að landi frá sjó, þetta á sérstaklega við frá hvalaskoðunarbatunum. Þegar spurt var um gildi svæðisins fyrir ferðamennsku á landi voru niðurstöður aftur á móti ekki afgerandi. Svæðið er ekki mikið nýtt beint undir ferðaþjónustu nema af Ferðafélagi Húsavíkur. Vitað er til að fólk nýti það til útivistar en slík nýting hefur ekki verið mæld. Um helmingur viðmælenda (6 af 11) voru á þeirri skoðun að svæðið hefði fremur lítið gildi fyrir ferðaþjónustu í dag, auk þess sem ruslahaugar Húsavíkur eru á þessu svæði. Það er í samræmi við Aðalskipulag Húsavíkurbæjar 2005–2025 sem sýnir að annað af tveimur sorpförgunarsvæðum fyrir bæjarfélagið er rétt innan við fyrirhugaða iðnaðarlóð. Þeir sem töldu svæðið hins vegar hafa mikið gildi (5 af 11) sögðu ástæður þess vera fyrst og fremst að um tiltölulega ósnortið svæði væri að ræða þar sem ferðamenn hafa greiðan aðgang að fallegum fjörum og fjölbreyttu fuglalífi, og þar sem hægt væri að njóta útivistar og útsýnis. Þá benti einn viðmælandi á mikilvægi mýrlendis fyrir fuglalíf sem hann taldi gefa svæðinu einna

mest gildi til útivistar. Kostir útivistar á Bakkasvæðinu sagði hann vera að þar sé lítill fjöldi fólks þótt svæðið sé í nálægð við þéttbýli og að svæðið sé í göngufæri frá tjaldstæði Húsavíkur. Nokkrir bentu enn fremur á að þar sem keyrt er framhjá þessu svæði um veg nr. 85 sé það í raun hluti af Demantshringnum og því hafa fleiri ferðamenn óskipulagða viðkomu á þeim fjölda afleggjara sem eru að finna meðfram strandlínu svæðisins.

4.1.4 Áhrif fyrirhugaðra framkvæmda á ferðaþjónustu

Allir viðmælendur eru mjög meðvitaðir um fyrirhugaðar framkvæmdir á Bakka og allir utan einn sögðust hafa kynnt sér þær vel. Almennt telja viðmælendur framtíð ferðamennsku á svæðinu vera bjarta, hvort sem af framkvæmdum við álver verður eða ekki. Allir voru á einu máli um að aðdráttarafl svæðisins felist fyrst og fremst í auðlindum sjávar og náttúru, og að svo myndi verða áfram. Allir viðmælendur voru enn fremur á þeirri skoðun að til að gera ferðaþjónustu að öflugri atvinnugrein á svæðinu þyrfti mun meiri fjárfestingar í þjónustu, stefnumótunarvinnu og grunngerð. Misjafnar skoðanir voru hins vegar meðal viðmælenda um ávinning ferðaþjónustunnar ef af framkvæmdum yrði eða ekki. Nokkrir sögðu ljóst að þótt að ferðamennska ætti bara eftir að aukast yrði ferðaþjónustan sem atvinnuvegur aldrei sá öflugri bakhjarl sem þyrfti til að halda lífæð samfélagsins gangandi:

Framtíðin verður öðruvísi [ef af framkvæmdum verður ekki] og Húsavík verður í varnarstöðu eins og þau byggðarlög sem auðlindarnar hafa verið teknar frá, útgerð héðan og aðgengi að fiskiauðlindinni er ekki svipur hjá sjón miðað við það sem var. Það mun náttúrulega hafa áhrif á Húsavík sem mun berjast í bökkum við að halda hjá sér fólki og fá sóknarfæri, önnur en nýting orkulinda.

Það eru gríðarleg sóknarfæri í ferðaþjónustu, en að það geti komið í staðinn fyrir mörg hundruð manna vinnustað sem kæmi á einu bretti, ég er ekki að sjá það fyrir mér.

Aðrir voru bjartsýnni og töldu framtíð ferðaþjónustu óháða álversframkvæmdum. Þeir álíta að það sé ekkert sem segi að staða ferðaþjónustunnar veikist ef af framkvæmdum verður. Einn sagði að álver myndi að öllum líkindum hafa jákvæð áhrif á atvinnulífið en taldi ástæðu til að ætla að farastjórar og ferðaskrifstofur muni leggja minni áherslu á að hafa viðkomu á Húsavík eftir að framkvæmdir hefjast. Þá taldi hann að samkeppnin við hvalaskoðunarfyrirtæki annars staðar á landinu yrði í kjölfarið harðari. Þeir voru sannfærðir um að ónotuð tækifæri í ferðaþjónustu á svæðinu myndu skapa jafn mörg störf og álver, fengist til þess fjármagn:

Það eru margir ónotaðir möguleikar sem þarf að framkvæma og myndu skapa mörg störf... Það er um að gera að styðja þá sem eru að byggja eitthvað upp hérna, það þarf að sjá möguleikana og fjárfesta í ferðaþjónustu, ekki bara láta hana rúlla áfram eins og sjálfsagðan hlut. Ég sé miklu fleiri tækifæri í ferðaþjónustu og heilsugeiranum, það fer saman, svona eco-tourism, fólk sem kemur hingað til að slaka á. Það þarf heilt konsept og ákvörðun bæjarins að fara þann veg.

Allir viðmælendur utan tveir telja að starfsemi álvers og ferðaþjónustu geti dafnað hlið við hlið. Allir viðmælendur telja enn fremur að þeir muni halda sinni starfsemi áfram hvort sem verður af framkvæmdum eða ekki. Þegar viðmælendur voru beðnir um að bera saman efnahagslegan ávinning ferðaþjónustu og álvers voru allir á einu máli um að stærri atvinnustarfsemi sé nauðsynleg til að efla Húsavík sem bæjarkjarna og sem áfangastað ferðamanna. Einn viðmælandi taldi það vel þess virði að fórna einhverju fyrir byggingu álvers, vegna efnahagslegs ávinnings, og benti í því sambandi að í samanburði sé þjóðgarðurinn sem stórt afl ferðaþjónustunnar ekki að skila miklum hagnaði í sveitarfélagið. Nokkrir viðmælendur töldu hins vegar erfitt að bera saman þessar tvær atvinnugreinar. Einn sagði að of mikill munur væri á fjárfestingum: „ef orkunýting sem myndi nýtast fyrir álver væri tryggð á svæðinu þá koma smærri fyrirtæki með iðnað og starfsemi á svæðið“. Annar sagði: „ef maður myndi leggja eins mikinn pening og verið er að leggja í álver og boranir, og leggja það til samfélagsins, þá væri það sambærilegt“. Enn aðrir álitu að þessir tveir atvinnuvegir geti með góðri samvinnu stutt hvorn annan efnahagslega. Ferðaþjónustan sé háð stærra vinnuafl í bænum og uppbygging álvers sé háð því að þjónusta sé til staðar:

Álversframkvæmdir og ferðaþjónustan hafa sömu hagsmuni, sama leiðarljós og munu styðja hvort annað. Efnahagslegur ávinningur af álveri er auðvitað margfalt meiri en af ferðaþjónustunni.

Þar sem að ferðaþjónustutíminn er svo stuttur sagði einn viðmælandinn að álver, og framkvæmdatími álvers sérstaklega, myndi verða lyftistöng fyrir ferðaþjónustuaðila, í sölu á gistingu og veitingum. Þrír voru á þeirri skoðun að þar sem álver byggji á heilsársbúsetu muni það skila sér í auknum gæðum á þjónustu bæði fyrir heimamenn og ferðamenn, og á þann hátt verða stór ávinningar fyrir ferðaþjónustuna sem ekki er atvinnuvegur sem stuðli að heilsársbúsetu:

Hún er voðalega sæt þessi rómantíska hugsun að menn geti komið í samfélög sem eru status kvó, en það þarf bara fyrirgefið einhver að vera á staðnum til að veita þjónustu ... meðan þú ert ekki að fjölga fólkinu á svæðinu er mjög erfitt, ekki óyffirstíganlegt en mun auðveldara með massanum. Við erum orðin jaðarsvæði. Það er hægt að halda uppi ferðaþjónustu með innfluttu fólki en það er spurning hversu stöðugt það verður til langs tíma.

Meirihluti viðmælenda (8 af 11) er jákvæður í garð fyrirhugaðra framkvæmda vegna álvers á Bakka, einn er óákveðinn og tveir eru á móti fyrirhuguðum framkvæmdum. Þeir sem eru jákvæðir telja þá atvinnustarfsemi sem fylgir álveri nauðsynlegan drifkraft í atvinnulíf svæðisins, sem ferðaþjónustan myndi njóta góðs af, þó með þeim fyrirvara að hugað verði að umhverfinu með besta mögulega móti og tekið verði tillit til íbúa og ferðamanna, sérstaklega

á framkvæmdatíma. Þeir sem eru neikvæðir telja að framkvæmdirnar komi til með að hafa of miklar breytingar í för með sér sem muni hafa neikvæð áhrif á bæði íbúa Húsavíkur sem og aðdráttarafl svæðisins fyrir ferðamenn. Þeir álíta að starfsemi álvers samræmist ekki ímynd ferðamennsku á Norðausturlandi og því munu framkvæmdirnar hafa mikil áhrif á markaðssetningu svæðisins:

... þó að það sé álver í Hafnarfirði og það gengur bærilega og þó að útlendingar séu vanir að sjá slík virki út um allt, að ef við horfum á það sem við erum að reyna að selja á Norður- og Norðausturlandi í sambandi við ferðaþjónustu almennt, þá er það náttúran sem er okkar helsta söluvara, og það sem einkennir svæðið er gríðarlega falleg og einstæð náttúra, og álver fellur ekki beint að þeirri ímynd. Þetta mun ekki hafa jákvæð áhrif á ímyndina.

Viðmælendur voru spurðir hvernig þeir skynjuðu að fyrirhugaðar framkvæmdir myndu hafa áhrif á bæði upplifun og væntingar ferðamanna. Þeir voru jafnframt spurðir að því hvernig framkvæmdirnar myndu mögulega hafa áhrif á þeirra eigin starfsemi sem og á gildi svæðisins sem ferðamannastaðar. Þrír viðmælendur voru á þeirri skoðun að áhrif álvers á væntingar og upplifun ferðamanna yrði fremur neikvæð:

Maður þekkir það hvers vegna ferðamenn eru að koma til Íslands og það er vegna óspilltrar náttúru og auðvitað er fólk sem kemur hingað að leita eftir því, fólk sem langar að labba, langar að skoða dýr, vera úti í náttúrunni, njóta friðar ... Öll lönd hafa þetta eitthvað sérstakt sem fólk er að sækja, og Ísland er bara þetta síðasta land í Evrópu þar sem að maður getur labbað í tíu mínútur og verið alveg einn ... og það er svona sem fólk er að upplifa það. Álver hér og álver þar er eitthvað sem maður getur spekuleað um en að mínu mati er það eitthvað sem getur haft áhrif á ferðamennsku hér á Húsavík ... þetta fólk sem er að koma hingað er að leita að einhverju ákveðnu og það er búið að skemma svo mikið í öðrum löndum að það hefur á tilfinningunni að það er ennþá í lagi hérna.

Sjónmengun frá sjó - útsýni upp á land er mikilvægasti hluti hvalaskoðunar þegar siglt er norður fyrir Héðinshöfða og að Lundey. Þegar verið er að sýna lundann við Héðinshöfða þá blasir þetta beint við. Skerðir upplifunina af að vera úti í náttúrunni, að njóta kyrrðar og friðsældar. Öll þessi umsvif koma til með að draga úr upplifun ferðamanna sem koma að svæðinu. Útsýni að Kinnafjöllum vestan Skjálfanda, álverið blasir við sem forgrunnur þegar komið er að austan.

Fimm töldu að engin breyting yrði á hvorki væntingum né upplifun ferðamanna í kjölfar byggingu álvers. Þeir sem töldu áhrifin vera fremur jákvæð (3 af 11) álitu að ferðamenn laðist fremur að svæðum þar sem er líf og eitthvað um að vera, og að margir ferðamenn séu auk þess forvitnir um framkvæmdir. Á hinn bóginn, voru allir viðmælendur á þeirri skoðun að stórar byggingar í náttúrlegu umhverfi væru ekki „ferðamannavænar“.

Þrír voru á þeirri skoðun að fyrirhugaðar framkvæmdir myndu hafa neikvæð áhrif á eigin starfsemi. Fjórir töldu að hún myndi ekki hafa nein áhrif. Fjórir töldu hins vegar að

framkvæmdirnar myndu hafa jákvæð áhrif á eigin starfsemi sem fælist í eflingu þjónustugeirans með meiri umsvifum á svæðinu. Einn lagði áherslu á að framkvæmdatími álvers myndi verða lyftistöng fyrir ferðaþjónustuaðila, sérstaklega þá sem eru að selja gistingu og veitingar þar sem verkamenn þyrftu þjónustu. Hvað varðar áhrif fyrirhugaðra framkvæmda á gildi athugunarsvæðis 1 sem ferðamannastaðar voru þrír á þeirri skoðun að þau yrðu engin, að ekki væri verið að fórna miklum náttúruverðmætum við Bakka, auk þess sem þeir sjá ekki fram á vandkvæði í að skipuleggja ferðamennsku og starfsemi álvers saman á þessu svæði:

[Ef] af þessari starfsemi yrði þá má ekki hætta að líta á Gónhól sem útsýnisstað, þetta er feikna góður útsýnisstaður og það þarf bara að halda áfram að betrubæta aðstöðuna og aðgengið. ... Ef álver kemur þá munum við hugsanlega fara í minna mæli út á Héðinshöfðann, en þá færum við okkur bara lengra út á Tjörnesið og göngum þar. Í okkar rekstri er mjög auðvelt að aðlagast þessu hér.

Þrír viðmælendur töldu að framkvæmdirnar myndu hafa neikvæð áhrif á gildi athugunarsvæðisins fyrir ferðamennsku. Þeir álíta að kostir framkvæmda muni aldrei veða upp á móti því sem fórnað verður, sbr. útivistargildi svæðisins við Bakka:

[Álver] hefur líklegast góð áhrif á aðgengi en það er spurning hversu mikinn áhuga fólk hefur á að fá sér göngutúr nálægt álverinu. ... Ef maður þarf ekki endilega að vera hér og labba í kringum álver, þá heldur maður frekar áfram og labbar í þjóðgarðinum í staðinn.

Meirihluti viðmælenda (5 af 11) telur hins vegar að framkvæmdirnar munu hafa jákvæð áhrif á gildi svæðisins fyrir ferðamennsku. Þrír þeirra benda á að svæðið við Bakka verði við byggingu álvers friðað fyrir beit og grasnytjum sem að öllum líkindum muni örva fuglalíf. Þá yrði það stór kostur fyrir ferðamennsku að á þessu svæði yrði verið að nýta umhverfisvæna orku:

Fólk vill náttúrulega bara fræðast um hvernig fólk er að lifa hérna. Ég kvíði því ekki að útskýra fyrir fólki á leiðinni framhjá [álverinu] að það þarf einhverja aðra atvinnustarfsemi en ferðamennsku. ... Það stingur í augun en það er jafnljóst að þetta samfélag hérna verður ekki til ef það kemur ekki einhver atvinnustarfssemi hingað á svæðið. Ég vil að það verði til þannig að ég horfi framhjá göllunum ... Svo eru margir sem hugsa globalt að það er miklu betra að nýta orkuna hér fyrir álver heldur en að það sé einhvers staðar annars staðar í heiminum, með kolum eða eitthvað annað.

Viðmælendur voru enn fremur spurðir sérstaklega um viðhorf þeirra til eftirfarandi þriggja framkvæmda á athugunarsvæði 1 (tafla 1):

- Byggingar álvers á iðnaðarlóð á Bakka
- Vegur meðfram ströndinni á milli iðnaðarlóðar á Bakka og Húsavíkur.
- Breytt ásýnd Húsavíkurhafnar með aukinni starfsemi á hafnarsvæði.

Meirihluti viðmælenda (6 af 11) er fremur jákvæður til álversbygginga á iðnaðarlóð og tóku þrír þeirra sérstaklega fram að álver yrði minna lýti á svæðinu en núverandi öskuhaugar. Einn

sagðist hins vegar þess viss að álver yrði meira lýti en öskuhaugarnir. Margir viðmælenda telja mikilvægt að fuglalíf á svæðinu varðveitist, og að því þyrfti að huga að röskun á votlendi við allar framkvæmdir. Hvað varðar áhrif vegna veglagningar frá hafnarsvæði að álveri eru langflestir (7 af 11) eru hlutlausir að því tilskyldu að vegurinn verði niðurgrafinn í Húsavíkurböfða og muni þar af leiðandi ekki sjást frá sjó. Þó lýstu fjórir yfir áhyggjum af því að aukin umferð í kjölfar veglagningar muni hafa verulega mengun í för með sér. Varðandi framkvæmdir á hafnarsvæði töldu þrír að áhrif gætu orðið töluvert neikvæð fyrst og fremst á lífríki sjávar en einnig á aðdráttarafl bæjarins sem og upplifun ferðamanna. Fjórir nefndu hins vegar að stækkun hafnar hefði í för með sér mikla möguleika fyrir ferðaþjónustu þar sem að skemmtiferðaskip gætu þá lagst að bryggju á Húsavík.

Tafla 1: Viðhorf viðmælenda til framkvæmda vegna álvers á Bakka.

<u>Framkvæmdir</u>	<u>Jákvætt</u>	<u>Neikvætt</u>	<u>Hvorki né</u>
Byggingar	(6 af 11) <i>Ekkert að þeim, þarna er rusl og drasl sem stinga í augu úti á sjó. Mjög vel staðsett frá Húsavík, sést ekki. Línur munu trufla meira en byggingar. Snyrtileg bygging og vegur trufla fólk ekki meira en ruslahaugar. Góður staður m.t.t. það er ekki verið að skemma náttúru. Álver verður ekki ljótara en ruslahaugur Húsavíkinga eða ónýtur jarðvegur. Víða þekkt erlendis að fólk fari og skoði mannvirkjagerð.</i>	(3 af 11) <i>Verður aldrei fallegt, sést úr öllum áttum. Allar byggingar verða stærri en virðist á mynd. Munu eyðileggja útsýni við Gónhól og sjást mikið frá sjó. Álverið mun vera meira lýti en öskuhaugarnir í dag. Útsýni uppá land mikilvægasti hluti hvalaskoðunar þegar siglt er norður fyrir Héðinshöfða og að Lundey.</i>	(2 af 11) <i>„Þetta er viðkvæmt, við þurfum ekki að vera að gera það viðkvæmara“. Hægt að hylja vel, trjárækt, felulit, grafa niður. Hafa ekki áhrif á útivistarsvæði nema sá hluti sem lokast algerlega fyrir sem er inná iðnaðarlóð. Lóðin verður ekki opin almenningi.</i>
Vegagerð	(7 af 11) <i>Sæist ekki því hann verður niðurgrafinn í höfðann. Ruslahaugarnir eru ljótari frá sjó. Óveruleg áhrif. Mannvirkjagerð truflar ekki sjófugl og kríu. Kannski opnast svæði sem er ekki aðgengilegt í dag.</i>	(4 af 11) <i>Efstu byggðir í bænum finna fyrir aukinni umferð innan og spurning með fyrirhugaða byggð upp að höfðanum. Heilmikil olíuotkun, gríðarleg mengun Öll umferð hefur afleiðingar, mengun á grunnvatni og sjó. Húsavík þolir ekki meiri bílaumferð Vegur er lýti eins og álversbyggingar.</i>	
Stækkun hafnar	(5 af 11) <i>Höfum alltaf viljað fá öflugri höfn. Röskun á hafnarsvæði skiptir hvalina engu máli, engin röskun á fæðunni. Lagar aðgengi fyrir skemmtiferðaskip, möguleikar. Minna ber á ef höfn er inni við Húsavík.</i>	(3 af 11) <i>Viðkvæmt mál. Mikið rask við gerð stærri varnargarðs og verður ekki til þrýði. Fuglalíf í bjarginu mun breytast með nýjum hafnargarði. Mun ekki skipta máli því hvalir munu leita annað, ekki síst vegna aukinnar skipaumferðar. Meiri skipaumferð mun menga og bera með sér sýkingar.</i>	(3 af 11) <i>Engin breyting Engin áhrif á fiskihöfnina nema eykur kyrrðina í henni. Hugsanlega frekari röskun á setburði og setmyndun.</i>

Varðandi röskun á fæðu hvala eru tveir viðmælendur á þeirri skoðun að framkvæmdir við höfnina hefðu þar engin áhrif, en aðrir telja það veigamikinn óvissuþátt sem verði að leita svara við áður en framkvæmdir hefjast. Í því sambandi er sérstaklega brýnt að vanda vinnubrögð og laga framkvæmdir að aðstæðum. Sem dæmi nefndi einn að mun minna væri af hval í Skjálfanda á veturna og því myndi það að hans mati breyta miklu að gera þær sprengingar sem þarf á þeim árstíma. Slík tímasetning myndi einnig hafa mun minni áhrif á upplifun ferðamanna. Af ofangreindum framkvæmdum telja viðmælendur almennt að minnstra áhrifa muni gæta af veglagningunni þar sem þeir álíta að það ætti að vera auðvelt að aðlaga hana umhverfinu. Nokkuð margir álíta enn fremur að hægt eigi að vera að fegra umhverfið í kringum álversbyggingarnar. Jákvæðni í garð hafnarframkvæmda felst að miklu leyti í þeim tækifærum sem menn sjá í komu skemmtiferðaskipa. Neikvæð viðbrögð við aukinni umferð í kjölfar veglagningar vega einna mest, en því næst áhrif framkvæmda á búsvæði hvala og sjónræn áhrif álversbygginga.

Þeir sem eru jákvæðir í garð fyrirhugaðra framkvæmda segja það augljóst að öllum framkvæmdum fylgi röskun og að því sé mikilvægt að tillit verði tekið til umhverfis við gerð mannvirkja. Ekki síður mikilvægt er að láta útlit bygginga falla að umhverfinu, planta trjám og stuðla að landgræðslu. Almennt eru viðmælendur á einu máli um að mikilvægt sé að halda aðgengi opnu á svæðinu. Umræður spunnust enn fremur um þynningarsvæði álvers, sem er það svæði umhverfis álverið þar sem þynning mengunar á sér stað, viðmælendur telja þann þátt ekki nægilega vel skilgreindan sem þeir segja vera ókost sérstaklega m.t.t. þess í hve mikilli nálægð álverið muni vera við Húsavík. Þá telja margir einnig mikilvægt að háspennulínur verði lagðar í jörðu frá og með Húsavíkurfjalli til þess að minnka röskun á göngu- og skíðasvæðum. Einn viðmælandi lagði áherslu á að jarðvarmavirkjanir hefðu mun meira rask í för með sér en vatnsaflsvirkjanir, og tveir tiltóku sérstaklega að þeir væru algerlega á móti virkjun í Gjástykki. Flestir viðmælenda komu jafnframt inn á það að áhrif frá háspennulínunum og mannvirkjum þeim tengdum frá Kröfluvirkjun og Þeistareykjum að Bakka muni verða mun meiri á ferðamennsku svæðisins en byggingar á iðnaðarlóð, veglagning frá Húsavík að iðnaðarlóð og stækkun Húsavíkurhafnar.

4.1.5 Áður birtar athugasemdir vegna fyrirhugaðra framkvæmda við Bakka

Tillaga að matsáætlun vegna álvers á Bakka var birt í október 2008 og bárust allnokkrar athugasemdir vegna hennar. Unnt er að nálgast athugasemdirnar á heimasíðum HRV Engineers og Alcoa (www.hrv.is/; www.alcoa.com/iceland/). Hér á eftir fer samantekt

athugasemda sem tengjast ferðamennsku með einum eða öðrum hætti og bárust meðal annars frá nokkrum af viðmælendum rannsóknarinnar sem og öðrum sem telja sig hafa hagsmuna að gæta vegna áhrifa fyrirhugaðra framkvæmda á ferðaþjónustu og útivist. Flestar athugasemdirnar eru vegna tillögu að matsáætlun en einnig verður getið nokkurra sem birtar hafa verið í fjölmiðlum.

Á fréttavefnum Degi birtist árið 2006 frétt þar sem segir frá því að stjórn Markaðsráðs Þingeyinga með Hörð Sigurbjarnason og Sigurjón Benediktsson í fararbroddi „fagna áhuga Alcoa á stóriðjurekstri við Bakka með tilheyrandi nýtingu vistvænna orkulinda í Þingeyjarsýslum“:

Markaðsráðið hefur kannað meðal félagsmanna sinna möguleg áhrif aukinna umsvifa í Þingeyjarsýslum á ferðaþjónustu og verslun. Niðurstaðan er sú, að allir sem rætt var við, telja að með nýjum atvinnutækifærum sem fylgja stóriðju og nýtingu jarðvarmaorku þá skapist einstakir möguleikar til sóknar í greinum verslunar og þjónustu. Sérstaklega líta heimaaðilar til þeirra samgöngubóta sem fylgja fyrrgreindum framkvæmdum en þær munu auðvelda áframhaldandi uppbyggingu ferðaþjónustu á svæðinu. Markaðsráð Þingeyinga er tilbúið að takast á við verkefni á öllum sviðum þjónustu og verslunar. Eins er félagið tilbúið að vinna með hverjum þeim er óskar eftir samvinnu um markaðs- og framfaramál í Þingeyjarsýslum. Markaðsráð Þingeyinga eru samtök fyrirtækja og einstaklinga á Húsavík og nágrenni. Innan félagsins eru yfir 95% af ferðaþjónustuaðilum á Húsavík og næsta nágrenni. Helstu bakhjarlar félagsins eru Húsavíkurbær og ferðaþjónustuaðilar á svæðinu. Einnig eru í félaginu margir úr verslun, þjónustu o.fl.

SUNN, Samtök um náttúruvernd á Norðurlandi benda á mikilvægi þess að litið verði á allar framkvæmdir í tengslum við álver á Bakka í sameiginlegu umhverfismati, þ.e. öllum jarðvarmavirkjunum, háspennulínunum og öðrum framkvæmdum sem tengjast byggingu álvers. Í niðurstöðum aðalfundar samtakanna er skorað á stjórnvöld að beita sér fyrir því að ekki verði af frekari framkvæmdum á miðhálandi Íslands, en þess í stað verði hafist við vinnu að skipulagningu ferðamannaleiða á miðhálandinu og úrbætur á þeim ferðamannavegum sem þegar eru fyrir hendi.

Þann 7. ágúst 2009 birtist umfjöllun á vef Morgunblaðsins (www.mbl.is) þar sem SUNN lýsa andstöðu sinni við rannsóknarboranir í Gjástykki og hvetja umhverfisráðherra til að hefja undirbúning að friðlýsingu Gjástykkis. SUNN segja gildi svæðisins fólgin í ímynd þess og fræðslugildi fyrir Ísland og umheiminn. Samtökin segja að á svæðinu séu ekki aðeins miklir möguleikar fyrir útivist og ferðaþjónustu heldur sé þetta einstakt svæði á heimsvísu sem m.a. sanni landrekskenninguna og þar séu góðar aðstæður til fræðslu og náttúruupplifana. Allt rask, þar með taldar rannsóknarboranir, ógni þessu gildi og rýri ímynd og gæði. Stjórnvöld, þar á

meðal sveitarfélög í héraðinu, ættu því að mati SUNN, að berjast fyrir uppbyggingu eldfjallafræðagarðs í Gjástykki og við Leirhnjúk: „Við sem viljum vernda Gjástykki viljum ekkert rask þar og teljum að kostnaður við rannsóknarboranir sé óásættanlegur ef þar verður svo aldrei virkjað“. Af þessum ástæðum lýsa SUNN yfir andstöðu við hvers konar breytingar á skipulagi, aðalskipulagi sveitarfélaga eða skipulagi miðhálandisins, sem heimila orkuvinnslu í Gjástykki.

Í athugasemdum frá SNUÞ, Samtökum um náttúru og umhverfi í Þingeyjarsýslum, segir meðal annars:

Svæðið hefur á engan hátt verið nýtanlegt fram að þessu fyrir ferðaþjónustuna og lítið til útivistar. Með framkvæmdum opnast möguleikar sem vert er að nýta en rétt er að hafa samráð við hagsmunaaðila um framgang þeirra mála. Vel má hugsa sér að gera fuglaáhugamönnum kleift að skoða fugla úr sérstökum fuglahúsum og gera göngustíga um svæðið enda víða fallett og hægt að njóta sé aðkoma möguleg ... Heimsóknir og skoðunarferðir í álver eru upplifun eins og svo margt annað sem er afleiðing manna verka og skiptir þá engu hvaða skoðanir menn hafa á framkvæmdum eins álveri í Bakka.

Fyrir hönd HÚSGULLS, Kríuvinafélags Húsavíkur og Gestahúsa, ferðaþjónustunnar að Kaldbakskoti sendu Snædís Gunnlaugsdóttir og Sigurjón Benediktsson í Kaldbakskoti athugasemdir í þrennu lagi þar sem þau m.a. leggja áherslu á mikilvægi þess að samhliða byggingu álversins verði hugað að uppbyggingu að aðstöðu fyrir ferðamenn, bæði hvað varðar heimsóknir ferðamanna í álverið og um fyrirhugaða álverslód þar sem unnt verði að fræðast um starfsemi álversins á skemmtilegan hátt: „Fyrirtækið telur að framkvæmdir af þessu tagi í samráði og samvinnu við félög og áhugamenn í héraðinu geti orðið lyftistöng fyrir allt mannlíf og örvandi til allra hluta.“ F.h. Kríuvinafélagsins óska þau eftir að aðstaða til fuglaskoðunar verði tryggð meðfram ströndinni og að á lóðinni verði meðferð skotvopna og eggjatínsla bönnuð. Þá reiknar félagið með að landið verði friðað fyrir beit „svo að endurheimta megi fyrri landkosti“. Segir enn fremur að „áður fyrr var eitthvað mesta kríuvarp landsins á Húsavíkur-Tjörnessvæðinu frá Kaldbak að Héðinshöfða“ og að nú sé þar mikill uppblástur og jarðvegseyðing. Segja þau það vera verðugt verkefni að bæta þessa þætti með mótvægisaðgerðum samhliða byggingu álvers. Þá segja þau að samtökin HÚSGULL hafi fimmtán ára reynslu af uppgræðslu og endurheimt landgæða á þessu svæði og eru mjög svo fús til samstarfs.

Athugasemd frá Skógræktarfélagi Húsavíkur leggur fyrst og fremst áherslu á að byggingar álvers verði lagaðar að landslagi með aukinni skógrækt sem þegar er í gangi á því svæði sem

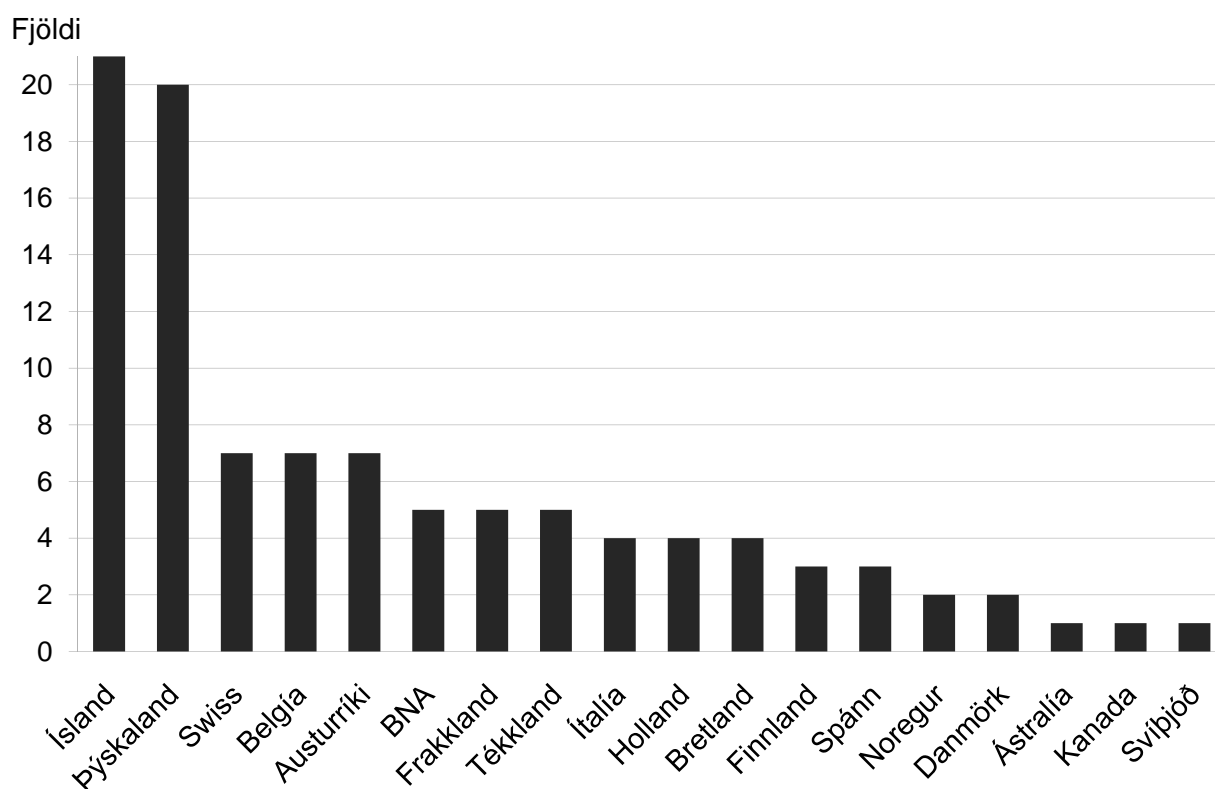
iðnaðarlóð er skipulögð. Óskað er eftir því að Skógræktarfélagið verði haft með í ráðum hvað varðar landgræðslu og trjárækt á reitnum og að það verði reiknað með þeim aðgerðum í mati á umhverfisáhrifum sem eðlilegum hluta framkvæmda. Sigurjón Benediktsson sendi aðra athugasemd f.h. Skógræktarfélags Húsavíkur þar sem hann óskar eftir því að þegar ákvörðun verður tekin um hvar byggingar álversins skulu rísa, verði hafin gerð skjólbelta til að betur fella ásýnd byggingarmannvirkjanna að aukinni skógrækt á svæðinu.

Enn fremur bárust allmargar athugasemdir er varða áhrif framkvæmda á dýralíf í og við Skjálfanda. Varðandi hvalaskoðun og hvalarannsóknir við Skjálfanda bendir Helga Rakel Guðnadóttir á að hljóðmengun og umferð skipa um flóann mun án efa hafa áhrif á hegðun hvala. Hún bendir einnig á að vegur meðfram strandlínu milli iðnaðarlóðar og Húsavíkurhafnar gæti haft veruleg áhrif á fuglabjarg á því svæði. Elke Wald, þá tímabundinn forstöðumaður Hvalasafnsins á Húsavík, sendi inn greinargerð um möguleg áhrif fyrirhugaðra framkvæmda á hvali í Skjálfanda og ferðamennsku eftir Matthew Benicewicz sem þá starfaði við rannsóknir á safninu. Í greinargerðinni eru tilgreindar fjórar meginástæður þess að aukin og/eða breytt skipaumferð gæti haft neikvæð áhrif á sjávarlífríki í Skjálfanda. Þær eru: i) hljóðmengun hefur áhrif á skilaboðasendingar og heilsu hvala, ii) hætta er á auknum meiðslum eða dauða sjávarspendýra, iii) framandi tegundir geta ná fótfestu í vistkerfi Skjálfanda sem hefur áhrif á fæðusamsetningu hvala og iv) aukin hætta er á olíuleka. Þá kemur fram að dýpkun sjávarbotns í Skjálfanda geti haft áhrif á sjávarlífverur og búsvæði hvala, háð því hvaða aðferðir eru notaðar. Varað er við mengun af völdum úrgangs flúors, gas eða annarra efna frá verksmiðjunni sem og mengunarslys sem geta komið til vegna jarðskjálfta, skipreka eða vélabilana. Segir að til séu dæmi um að álframleiðsla magni segulsvið á hafsbotni og getur það haft áhrif á hegðun sjávarspendýra. Þessi atriði undirstrika þörf á frekari rannsóknum á hvöllum í og við Skjálfanda. Í greinargerðinni er jafnframt bent á að þó að íslensk stjórnvöld hafi ekki sýnt mikinn áhuga að vernda þessi hóbýli sjávarspendýra í Skjálfanda, að þá hefur tvisvar sinnum verið lagt til að Skjálfandi verði tilnefndur á alþjóðlega skrá verndaðra hafssvæða (e. *Marine Protected Area, MPA*). Í greinargerðinni er það enn fremur rætt að sjónræn áhrif álversins á Bakka muni hafa áhrif á vinsældir hvalaskoðunar frá landi norðan við Húsavík auk þess sem áhersla er lögð á mikilvægi þess að viðhalda ímynd Húsavíkur sem vistvænn áfangastaður. Húsavík hafi náð að skapa þá ímynd vegna hvalaskoðunar og margir sæki bæinn heim vegna þess, þrátt fyrir að hann er á jaðarsvæði.

4.2 Viðhorf ferðamanna

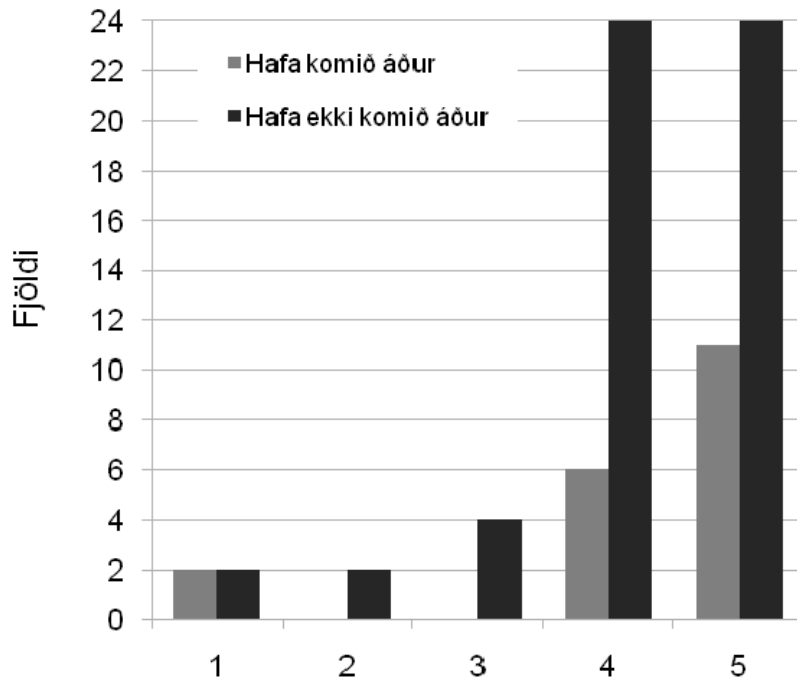
4.2.1 Hvati að ferðalagi til Húsavíkur

Alls söfnuðust svör frá 116 ferðamönnum þær þrjár vikur sem spurningalistarnir lágu úti, þar af voru íslenskir ferðamenn 18% og erlendir 82%. Svarendur voru frá átján löndum, Íslendingar voru flestir (21) og þá Þjóðverjar (20) (mynd 11). Fjórtán svarendur tilgreindu ekki þjóðerni. Svarendur skiptust hlutfallslega jafnt á milli kynja. Meðalaldur þeirra var 58 ár, sá yngsti 15 ára og sá elsti 73 ára. Rúmlega helmingur svarenda (53%) hefur mánaðartekjur á bilinu € 1.000–3.000 og mikill meirihluti (74%) er með menntun á háskólastigi. Um helmingur svarenda (48%) gisti á tjaldstæði, öllu færri gistu hjá ferðaþjónustu bænda (18%), í heimahúsi (12%) og á hóteli (11%).

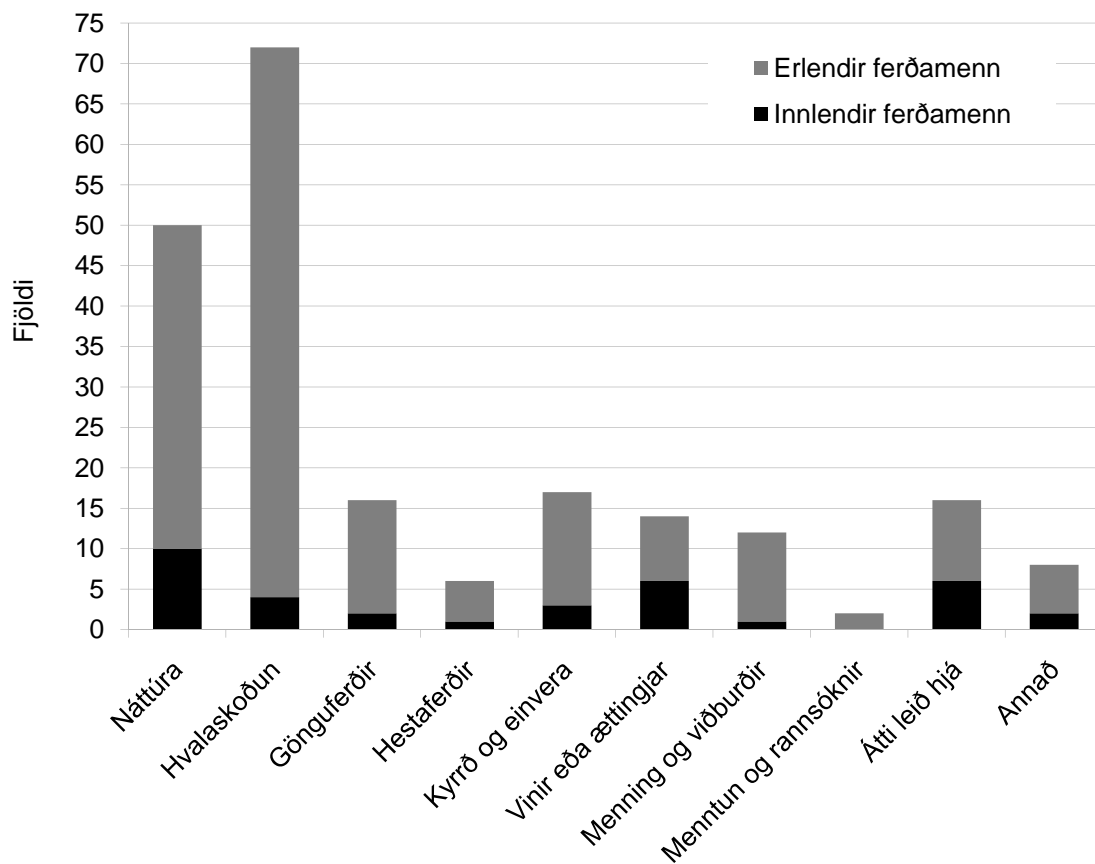

Mynd 11: Þátttakendur spurningakönnunar eftir þjóðernum

Meirihluti ferðamanna (69%) dvaldi lengur en sólarhring á Húsavík. Þeir sem dvöldu skemur en sólarhring stoppuðu að meðaltali 6,7 klst. Um 25% svarenda höfðu heimsótt Húsavík áður, en 75% voru að heimsækja Húsavík í fyrsta skipti. Þeir sem höfðu komið áður voru hlutfallslega ánægðari með heimsóknina en þeir sem voru að koma í fyrsta skipti (mynd 12).

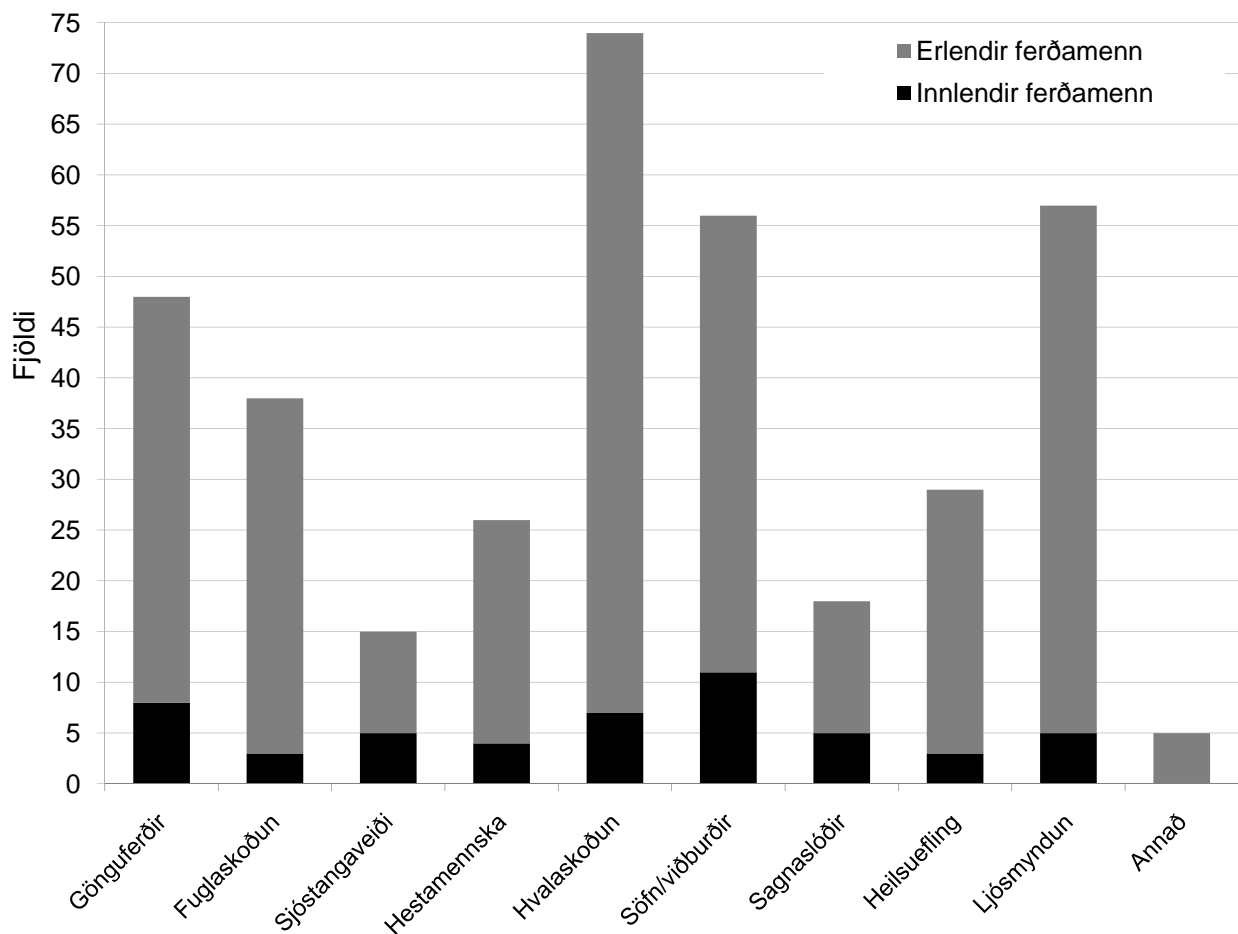

Mynd 12: Ánægja þátttakenda með heimsókn sína til Húsavíkur skv. einkunnarskala á bilinu 1-5, þar sem 1 stendur fyrir óánægður og 5 fyrir mjög ánægður.

Mynd 13: Þættir sem hafa áhrif á ákvörðun ferðamanna á að ferðast til Húsavíkur.

Meginhvati flestra ferðamanna að heimsókn til Húsavíkur er náttúra og hvalaskoðun. Alls sögðu 43% náttúru vera ástæðu komu og 62% sögðu hvalaskoðun vera það. Aðrir áhrifaþættir sem hafa áhrif á heimsókn ferðamanna á svæðið eru kyrrð og ró, gönguferðir, heimsókn til vina og ættingja og að viðkomandi á leið hjá (mynd 13). Þeir sem tilgreindu aðrar ástæður nefndu sérstaklega Hið íslenska Reðasafn og Hvalasafnið og enn aðrir golf, ferskt loft, fiskeldi, hafið og góða veðurspá. Töluverður munur er á svörum íslenskra og erlendra ferðamanna þegar kemur að ástæðum á komu til Húsavíkur, einungis 19% Íslendinga segja hvalaskoðun vera ástæðu komu, á meðan að 72% erlendra ferðamanna segja hvalaskoðun vera meginástæðu á komu þeirra til Húsavíkur. Náttúra og fallett landslag kallaði aftur á móti fram jafnt hlutfall þar sem helmingur bæði íslenskra og erlendra ferðamanna segja þá þætti vera ástæðu heimsóknar. Um 10% Íslendinga sækist eftir gönguferðum en 15% erlendra ferðamanna (mynd 13). Af þeim afþreyingamöguleikum sem í boði eru á Húsavík er hvala-

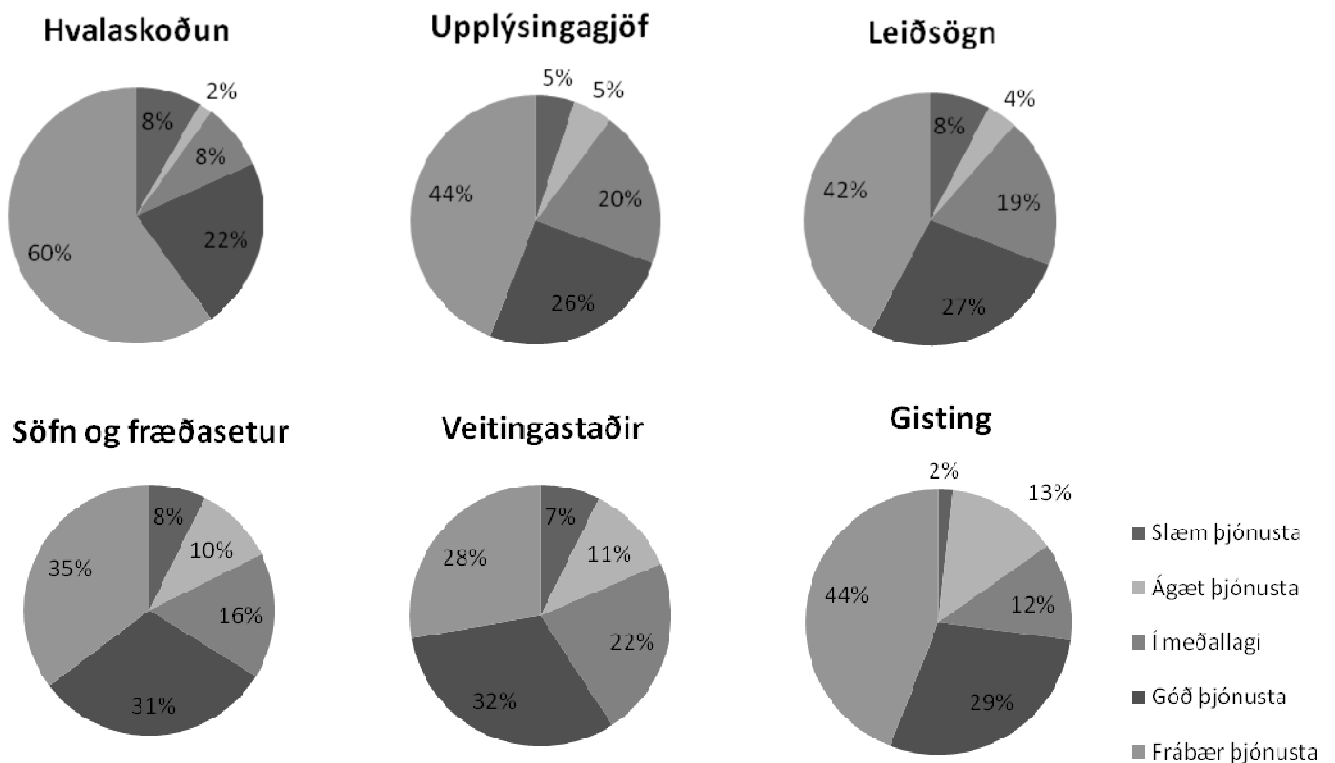

Mynd 14: Afþreying sem ferðamenn hafa áhuga á að nýta á Húsavík.

skoðun vinsælust en langflestir ferðamanna ætla í hvalaskoðun (64%). Hlutfallið er þó mun hærra meðal útlendinga þar sem alls 71% segjast ætla í hvalaskoðun á meðan að flestir Íslendingar, eða um 50%, sækjast frekar eftir því að fara á söfn og á viðburði (mynd 14).

4.2.2 Aðgengi og þjónusta

Þátttakendur voru spurðir hversu ánægðir þeir væru með ákveðna þjónustubætti, s.s. gistingu, veitingastaði, söfn og fræðasetur, hvalaskoðun, leiðsögn og upplýsingagjöf á Húsavík og beðnir um að gefa hverjum þætti einkunn á bilinu 1-5, þar sem 1 stendur fyrir slæma þjónustu og 5 fyrir frábæra þjónustu (mynd 15). Svarhlutfall var að meðaltali 66% og sögðust flestir svarenda (88%) hafa sótt söfn og fræðasetur en fæstir nýttu sér leiðsögn (34%). Meðal ferðamanna er mest ánægja með hvalaskoðun, en á heildina litið fær þjónusta á Húsavík háa einkunn.

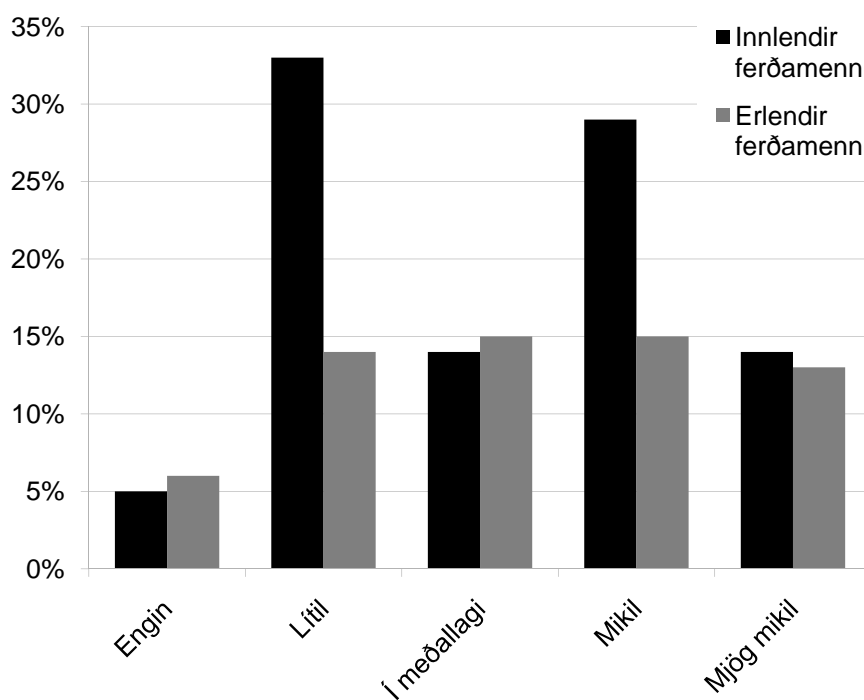

Mynd 15: Ánægja ferðamanna með þjónustu á Húsavík samkvæmt einkunnaskala á bilinu 1-5, þar sem 1 = slæm þjónusta og 5 = frábær þjónusta.

Um fjórðungur svarenda (24%) hafa nýtt sér eða hafa í hyggju að nýta sér gönguleiðir og/eða reiðleiðir í nágrenni Húsavíkur, af þeim voru 56% íslenskir og 22% erlendir. Þeir sem tilgreindu hvaða staði þeir höfðu heimsótt og/eða ætluðu að heimsækja nefndu Húsavíkurfjall, Héðinshöfða, Botnsvatn, Skólabrekku og Öxarfjörð. Ferðamenn eru almennt ánægðir með samgöngur á og við Húsavík, en helmingur (50%) svarenda telja ástand vega vera gott eða mjög gott og fjórðungur (25%) telja ástand gönguleiða og/eða reiðleiða í nágrenni Húsavíkur vera gott eða mjög gott. Enginn svarenda álitur ástand vega vera mjög slæmt og einungis 2% telur það vera slæmt. Aðeins 3% svarenda segja ástand göngustíga og/eða reiðleiða vera slæmt eða mjög slæmt. Fjöldi ferðamanna á Húsavík er að mati langflestra þátttakenda (60%) mátulegur. Aðeins tveir telja að of margir ferðamenn séu á svæðinu.

4.2.3 Viðhorf ferðamanna til fyrirhugaðra framkvæmda

Varðandi viðhorf ferðamanna til fyrirhugaðra framkvæmda vegna álvers á Bakka er töluverður munur á svörum erlendra og íslenskra ferðamanna. Íslenskir ferðamenn þekkja mun betur til fyrirhugaðra framkvæmda Alcoa á Bakka. Rúmlega $\frac{3}{4}$ (71%) íslenskra svarenda segjast þekkja til svæðisins við Bakka (þ.m.t. Bakkahöfða, Bakkakrók, Héðinshöfða og Héðinsvík) í meðallagi, vel eða mjög vel, á meðan að einungis 11% erlendra svarenda kannast við svæðið. Alls 54% erlendra svarenda þekkja ekki neitt til fyrirhugaðra framkvæmda. Hins vegar er enginn íslenskra svarenda sem ekki þekkir neitt til fyrirhugaðra framkvæmda.

Mynd 16: Áhrif álvers á Bakka á ferðamennsku að mati ferðamanna.

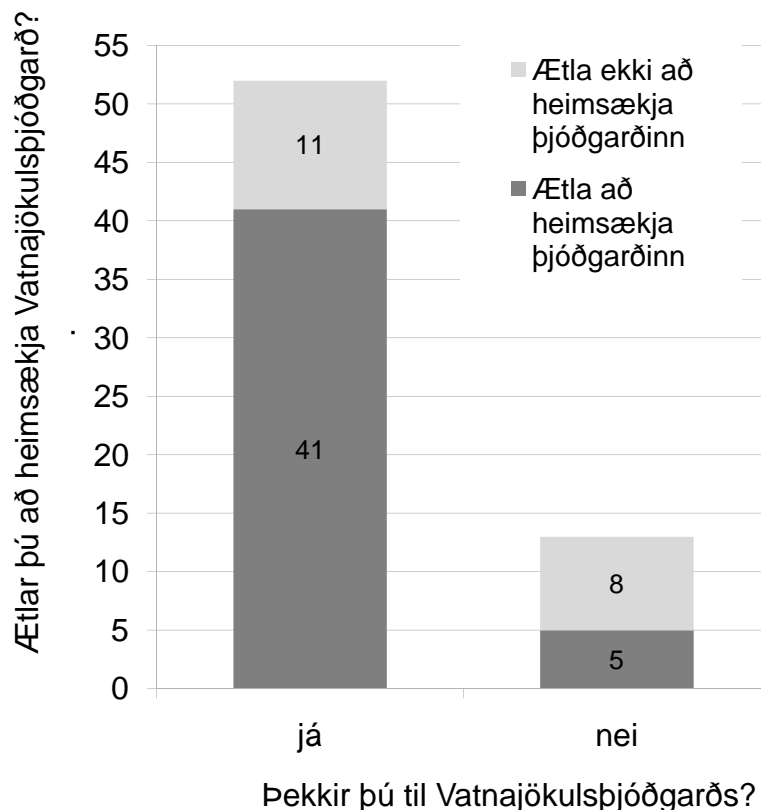

Tæp 40% íslenskra svarenda er þeirrar skoðunar að álver á Bakka muni hafa engin eða lítil áhrif á ferðamennsku á og við Húsavík. Álíka margir, eða 42%, telja aftur á móti að álver muni hafa mikil eða mjög mikil áhrif á ferðamennsku svæðisins. Um 35% þeirra erlendu ferðamanna sem tóku afstöðu telja að álver á Bakka muni hafa engin eða lítil áhrif á ferðamennsku svæðisins, á meðan að tæp 30% telja að álver muni hafa mikil eða mjög mikil áhrif (mynd 16).

Af þeim 19 Íslendingum sem svöruðu því hvort álver á Bakka kæmi til með að hafa áhrif á heimsóknir þeirra til Húsavíkur og nágrennis í framtíðinni svöruðu tveir (10%) því játandi, og tólf (63%) því neitandi. Þeir tveir sem sögðu að álver á Bakka myndi hafa áhrif á komu þeirra í framtíðinni tiltóku ólíkar ástæður fyrir svari sínu. Annar sagði: „Ég myndi ekki koma í heimsókn til Húsavíkur nema til að mótmæla!!!“, en hinn: „Kem mun oft“ . Tveir af þeim sem svöruðu því neitandi bættu eftirfarandi athugasemdum við: „Ekki samt ánægður með það“ og „Helst að verði ekki byggt“. Af 60 útlendingum sem svöruðu spurningunni, tiltóku 18 (30%) að bygging álvers myndi hafa áhrif á ákvörðun þeirra að heimsækja svæðið aftur, af þeim sögðu tveir að þeir myndu aldrei koma aftur. Alls 27 (45%) sögðu hins vegar að álver myndi ekki hafa áhrif á ákvörðun þeirra að heimsækja svæðið aftur. Einn bætti þeirri athugasemd við að svo lengi sem álverið væri ekki mengandi teldi hann að áhrifin yrðu ekki mikil á ferðamennsku. Annar benti hins vegar á annars konar áhrif: „*Probably I would apply for a job (chemical industry) and come to live here*“. Um 20% svarenda telja að fyrirhugað álver á Bakka muni hafa áhrif á hvalaskoðun á Skjálfanda, alls 15% telja að það muni ekki hafa áhrif en 65% eru óákveðnir. Helstu ástæður neikvæðra áhrifa voru talda sjónmengun, hafsmengun, fækkun hvala í Skjálfanda og/eða áhrif á upplifun ferðamanna. Í almennum athugasemdum erum við Íslendingar m.a. beðnir um að passa okkur á því að ganga ekki á náttúruna á óafturkræfan hátt: „*Try to keep Iceland as little polluted, a beautiful country*“. Aðrir þátttakendur bentu á ágæti bæjarins, að allt væri til fyrirmyndar og að Húsavík væri „yndislegur staður með skemmtilegt mannlíf“.

4.2.4 Vatnajökulsþjóðgarður

Vatnajökulsþjóðgarður nær yfir mjög stóran hluta landsins og er því ekki ólíklegt að ferðamenn á leið um landið leggi leið sína inn fyrir mörk hans, jafnvel án þess að gera sér grein fyrir því. Þar sem Vatnajökulsþjóðgarður er tiltölulega nýstofnaður, árið 2008, og sameinar auk þess eldri þjóðgarða er ekki hægt að gera ráð fyrir að allir ferðamenn þekki svæði sem þeir hafa heimsótt undir nafninu Vatnajökulsþjóðgarður. Á norðursvæði þjóðgarðsins eru t.d. margir af vinsælustu ferðamannastöðum Norðausturlands, samanber Jökulsárgljúfur, Dettifoss, Ásbyrgi, Hljóðaklettar, Askja og Herðubreiðarlindir (mynd 6, athugunarsvæði 2). Ferðamenn voru því spurðir hvort þeir þekktu til Vatnajökulsþjóðgarðs. Alls 58% svarenda þekktu til þessa stærsta þjóðgarðs Evrópu (svarhlutfall 78%) og af þeim hyggjast 79% heimsækja hann eða hafa þegar gert það (mynd 17). Þeir sem tilgreindu hvaða svæði innan þjóðgarðsins þeir ætla að heimsækja, eða hafa heimsótt, nefndu langflestir áfangastaði á suðursvæði þjóðgarðsins samanber Skaftafell, Höfn og Jökulsárlón, næstflestir nefndu Ásbyrgi og Dettifoss og aðrir Öskju, Jökulsárgljúfur, Hljóðakletta og Kverkfjöll.

Mynd 17: Þekking þátttakenda á Vatnajökulsþjóðgarði og áform um að heimsækja þjóðgarðinn.

Grafið sýnir krosstöfluútreikninga (e. *cross-tabulation*) á svari tveggja spurninga, þannig er á auðveldan hátt unnt að sjá hlutfall svarenda sem þekktu/þekktu ekki til þjóðgarðsins og hafa í hyggju að sækja hann heim.

5. Umræður og ályktanir

5.1 Gildi svæðisins við Bakka fyrir ferðaþjónustu og útivist

Svæðið við Bakka hefur ekki verið nýtt að ráði fyrir ferðamenn með skipulögðum hætti fyrir utan ferðir Ferðafélags Húsavíkur. Svæðið hefur hins vegar gildi sem opið útivistarsvæði og er sem slíkt töluvert nýtt af heimamönnum auk einstakra ferðamanna. Svæðið hefur jafnframt töluvert gildi fyrir náttúruvernd og á þann hátt gildi fyrir ferðamennsku, en stór hluti Bakkasvæðisins er á Náttúruminjaskrá og Náttúruverndaráætlun vegna sérstaks lífríkis og sérstakrar jarðfræði. Aðdráttarafl svæðisins felst fyrst og fremst í auðugu fuglalífi, hafútsýni og sérstakri og fallegri sjávarströnd, auk þess að vera svæði í nálægð við þéttbýli þar sem unnt er að njóta kyrrðar og einveru. Misjafnar skoðanir eru hins vegar á meðal ferðaþjónustuaðila hvað varðar gildi Bakkasvæðisins fyrir ferðaþjónustu, allt frá því að svæðið hafi „ekkert gildi“ til þess að vera „mikilvægt útivistarsvæði, vinsælt útsýnissvæði og „hluti Demantshringins“. Nýting svæðisins í dag virðist hafa lítið sem ekkert mælanlegt efnahagslegt gildi fyrir ferðaþjónustu. Rúmur þriðjungur viðmælenda telja að fyrirhugaðar framkvæmdir vegna álvers á Bakka munu hafa jákvæð áhrif á gildi Bakkasvæðisins fyrir ferðamennsku á svæðinu. Álíka fjöldi telur að fyrirhugaðar framkvæmdir munu ekki hafa nein áhrif á gildi þess, en tæpur þriðjungur telur hins vegar að slíkar framkvæmdir muni hafa neikvæð áhrif og sjá meiri ávinning í því að halda svæðinu óbreyttu sérstaklega með tilliti til útivistar og hvalaskoðunar. Megingildi svæðisins fyrir ferðamennsku liggur þannig í sérstæðri náttúru og í sjónrænu gildi svæðisins bæði hvað varðar sjónlínu frá sjó og landi. Niðurstöður viðhorfskönnunar meðal ferðamanna á Húsavík undirstrika að sjónræn áhrif frá landi eru ekki síður mikilvæg fyrir ferðamennsku svæðisins en sjónræn áhrif frá sjó. Nærumhverfi Húsavíkur er töluvert vinsælt til útivistar meðal ferðamanna, flestir ferðamenn nefna göngu á Húsavíkurfjall en fyrirhuguð iðnaðarlóð blasir vel við þegar horft er í vestur af fjallinu. Bæði ferðaþjónustuaðilar og ferðamenn hafa væntingar til þess að útivistargildi svæðisins við Bakka verði varðveitt í núverandi mynd, hvort sem af fyrirhugðum framkvæmdum verður eða ekki.

Á mælikvarða afþreyingarófsins (sjá t.d. Anna Dóra Sæþórsdóttir, o.fl., 2009) flokkast nærumhverfi Húsavíkur (þ.e. athugunarsvæði 1) sem náttúrlegt svæði. Þéttbýliskjarninn ásamt aðdráttarafli Húsavíkur sem áfangastaður ferðamanna gerir það að verkum að töluverð umferð ökutækja er í gegnum svæðið. Sérstaða svæðisins norðan Húsavíkur felst þannig í því að þar getur ferðamaðurinn upplifað lítt snortið land þar sem fáir eru á ferli í stuttri fjarlægð frá þéttbýli, sem er sú upplifun sem endurspeglast í þeirri ímynd Norðausturlands sem notuð er í

markaðssetningu svæðisins. Markaðssetning Norðausturlands sem áfangastaður ferðamanna er þannig samhljóma markaðssetningu Íslands í heild sem ferðamannalands, þar sem ósnortin náttúra er höfð í aðalhlutverki. Viðmælendur voru almennt sammála um að ímyndin um hreina, ósnortna og villta náttúru endurspegladist í væntingum ferðamanna. Stefnumótunaráætlun um sjálfbæra ferðaþjónustu í Þingeyjarsýslum treystir enn fremur á að þessi ímynd haldist, en forsendur áætlunarinnar byggjast á þeirri staðreynd að til þess að ná góðum árangri í ferðaþjónustu þarf að bjóða upp á vel skilgreindar afurðir sem ferðamenn eru tilbúnir að kaupa og þá skiptir höfuðmáli að búa yfir sterkri ímynd sem markaðurinn þekkir.

Helsta aðráttarafl Húsavíkur fyrir ferðamennsku er án efa hvalaskoðun. Niðurstöður þessarar rannsóknar sýna að hvalaskoðun er meginástæða að heimsókn meirihluta ferðamanna til Húsavíkur. Þetta er í samræmi við niðurstöður rannsóknar Rannveigar Guðmundsdóttur og Andra Vals Ívarssonar (2008) sem sýna að um 80% allra ferðamanna er heimsækja Húsavík fara í hvalaskoðun, og má einnig sjá í áherslum í markaðssetningu s.s. á ferðavefnum www.nat.is þar sem Húsavík er kynnt sem „*Whale spotting capital of the world*“. Nokkrir viðmælendur sögðu bæinn standa vel undir þessari nafnbót þar sem sjáist til hvala í 98% ferða samkvæmt forsvarmönnum beggja hvalaskoðunarfyriertækjanna. Þannig má álykta að sumardvöl hvala í Skjálfanda sé megin lífæð ferðaþjónustunnar á svæðinu. Undir þetta taka ferðaþjónustuaðilar, og leggja allir viðmælendur áherslu á mikilvægi þess að fyrirhugaðar framkvæmdir munu hvorki hafa áhrif á veru hvala í flóanum né á hvalaskoðun. Rannsóknir (t.d. Hoyt, 2005; Cecchetti, 2006; Iversen, o.fl., 2008) sýna að í Skjálfanda er mjög virkt sjávarlífríki og fjöldi hvala mikill. Skjálfandi er þannig ekki einungis mikilvæg auðlind hvalaskoðunarfyriertækja, heldur jafnframt mjög mikilvægt svæði til rannsókna á hvölum og hegðunarmynstri þeirra. Á Húsavík hefur á undanförunum árum verið byggð upp öflug rannsóknastarfsemi á sjávarspendýrum, einkum á hvölum. Rannsóknirnar eru flestar undir stjórn Rannsókn- og fræðaseturs Háskóla Íslands á Norðausturlandi sem er á Húsavík, en byggja jafnframt að miklu leyti á samstarfi Háskóla Íslands, Hvalasafnsins á Húsavík og Þekkingarseturs Þingeyinga. Þessi starfsemi hefur dregið til sín töluverðan fjölda, starfsmanna, sjálfbóðaliða og nemenda sem starfa og stunda rannsóknir á sjávarspendýrum. Þessi atvinna hefur aukið fjölbreytni í atvinnulífi bæjarins, sem margir viðmælendur töldu að mætti alls ekki missa sín. Verði af framkvæmdum við Bakka er grundvallaratriði að ekki verði gengið á þessa auðlind sem og að tryggja áframhaldandi rannsóknir á sjávarspendýrum.

Húsavík er mikilvægur hlekkur í hinum vinsæla „Demantshring“. Gildi Demantshringsins fyrir ferðamennsku á Norðausturlandi samsvarar gildi Gullna hringsins fyrir Suðurland. Hringleiðin tengir saman alla helstu áfangastaði sem Norðausturland hefur upp á að bjóða fyrir ferðamenn, samanber Goðafoss, Mývatn, Dettifoss, Jökulsárgljúfur, Ásbyrgi, Tjörnes og Húsavík, og tengir þannig norðursvæði Vatnajökulspjóðgarðs við Húsavík. Það að Bakki tengist þessari hringleið undirstrikar mikilvægi þess að svæðið verði skoðað í stærri heild og metið með tilliti til þess sem önnur nærliggjandi svæði hafa upp á að bjóða fyrir ferðamennsku, og að á grunni þess mats verði byggð upp ákveðin stefnumótun í ferðamennsku fyrir allt svæðið. Anna Dóra Sæþórsdóttir o.fl. (2009) benda í þessu samhengi á að hagsmunaaðilar þurfa að ákveða hvernig ferðamennsku þeir vilja sjá þróast á hverju svæði fyrir sig þar sem mjög erfitt geti verið að snúa við þróun ferðamannastaða sem þegar er hafin bæði hvað varðar afturhvarf til náttúru og ekki síður hvað varðar breytta ímynd svæðis. Viðmælendur lögðu flestir áherslu á að Húsavík verði gerð að miðju ferðamennsku á Norðausturlandi. Til að svo megi verða telja þeir brýnt:

- að auðlind hvalaskoðunar og fuglaskoðunar sem fremsta aðdráttarafl bæjarins verði ekki skert.
- að unnið verði eftir heildstæðri stefnumótun ferðamennsku svæðisins með áherslu á lengingu ferðamannatímabilsins á Norðausturlandi og því að ferðamenn hafi greiða leið inn á svæðið og að þjónusta sé til staðar.

5.2 Ávinningur og tap fyrir ferðamennsku ef af framkvæmdum verður

Meirihluti (75%) þeirra ferðaþjónustuaðila sem rætt var við er jákvæður í garð fyrirhugaðra framkvæmda vegna álvers á Bakka. Af þeim sem eru jákvæðir eru allir búsettir á og umhverfis Húsavík fyrir utan einn. Um helmingur viðmælenda (45%) er enn fremur á þeirri skoðun að framkvæmdirnar munu hafa jákvæð áhrif á eigin rekstur. Flestir sjá efnahagsleg umsvif sem fylgja munu framkvæmdunum sem stóran ávinning fyrir ferðaþjónustu á svæðinu, og nokkrir telja slík umsvif vera skilyrði fyrir því að ferðaþjónusta eigi sér framtíð sem atvinnugrein á Norðausturlandi. Þessi viðhorf endurspeгла að miklu leyti þá stöðu ferðaþjónustunnar að vera svo árstíðabundin sem raun er. Þessi viðhorf eru jafnframt samhljóma mörgum af þeim innsendu athugasemdum sem bárust vegna tillögu að matsáætlun vegna álvers á Bakka þar sem menn sjá fyrirhugaðar framkvæmdir vegna álvers fyrir sér sem lyftistöng fyrir mannlíf á svæðinu sé rétt á spilunum haldið. Þau endurspeгла þannig enn fremur að einhverju leyti þá fjötra sem byggðþróun er bundin í. Bættar samgöngur ásamt bættri grunngerð og þjónustu eru ávinningar sem ferðaþjónustuaðilar vænta helst í kjölfar

fyrirhugaðra framkvæmda vegna álvers. Þannig telja þeir líklegt að Aðaldalsflugvöllur verði nýttur á framkvæmdatíma, sem þýðir að ákveðnar grundvallarbreytingar verði að vera gerðar á flugvellingum og þjónusta aukin, sem gefur möguleika á millilandaflugi til og frá Aðaldalsflugvelli. Nokkrir viðmælendur telja að uppbygging millilandaflugvallar við Húsavík gæti að miklu leyti komið í stað álversframkvæmda þar sem slíkur flugvöllur veitti mörg störf og stuðlaði jafnframt að uppbyggingu aukinnar þjónustu. Aðrir segja það hins vegar ljóst að þótt að ferðamennska ætti bara eftir að aukast yrði ferðaþjónustan sem atvinnuvegur aldrei sá öflugri bakhjarl sem þyrfti til að halda samfélaginu gangandi. Stækkun hafnarinnar á Húsavík sjá enn fremur margir sem tækifæri fyrir ferðaþjónustuna þar sem slík stækkun gefur möguleika á að skemmtiferðaskip geti lagst að bryggju við Húsavík, og telja í því sambandi mikilvægt að gengið verði þannig frá að ferðamenn geti gengið þar á land.

Meðal ferðamanna eru skiptar skoðanir á mögulegum áhrifum álvers á ferðamennsku. Tæp 40% íslenskra svarenda er þeirrar skoðunar að álver á Bakka muni hafa engin eða lítil áhrif á ferðamennsku á og við Húsavík og um 35% útlendinga er þeirrar skoðunar. Álíka margir telja hins vegar að álver muni hafa mikil eða mjög mikil áhrif á ferðamennsku svæðisins, eða 42% Íslendinga og tæp 30% útlendinga. Hlutfallslega fleiri útlendingar en Íslendinga telja á hinn bóginn að álver á Bakka muni hafa neikvæð áhrif á komur þeirra til Húsavíkur í framtíðinni. Meginhvati flestra erlendra ferðamanna að heimsókn til Húsavíkur er náttúra og hvalaskoðun en meginhvati flestra Íslendinga er náttúra svæðisins ásamt heimsókn til vína og ættingja. Eftirtektarvert er að um 2/3 hlutar ferðamanna (svarhlutfall 78%) þekkja nú þegar til Vatnajökulsþjóðgarðs, sem sýnir að þjóðgarðurinn og þjóðgarðsmyndin er hægt en örugglega að vinna sér sess í hugum ferðamanna. Þeir ferðamenn sem heimsækja Húsavík í dag eru almennt mjög ánægðir með heimsókn sína á svæðið. Þeir eru jafnframt mjög ánægðir með þá þjónustu sem þeir nýta á svæðinu. Þetta er í samræmi við niðurstöður könnunar meðal ferðamanna á Suðausturlandi (Rannveig Ólafsdóttir, o.fl., 2009) sem sýnir að ferðmenn eru mjög ánægðir með bæði heimsókn sína á svæðið og þá þjónustu sem þar er að fá. Viðhorf ferðaþjónustuaðila og ferðamanna eru þarna á öndverðum meiði hvað þjónustubáttinn varðar. Heimamenn telja töluvert skorta á þjónustu fyrir ferðamenn, þeir segja að það hversu árstíðabundinn atvinnuvegurinn sé geri það að verkum að ekki fáið fagfólk til starfa og að ekki sé unnt að halda uppi nægilegri þjónustu. Ferðamenn eru hins vegar flestir mjög ánægðir með þá þjónustu sem þeir fá. Ísland er enn ungur og ferskur ferðamannastaður sem og nýtt og forvitnilegt land fyrir ferðamenn. Líklegt er að kröfur ferðamanna til þjónustugæða muni aukast með aukinni ferðamennsku.

Ólíkar skoðanir eru uppi meðal ferðapjónustuaðila um hvort að starfsemi álvers og ferðapjónustu geti átt samleið. Flestir leggja hins vegar áherslu á að ef af framkvæmdum verði sé mjög brýnt að vanda vinnubrögð og laga framkvæmdir að aðstæðum með það að leiðarljósi að aðdráttarafl Húsavíkur og nærumhverfis, sem felst fyrst og fremst í auðlindum hafs og náttúru, skerðist ekki. Í því sambandi telja menn meðal annars mikilvægt að álversbyggingar, sem og vegstæði og línulagnir verði látnar falla að landslagi og huldar eftir bestu mögulegri tækni, svo sem með skógrækt. Enn fremur er lögð áhersla á að sprengingar vegna hafnarframkvæmda verði gerðar yfir vetrartímann til að minnka röskun á veru hvala í flóanum. Hvort sem viðmælendur eru með eða á móti fyrirhuguðum álversframkvæmdum á Bakka telja báðir hópar sig geta styrkt ímynd svæðisins sem vistvæns ferðamannastaðar (e. *ecotourism*). Vistvæn ferðamennska hefur verið skilgreind sem sú ferðamennska sem stunduð er í náttúrulegu umhverfi, í sátt við náttúru, menningu og íbúa ferðamannastaða. Slíkri ferðamennsku er ætlað að vera sjálfbær, hafa lítil áhrif á umhverfið, vera fræðandi og hafa jákvæð hagræn áhrif þar sem hún er stunduð (Anna Dóra Sæþórsdóttir, o.fl., 1998). Grundvallarþættir vistvænnar ferðamennsku samkvæmt WWF (*World Wildlife Fund*) eru að virðing sé borin fyrir því náttúrulega umhverfi og menningu sem ferðamaðurinn kemur til þess að njóta; að stuðlað sé að verndun náttúrunnar og efnahagslegum ábata heimamanna; að hún sé smá í sniðum og geri kröfur til ferðamanna og skipuleggjenda ferða; og að stuðlað sé að betri skilningi ferðamanna á náttúru, menningu og umhverfi (Anna Dóra Sæþórsdóttir, o.fl., 1998). Það er þannig ljóst að uppbygging vistvænnar ferðamennsku í anddyri þungaiðnaðar er mjög svo örðugur vegur. Þeir viðmælendur sem eru með framkvæmdum telja hins vegar að framkvæmdirnar komi ekki til með að skerða vistvæna upplifun ferðamanna af svæðinu, þar sem svæðið hafi upp á að bjóða t.d. ferðir á hvalaskoðunarbátum sem eru endurnýttir fiskveiðibátar og nýta lágmarksorku á hvern farþega, og að framkvæmdirnar muni auk þess bjóða upp á uppbyggingu á aðstöðu fyrir ferðamenn til að fræðast um nýtingu vistvænnar orku, þ.e. jarðvarmavirkjana. Þeir viðmælendur sem eru á móti framkvæmdum telja hins vegar að starfsemi álvers og virkjana samræmist ekki ímynd svæðisins sem byggir á náttúruupplifunum og að slík starfsemi muni hafa neikvæð áhrif á uppbyggingu vistvænnar ferðamennsku sem og á heilsutengda ferðamennsku í framtíðinni. Þessi andstæðu sjónarmið undirstrika mikilvægi þess, hvort sem af fyrirhuguðum framkvæmdum verður eða ekki, að huga enn frekar að og vinna eftir heildstæðri stefnumótun ferðapjónustu á Norðausturlandi eigi svæðið að standast samkeppni við aðra landshluta og önnur lönd.

Megintap fyrir ferðamennsku í nærumhverfi fyrirhugaðs álvers felst í sjónrænum áhrifum mannvirkja er tengjast álverinu bæði frá landi og frá sjó og í mögulegri röskun á viðlegu hvala í Skjálfanda. Líklegt er að hljóðmengun og aukin umferð skipa ásamt mengun frá álverinu geti haft töluverð neikvæð áhrif á hegðunarmynstur hvala og fugla á svæðinu. Hvað varðar ferðamennsku fjærumhverfis eru viðmælendur á einu máli um að af þeim framkvæmdum sem tengjast álveri á Bakka munu háspennulínur frá virkjunum að álveri hafa neikvæðust áhrif á ferðamennsku og útivist á öllu því svæði sem línurnar munu liggja um. Línumöstrin eru áberandi í nöktu landslagi Íslands og munu óneitanlega breyta villtri ásýnd náttúrunnar í manngerða ásýnd, sem er algjörlega á skjön við markaðssetta ímynd svæðisins. Í þessu sambandi er mikilvægt að líta á niðurstöður þessarar rannsóknar í samhengi við niðurstöður fyrri rannsókna á áhrifum jarðvarmavirkjana og línulagna á Þeistareykjum og Kröflu á ferðapjónustu og útivist (Edward H. Huijbens, 2008; Rannveig Ólafsdóttir og Eva Sif Jóhannsdóttir, 2009). Meginniðurstöður þeirra rannsókna sýna að fyrirhugaðar framkvæmdir munu breyta bæði ásýnd og ímynd svæðisins (athugunarsvæði 2). Þá mun aukin uppbygging innviða og þjónustu að öllum líkindum fjölga ferðamönnum á svæðinu, en jafnframt breyta þeim markhópi sem sækir á svæðið, þannig mun nýting svæðisins breytast og ferðamenn hafa þar styttri viðdvöl vegna greiðari samgangna. Edward Huijbens (2008) telur að samanlögð áhrif þessara framkvæmda feli í sér bætтар samgöngur sem verða forsendur aukins straums ferðamanna á helstu þjónustusvæði og náttúruperlur svæðisins. Slík aukning mun auka álag á svæðið til muna og þannig verður enn brýnna en ella að huga að grunngerð ferðapjónustunnar á svæðinu og byggja stefnumótun hennar á þekkingu um auðlindina samhliða fyrirhuguðum virkjunar- og álversframkvæmdum.

Heimildir

- Anna Dóra Sæþórsdóttir, Rannveig Ólafsdóttir og Rögnvaldur Ólafsson (2009). Hálendi Íslands, auðlind útivistar og ferðamennsku. *Náttúrufræðingurinn*, 78(1-2), 33-46.
- Anna Dóra Sæþórsdóttir og Gunnþóra Ólafsdóttir (2003). *Ferðamenn í Firðlöndum. Mat á félagslegum þolmörkum og samanburður á viðhorfum ferðamanna að Fjallabaki og á Lónsöræfum*. Umhverfisstofnun: Reykjavík.
- Anna Dóra Sæþórsdóttir, Guðrún Gísladóttir, Geir Grönningsæter, Gunnar Zettersten og Jouko Högmänder (1998). Ekoturism i Norden. Eksempel från Island, Norge, Sverige och Finland. *Nord 13*. Kaupmannahöfn: Nordisk Ministerråd.
- Atvinnuþróunarfélag Þingeyinga (2009). *Heilsuferðapjónusta á Norðausturlandi* www.atthing.is/verkefni/heilsuferdathjonusta/ Skoðað 10.07.09.
- Atvinnuþróunarfélag Þingeyinga (án árs). www.atthing.is/ Skoðað 17.07.09.
- Bygginga- og skipulagsnefnd og bæjarstjórn Húsavíkurbæjar (2006). *Aðalskipulag 2005 – 2025*. Húsavík: Tækniþing ehf.
- Cecchetti A. (2006). *The Spatial and Temporal Distribution of Cetaceans within Skjálfandi Bay, North East Iceland*. MSc. Thesis from the University of Wales, Bangor: School of Biological Science.
- Dagur (2006). *Viðbrögð við ákvörðun Alcoa*. www.dagur.net, Skoðað 30.07.09.
- Edward H. Huijbens (2008). *Áhrif fyrirhugaðrar virkjunar á Þeistareykjum og háspennulína frá Kröflu að Bakka við Húsavík á ferðapjónustu og útivist*. Akureyri: Ferðamálastofur Íslands.
- Ferðamálastofa (2009a). *Heildarfjöldi erlendra gesta 1949-2008*. www.ferdamalastofa.is, Skoðað 22.06.09.
- Félags- og tryggingamálaráðuneytið (2006). Auglýsing nr. 249/2006.
- Hagstofa Íslands (2009a). Mannfjöldi. www.hagstofa.is, Skoðað 17.07.09.
- Hagstofa Íslands (2009b). Gisting. www.hagstofa.is, Skoðað 17.07.09.
- Haukur Ingjaldsson, Jón Sigurðsson og Steingrímur Baldvinsson (1963) ritstj. *Byggðir og bú. Aldarminning Búnaðarsamtaka Suður-Þingeyinga í máli og myndum*. Akureyri: Prentverk Odds Björnssonar h.f.
- Háskóli Íslands (2008). *Árbók Háskóla Íslands 2007*. Reykjavík: Háskóli Íslands
- Hoyt, E. (2005). *Marine Protected Areas for Whales, Dolphins and Porpoises: a World Handbook for cetacean habitat conservation*. London: Earthscan.

- Hrefna Kristmannsdóttir (2008). *Jarðhitaauðlindir: Tækifæri til atvinnusköpunar og byggðaeftlingar á Norðausturlandi með heilsutengdri ferðaþjónustu*. Akureyri: Ferðamálastetur Íslands.
- HRV Engineers (2008). *Álver Alcoa á Bakka við Húsavík í Norðurþingi -Ársframleiðsla allt að 346.000 tonn- Mat á umhverfisáhrifum Tillaga að matsáætlun*. Reykjavík: HRV Engineers.
- Hvalasafnið á Húsavík (2009a). Hvalaskoðun. www.whalemuseum.is/is/hvalaskodun, Skoðað 25.06.09
- Hvalasafnið á húsavík (2009b). Óútgefin gögn frá Hvalasafninu á Húsavík.
- Iversen M., Rasmussen M. H., Cecchetti A., Sigurðardóttir, V., Wald E., Víkingsson, G. A. (2008). *Seasonal occurrence and potential movement of feeding area of Blue Whales (Balaenoptera musculus) around Iceland—Preliminary Studies*. Veggspjald. Rannsóknarmiðstöð Háskóla Íslands, Húsavík; Danish Institute for Study Abroad, Danmörk; Hvalasafnið á Húsavík; VÖR, Ólafsvík; Hafrannsóknastofnunin, Reykjavík.
- Jarðabók Árna Magnússonar og Páls Vídalíns* (1943). 11. bindi – Þingeyjasýsla. Kaupmannahöfn: Hið Íslenska Fræðafélag.
- Kristján Sæmundsson (1974). Evolution of the Axial Rifting Zone in Northern Iceland and the Tjörnes Fracture Zone. *Geological Society of America Bulletin*, 85, 495-504.
- Landnámabók Íslands (1968). *Íslensk fornrit I. bindi: Íslendingabók – Landnámabók*. Reykjavík: Hið Íslenska Fornfræðifélag
- Leifur A. Símonarson (1981). Íslenskir steingervingar. Í: *Náttúra Íslands*, 2. útg. Reykjavík: Almenna Bókafélagið, 157-173.
- Lög um náttúruvernd nr. 44/1999.
- Náttúruminjaskrá (1996), 7. útgáfa
- Náttúrustofa Norðausturlands (2009). *Dýralíf*. www.nna.is/, Skoðað 17.07.09.
- Njáll Trausti Friðbertsson (2005). *Millilandaflug frá Norður- og Austurlandi til Evrópu*. Akureyri: Rannsóknarstofnun Háskólans á Akureyri.
- Petrosillo I., Zurlini G., Corliano M.E., Zaccarelli N., Dadamo M. (2007). 'Tourist perception of recreational environment and management in a marine protected area'. *Landscape and Urban Planning*, 79 (1), 29-37.
- Ragnar Þorsteinsson (2006). *Byggðir og bú Suður-Þingeyinga 2005. Bók II*. Húsavík: Búnaðarsamband Suður Þingeyinga.

- Rannveig Guðmundsdóttir og Andri Valur Ívarsson (2008). *Efnahagsleg áhrif ferðaþjónustu á Húsavík. Tilkoma hvalaskoðunar*. Húsavík: Þekkingarsetur Þingeyinga
- Rannveig Ólafsdóttir, Kristín Rut Kristjánsdóttir, Helga J. Bjarnadóttir og Árni Bragason (2009). *Umhverfisvitund og umhverfisstjórnun í ferðaþjónustu. Viðhorf ferðaþjónustuaðila og ferðamanna til umhverfisstjórnunar og vistvænnar vottunar í og við Vatnajökulsþjóðgarð*. Akureyri: Rannsóknamiðstöð ferðamála.
- Rannveig Ólafsdóttir og Eva Sif Jóhannsdóttir (2009). *Mat á áhrifum Kröfluvirkjunar II á ferðaþjónustu og útivist*. Akureyri: Rannsóknamiðstöð ferðamála.
- Rögnavalður Guðmundsson (2008). *Ferðamenn í Þingeyjarsýslum 2001 – 2007*. Reykjavík: Rannsóknir og ráðgjöf ferðaþjónustunnar.
- Rögnavalður Guðmundsson (2009). *Fuglaskoðun ferðamanna á Íslandi 1996 – 2008*. Reykjavík: Rannsóknir og ráðgjöf ferðaþjónustunnar.
- Stjórnartíðindi (1997). C-deild, nr. 15/1997. Samningur um verndun Norðaustur-Atlantshafsins.
- Sveitarfélagið Norðurþing(án árs). www.nordurthing.is/. Skoðað 17.07.09
- Sæmundur Rögvaldsson (2003). *Saga Húsavíkur. V bindi*. Akureyri: Ásprent ehf.
- Umhverfisstofnun (2003). *Náttúruverndaráætlun 2004 – 2008 – Aðferðafræði. Tillögur Umhverfisstofnunar til friðlýsingar*. Reykjavík: Umhverfisstofnun.
- Þorleifur Einarsson (1968). *Jarðfræði. Saga bergs og lands*. Reykjavík: Mál og menning.
- Þorleifur Einarsson, D.M. Hopkins og R.R. Doell (1967). The stratigraphy of Tjörnes, northern Iceland, and the history of the Bering Land Bridge. Í: Hopkins D.M. (ritstj.) *The Bering Land Bridge*. Stanford, Stanford University Press, 312-325.

Viðauki I: Listi yfir viðmælendur

1. Rúnar Óskarsson, Fjallasýn Rúnars Óskarssonar. Viðtal tekið að Smiðjuteig í Reykjahverfi, 23. júní kl. 13:00.
2. Hörður Sigurbjarnarson framkvæmdarstjóri Norðursiglingar. Viðtal tekið um borð í Bauknum í Húsavíkurhöfn, 23. júní kl. 14:30.
3. Elke Wald. Hvalasafnið á Húsavík. Viðtal tekið í Hvalasafninu, 23. júní kl. 16:00.
4. Ingvar Sveinbjörnsson, formaður Ferðafélags Húsavíkur og talsmaður Húsavíkurdeildar Ferðaklúbbsins 4x4. Viðtal tekið í Bílapjónustunni, Stangarbakka á Húsavík, 23. júní kl. 17:30.
5. Bára Siguróladóttir, Keldunes. Viðtal tekið í Keldunesi, 24. júní kl. 10:00.
6. Ólöf Sveinsdóttir, Skúlagarður. Viðtal tekið í veitingastaðnum í Skúlagarði, 24. júní kl. 20:00.
7. Erla Sigurðardóttir, framkvæmdarstjóri Hvalasafnsins á Húsavík. Viðtal tekið í Hvalasafninu, 25. júní kl. 8:00.
8. Stefán Guðmundsson framkvæmdarstjóri Gentle Giants Hvalaskoðunar. Viðtal tekið í Húsavíkurhöfn, 25. júní kl. 10:00.
9. Þorgrímur J. Sigurðsson, Heiðabær. Viðtal tekið í veitingastaðnum í Heiðabæ, 25. júní kl. 13:00.
10. Ásbjörn Þ. Björgvinsson, framkvæmdarstjóri Markaðsskrifstofu ferðamála á Norðurlandi. Viðtal tekið í Öskju Náttúrufræðahúsi Háskóla Íslands, 30. júní, kl. 14:00.
11. Sigurjón Benediktsson, Stjórnarformaður Gestahúsa cottages.is ehf. Viðtal barst í gegnum tölvupóst, 14. Júlí.

Viðauki II: Viðtalsrammi: Viðtalsrammi vegna rannsóknar á áhrifum álvers Alcoa á Bakka á ferðapjónustu og útivist

Fyrirtæki/Félag: _____

Viðmælandi: _____

Dags viðtals: _____

Núverandi starfsemi

1. Getur þú lýst starfsemi þinni eins og hún er í dag?
2. Hverja telur þú stöðu ferðamennsku á Húsavík/á Norðausturlandi vera?
3. Hvernig myndir þú lýsa þeim fjölda ferðamanna sem hingað koma? Telur þú hann vera of lítinn/mátulegan/of mikinn?
4. Hvaða áhrif hefur núverandi ferðamennska á annars vegar félagslegt og hins vegar náttúrlegt umhverfi svæðisins?
5. Hvað finnst þér um aðgengi ferðamanna á svæðinu almennt, en á Bakka svæðinu?
(kort af svæðinu frá Húsavík að Héðinshöfða í núverandi mynd kynnt, sbr. skilgreining á áhrifasvæði/ athugunarsvæði.)

Núverandi aðráttarafl svæðisins

6. Hver eru sérkenni svæðisins fyrir ferðamennsku og útivist að þínu mati?
7. Hvert telur þú vera helsta aðráttarafl svæðisins (Húsavíkur/Tjörness) fyrir ferðamenn ?
8. Hvaða gildi hefur svæðið við Bakka sérstaklega fyrir þína starfsemi, og fyrir ferðamennsku almennt á svæðinu (Húsavík, Tjörnes og/eða Norðausturlandi)?

Framtíðaráform og væntingar til svæðisins

9. Hvaða væntingar hefur þú til framtíðar ferðamennsku á svæðinu sem þú starfar á?
10. Hvernig skynjar þú væntingar ferðamanna til svæðisins?

Viðhorf til fyrirhugaðra framkvæmda

11. Hefur þú kynnt þér hugmyndir um fyrirhugaðar framkvæmdir v/ álvers á Bakka?
12. Hvaða skoðun hefur þú á þeim framkvæmdum?

- a. að þar verði byggt álver?
- b. að byggður verði vegur meðfram ströndinni á milli fyrirhugaðrar iðnaðarlóðar á Bakka og hafnarsvæðisins á Húsavík?
- c. stækkun Húsavíkurhafnar?

13. Hvernig myndir þú lýsa áhrifum slíkra framkvæmda á:

- a. Upplifun ferðamanna á svæðinu
- b. Væntingar ferðamanna til svæðisins sem ferðamannastaðar?
- c. Aðgengi ferðamanna á svæðinu (Bakka/Tjörnesi)?
- d. Þína starfsemi?
- e. Gildi svæðisins sem ferðamannastaðar

14. Ef engar breytingar yrðu gerðar á Bakka svæðinu eða Húsavíkurhöfn, hvaða þýðingu hefði það að þínu mati fyrir:

- a. Framtíð ferðamennsku og útivistar á svæðinu?
- b. Framtíð starfsemi þinnar?

Stefnumótun í ferðaþjónustu á svæðinu

- 15. Þekkir þú til / Hefur þú/fyrirtæki þitt tekið þátt í stefnumótunarvinnu í ferðaþjónustu á svæðinu sem unnin var að frumkvæði Atvinnuþróunarfélags Þingeyinga?
- 16. Hvernig telur þú að slík vinna geti nýst ferðaþjónustu á svæðinu?
- 17. Hver er þín skoðun á efnahagslegum ávinningi fyrir svæðið af annars vegar álveri og hins vegar af ferðaþjónustu?
- 18. Getur öflug uppbygging ferðaþjónustu sem byggi á auðlindum svæðisins, skapað jafn öflugan efnahagslegan ávinning og bygging álvers?

**Viðauki III: Greining viðtala: Framtíðarsýn og væntingar
viðmælenda til ferðamennsku**

<u>Staða ferðamennsku Lýsing á starfsemi</u>	<u>Viðmælandi A</u>	<u>Viðmælandi B</u>	<u>Viðmælandi C</u>	<u>Viðmælandi D</u>	<u>Viðmælandi E</u>
Staða ferðamennsku á Húsavík/nágranni	Ferðaðjónusta með gistingu	Ferðaðjónusta með tjaldstæði, sundlaug, veitingasölu. Lokað á veturina.	Fólksflutningar, hópar eftir póntunum.	Ferðafélagið, skálar í Heilagsdal í Mývatnssveit og í Kverkfjöllum, og Ferðaklúbburinn 4x4, skáli í Þeistareykjum.	Hvalaskoðun á Skjálfanda
Fjöldi ferðamanna	Dreifing fjöldans á tímabilið skiptir mestu máli.	Svæðið stendur vel undir fjölda, alltaf mikil aðsókn í Mývatnssveit, megi því dreifa fólki meira á svæðinu.	Við höfum allt hérna. Miklum fjármunum eytt í markaðssetningu, t.d. flug en svo eru, flugfélög bara horfin ári síðar, vantar stablilitetin. Þjónusta fyrir ferðamenn ábótavant.	talsvert mikill á Húsavík en bærinn er alveg að þola það, tekið vel á móti ferðamönnum. Enginn fjöldi á Bakkasvæðinu, en er í hópum. Gónhóll er mjög fjölsóttur staður, 5-10 bílar að staðaldri.	Í góðu lagi.
Áhrif ferðamennsku á samfélag og umhverfi	Góð áhrif á atvinnulíf, engin áhrif á náttúrulegt umhverfi. Áhrif ferðaðjónustu á umhverfi yfirleitt góð.	Þarf að lengja dvalartímann hjá ferðamanninum	Jákvæð	Á haannatímum er hafnarsvæðið þröngt, búið að byggja of mikið þarna framá.	Jákvæð
Aðgengi ferðamanna, Húsavík/nágranni	Afar slæmt á flestum stöðum, t.d. Dettifoss lokaður af vegna samgönguverfiðleika, heftir möguleika í ferðaðjónustu, lengingu ferðamannaáfmabilsins.	Vantar töluvert uppá merkingar og kynningar gönguleiða og vega í samræmi við göngukort. Allt svæðið.	Gott ástand vega almenn, best að komast að jökli í Kverkfjöllum og góð aðstaða. Salernisaðstaða víða ábótavant.	Nokkuð gott en mætti bæta víða, t.a.m. með Dettifoss. Spurning á hvaða stigi þú vilt hafa aðgengið. Ekki sammála því að hægt sé að labba á pinnahælum að öllum náttúruperlum. „Verðum að passa okkur á því að sterflisera ekki ósnortna náttúru í stöðluðu aðgengi“.	Nokkuð gott en mætti bæta víða, t.a.m. með Dettifoss. Spurning á hvaða stigi þú vilt hafa aðgengið. Ekki sammála því að hægt sé að labba á pinnahælum að öllum náttúruperlum. „Verðum að passa okkur á því að sterflisera ekki ósnortna náttúru í stöðluðu aðgengi“.
Stefnumótun í	Í stjórn Markþings og	Ekki komið að því. Vantar	Þekki ekki vel		Þekki þokkalega, í

ferðabjónustu á svæðinu

tekið þátt og framkvæmt

að byggja upp meiri fjölbreytni og kynna betur.

stefnumótunarverkefni, en veit vel af því. Jákvætt að átta sig á styrkleikum og veikleikum í náttúrunni og vörðunni sem við erum að búa til og ekki síst hjá okkur sjálfum.

markþingi, markaðsskrifstofu Norðurlands, AP og klasaverkefni. Finnst þessir hlutir ganga allt of hægt en vil vera vel upplýstur.

Aðdráttarafl

Aðdráttarafl og sérkenni,

Húsavík/nágrenni

Falleg náttúra og lítið af eyðimörkum. Tjörneslögin helsta aðdráttarafl Tjörness.

Kynntir og þekktir staðir, Mývatn, Ásbyrgi, og Hljóðaklettar, hvalaskoðunin.

Stórsvæðið hefur upp á allt að bjóða sem Ísland hefur uppá að bjóða, nýlegt hraun, jarðsaga, stórkostlegt fuglalíf, jarðhita, allt. Tjörneshringurinn, Mývatn.

Við erum með mestu náttúruperlu Íslands samankomnar hér í mjög litlu svæði. Goðafoss, Dimmuborgir, Námaskarð, Mývatn, Jarðböðin, Dettifoss, Ásbyrgi, Hljóðaklettar. Húsavík stendur undir því að vera útgangspunktur, hvalaskoðun.

Framtíðarsýn og væntingar til svæðisins

Væntingar

ferðabjónustunnar

Aukning á jaðartímum.

Aukning verður en ferðabjónustan er ekki það öflug að hún þurfi ekki stóran bak hjarl í atvinnulífinu.

Þurfum innkomuleið beint inná svæðið, ef ferðamannastraumur á að aukast. Við verðum að hafa samfélag sem fólk hefur trú á að verði til lengdar.

Það snýst allt um samgöngur.

Ferðamannastraumurinn mun halda áfram að vaxa, í hlutfalli við til landsins í heild. Þetta geti orðið eitt stórt gott atvinnusvæði hérna, ef væri flogið hérna ennþá og ef leiðin yrði stytt til Akureyrar. Vantar kjölfestur í atvinnulífið. Samkeppni er nauðsynleg, mörg fyrirtæki hér þjónusta og selja það sem þau vilja, ekki það sem kúnninn vill kaupa, geta það.

Skynjun á væntingar ferðamanna

Uppfyllir flestar væntingar nema um

Bætt aðgengi, gistirými.

Aukna þjónustu.

Bakkasvæðið á bara eftir að eflast sem

Áframhaldandi ánægja með hvalaskoðun, hættir ekki.

gististaði, í lélegri kantinum og of fáir.

ferðamannaáfangastaður, Fjöldinn sem nýta í dag er ekkert miðað við það sem svæðið getur tekið á móti. Vannýtt svæði og miklir möguleikar

Viðmælandi F

Staða ferðamennsku

Lýsing á starfsemi

Staða ferðamennsku á

Húsavík/nágrenni

Fjöldi ferðamanna

Áhrif ferðamennsku á samfélag og umhverfi

Viðmælandi G

Hvalaskoðun

Staða hvalaskoðunar gífurlega sterk.

Húsavík þolir vel aukninguna.

Jákvæð áhrif á bæjarlíf, viðhorf bæjarbúa, sjálfsmynd og myndina útívið. Ferðapjónustan var kærkomin gagnsókn fyrir viðhorfið og atvinnulífið.

Samgöngur ekki samkeppnishæfar við aðra landshluta, Dettifoss eitt helsta aðdráttarafi svæðisins er óaðgengilegt nema örfáa mánuði. Þarft að hefja flug á ný.

Fylgst með því en ekki tekið mikið þátt. Meðvituð stefna frá upphafi í kynningarafni, séð hag í því að kynna allt nágrennið, t.d. með lighthouse route.

Viðmælandi H

Fræðslusafn um hvali og lífríki sjávar

Sterk

Í góðu lagi ennþá og bara gaman en það eru ákveðin þolmörk frekar að sjá tímann lengjast áhrif á náttúru og umhverfi enn jákvæð, með auknum ferðamannastraumi hefur metnaður fólks aukist í að halda manngerðu umhverfi snyrtilegu.

Meira horft í aðgengi að náttúruperlum, jávætt. Aðgengi er misgott. Dettifoss, sá hluti þjóðgarðs, er aðgengi verulega ábótavant, ástand vega og snyrtingar. Aðgengi að þjónustu viðunandi, ábótavant hvað varðar opnunartíma.

Fylgst með því en ekki tekið mikið þátt. Afþreyingin er tilbúin en grunnþjónustan ekki, afturför miðað við það sem var fyrir 10 árum.

Aðdráttarafi

Aðdráttarafi og sérkenni,

Húsavík/nágrenni

Þjóðgarðurinn nr. 1, fuglaskoðun, hvalaskoðun, náttúra, friður og ró

Hvalaskoðun og þessi hafnlæga starfsemi, falleg kirkja. Liggur skemmtilega við Vþjóðgarði, Mývatnssveit

Framtíðarsýn og væntingar til svæðisins

Væntingar

ferðapjónustunnar

Sóknarfærin hvað öruggust á öllu Íslandi meðan erlendir ferðamenn koma til landsins. Greinin heldur

Bara tækifæri til vaxtar, ef okkur tekst að lengja tímabilið.

uppbyggingu.

Skynjun á væntingar ferðamanna

Er heimurinn verður mengaðri og verri þá er meira spennandi að koma hingað.

Viðmælandi I

Staða ferðamennsku

Lýsing á starfsemi

Fræðslusafn um hvali og lífríki sjávar

Staða ferðamennsku á Húsavík/nágrenni

Fullkomin! Flott staðsetning. Aukning í ferðapjónustu vegna fjölda hvala, hvalaskoðunin og hvalasafnið.

Fjöldi ferðamanna

allt í lagi, það er ekki of mikið. Ekki næg gistirými.

Áhrif ferðamennsku á samfélag og umhverfi

ferskt loft, inní bæinn, fin stemning í bænum og fólk labbar um, ekki á bfl.

Aðgengi ferðamanna, Húsavík/nágrenni

Rútkerfið er hræðilegt hér, umhverfisvandamál ef allir ferðamenn eru frekar að leigja bíl.

Stefnumótun í ferðapjónustu á svæðinu

Auka gistimöguleika til að gera Húsavík meira að miðju og farið sé í dagsferðir þaðan.

Aðdráttarafl

Aðdráttarafl og sérkenni, Húsavík/nágrenni

Ásbyrgi, Mývatnssveit, Akureyrar, Dettifoss... Húsavík fallega staðsett, með Kinnafljólin í baksýn, og finn að fólk líður vel hérna. Fjöldi hvala, hvalaskoðunin og hvalasafnið.

áfram að þroskast, hvalaskoðun eykur gildi.

Viðmælandi J

Ferðapjónusta með aðstöðu til veiði.

Sterk að mestu leiti.

Svæðið þolir vel fjöldan. Vegir í þjóðgarðinum þola ekki núv. fjölda. Spurning hvort þjónusta á Húsavík anni meira fólk.

Mikil umferð um Tjörnesveginn.

Í þjóðgarði og við Dettifoss er vegakerfi og þjónusta ábótavant, sérstaklega snyrtingar. Mikið ábótavant með fjármagn til þjóðgarðs.

Hefur fylgst með en ekki verið virk.

Mikill áhugi á skoðun fugla, helst lunda, og vita. Mest spurt um svæði til að skoða fugla í kringum Skjálftavötn. Áfangastaðir í

Viðmælandi K

Markaðsskrifstofa ferðamála á Norðurlandi

Góð eins og er. Húsavík er orðin mikilvæg miðja vegna ferðamennsku, markaðssett sem Hvalaskoðunarhöfn Evrópu. Þjónusta í bænum hefur dafnað vegna þessa og söfn hafa bætt á aðdráttarafl bæjarins (einnig fyrir vetrarferðamennsku).

má huga að hvort komið sé að þolmörkum á Húsavík m.t.t. hvalaskoðunar.

Jákvæð á samfélag. Erlendir ferðamenn horfa á hvalina og Íslendingar horfa á ferðamennina og stemninguna. Ath. má þolmörk umhverfis: aukin umferð gangandi vegfarenda - auknið tillit akandi vegfarenda, annars mikill umferðarþungi. Ekki forsenda fyrir fjölgun hvalaskoðunarferða/fyrirtækja/báta.

Vegakerfi er í þokkalegu standi. Skoða þarf (aukinn) umferðarþunga í gegnum bæinn á Húsavík.

Til fyrirmyndar í alla staði. Hjálplegt tæki til að þróa ferðapjónustuna sem byggir á náttúru. Samvinna er að aukast.

Nr. 1 Hvalaskoðun. Húsavík er miðpunktur vegna þjóðgarðs og vegna áfangastaða í Demantshringnum. Lífið í bænum er aðdráttarafl. Náttúran sem er okkar helsta sölulara og það sem

Framtíðarsýn og væntingar til svæðisins

Væntingar

ferðapjónustunnar

Framtíðin er mjög björt, það er verið að vinna að heilu konsepti fyrir Þingeyjarsýslur sem heilt svæði í þróun ferðamennsku, með kanadískum sérfræðingum ofl., mjög jákvætt.

Demantshringnum, Þjóðgarðurinn, Melrakkaslétta, Raufarhöfn

einkennir svæðið.

Forsendur munu ekki fara dvínandi.

Stuðla þarf að því að fólk dvelji lengur frekar en að fjölga komum. Það sem þarf til þess: efla vetrarferðamennsku, efla millilandaflug á Norðurlandi, flugvöllinn á Húsavík, efla vinnu með skíðaðstöðu, bættar samgöngur við Detifoss fyrir vetrarferðamennsku, bað- og heilsuferðapjónusta.

Skynjun á væntingar ferðamanna

Vöxtur í gistinguþéttum á svæðinu, það þarf, verðin eru þó e.t.v. vandamál.

**Viðauki IV: Greining viðtala: Aðráttarafl og gildi svæðisins við
Bakka að mati viðmælenda**

Gildi Bakkasvæðis fyrir ferðabjónustu á Húsavík/nágrenni

Viðmælandi A

Ekkert aðdráttarafl, mikill uppblástur, aðkomuferðamenn hafa ekkert þangað að sækja. Fuglalíf skemmtilegt og fjölbreytt. Vegurinn á Tjörnes og í Öxarfjörð, safnið á Máná, vitinn á Volatorfu, sagan, Einar Ben ólst þar upp. Ekkert gildi eða tilgang fyrir eigin starfsemi.

Viðmælandi B

Ekki nýtt sem ferðabjónustusvæði. Héðinshöfði og Bakkahöfði skemmtilegir skoðunarstaðir og alveg niður að sjó mikið nýtt.

Viðmælandi C

Mjög lítið að nýta þetta svæði, ganga með fólki útá Héðinshöfðann. Gónhóll – margir fara þarna til að horfa á kvöldsólna það er náttúrlega besta tengingin. Tjörnesið hluti af hring, keyrir mikið fram og tilbaka.

Viðmælandi D

Gónhóll er mjög fjölsóttur staður, fólk að horfa á kvöldsólna. Þóandi fuglalíf og mikið votlendissvæði. Fjölmennar göngur, t.d. kvöldgöngur, gengið mjög vel, fallegar fjörur, Bakkafjaran. Nýting alls svæðisins mikil fyrir skipulagðar gönguferðir með leiðsögn, auglýstar nokkrum sinnum að sumri.

Viðmælandi E

Kárahjúkar besta dæmið um að af athygli að ákveðnu landsvæði fara menn að mynda sér skoðanir um viðkomandi svæði. held að mönnum hafi bara fundist sjálfsagt að þetta væri þarna og ekkert meira með það.

Aðgengi ferðamanna, Bakkasvæði

Svæðið er vandlega víggirt svo þar hefur enginn aðgang til að njóta útivistar.

Mikið til krúvarpsvæði.

Aðgengi er ágætt á Gónhól en það má lengi bæta fyrir hjólastóla, betri bekk. Vegurinn fyrir Tjörnes er með skárrí nútímavegum á landinu.

Gott, hægt að ganga alla strandlínuna. Aðgengilegt svæði í dag, getur keyrt alveg niður að fjöru nánast. Ágætisstæði niðurfrá sem er aðgengilegt. Meðfram veginum stínga húsbílar sér og gista, þar sem komast, í Héðinsvík, Bakkafjöru. Nýtist hestamönnum og fjáreigendum saman.

„Þetta er mjög torfært og torsótt og það á að vera það. Hvort tveggja útfrá því hvernig ég vil hafa svæðið og hvað ferðamenn eru að sækjast eftir“.

Þekkir til fyrirhugaðra framkvæmda

Viðhorf til sérstakra framkvæmda:

Byggingar

Já, afar vel.	Já	Mjög vel	Mjög vel	Mjög vel
Stórkostlegir möguleikar	Ekkert að þeim, þarna er rusl og drasl, sem stinga í augu úti á sjó.	mjög vel staðsett frá Húsavík, sést ekki, en minna aðlaðandi að fara útá Gónhól. Línurnar eiga eftir að pirra mig meira en það sem er byggt.	Hafa ekki áhrif á þetta útivistarsvæði nema sá hluti sem lokast algerlega fyrir sem er inná iðnaðarlóð. Lóðin verður ekki opin almenningi. Algert skilyrði að strandlengjusvæðið sem er í eigu Norðurbings yrði opið almenningi. Efstu byggðir í bænum finna fyrir aukinni umferð innan við vítann og spurning með fyrirhugaða byggð uppað höfðanum. Heilmikil olíunotkun, gríðarleg mengun.	„Þetta er viðkvæmt, við þurfum ekki að vera að gera það viðkvæmara“. Hylja eins og hægt er, trjárækt, felulit, grafa niður.
Bara frábært	Sæist ekkert, niðurgrafinn í höfðann.	Held ruslahaugarnir frá Húsavík eru ljótari frá sjó heldur en álver.	Engin breyting	Óveruleg áhrif, en auðvitað er þetta allt rask.

Vegagerð

Stækkun hafnar

Þá verðum við kát	Engin breyting á ásýndinni, stór garður þarna fyrir.	Engin breyting	Engin áhrif á fiskihöfnina nema eykur kyrrðina í henni. Hugsanlega frekari röskun á setburði og setmyndun.	Höfum alltaf viljað fá öflugri höfn, erum að verða af skemmtiferðaskipatrafíkinni sem gæti komið hingað. Röskun á hafnarsvæði skipur hvalina engu máli, en þeir eru mishrífir af ákveðnum vélarhljóðum. Engin röskun á fæðunni.
-------------------	--	----------------	--	---

Áhrif framkvæmda á:

Upplifun ferðamanna

Ferðamenn dást að „contröstum“, viss þversögn en einnig flott innlegg í ferðina, vilja jarðhitavirkjunum en	Stærsta röskun í kringum Bakka er línar. Meiri umhverfisáhrif af jarðhitavirkjunum en	má ekki hætta að líta á Gónhól sem útsýnisstað, feikna góður útsýnisstaður, halda áfram að betrubæta	Háspennulínur hafa gríðarleg áhrif á útivistarsvæði ofan við veginn og fólk	Lítill því vel er hægt að hylja og ganga vel frá.
---	---	--	---	---

sjá umhverfisvæna nýtingu orku.	vatnsaflsvirkjun, meiri breyting.	aðstöðuna og aðgengið.	sem keyrir veginn á demantshringnum. Tvöföld háspennulína yfir fjölfarni ferðaleið og byggð á ekki að eiga sér stað í dag.
Mun efla og styrkja ferðapjónustuna verulega.	Ferðamenn vilja komast að, geti lengt dvölinu um einn dag og komist að án þess að vera á jeppa.	Vilja fræðast um hvernig fólk lifir hérna. Kvíði því ekki að útskýra fyrir fólki á leiðinni framhjá að það þarf aðra atvinnustarfsemi en ferðapjónustu. Einnig margir sem hugsa globalt, það er betra að nýta orkuna hér.	Þetta er viðkvæmt, við þurfum ekki að vera að gera það viðkvæmara.
Bakkasvæðið opnist og verði nýtt af ferðamönnum, meiri friður og ró yfir strandlengjunni.	Betra aðgengi að skoða ósnortin svæði sem komast ekki að í dag (línulagnir).	Munum hugsanlega fara í minna mæli útá Héðinshöfðann, en færum okkur þá bara lengra útá Tjörnesið og göngum þar. Í okkar rekstri er mjög auðvelt að aðlagast þessu.	Þetta mun allt saman verða malbikað og græjaðir stígar út og suður, skv. nútímastöðlum með salermisaðstöðu, bílastæði og slíkt. Lítil sem engin.
Hvatning og möguleikar vakna, rekstur myndi skila einhverju til frekari uppbyggingar.	Myndi frekar efla starfsemi. Meira að gera á veturna. Sérstaklega á framkvæmdatíma.	Ekkert vandamál að skipuleggja þannig að það fari saman ef það er gert þannig að jákvæð áhrif verði af.	Þetta mun allt saman verða malbikað og græjaðir stígar út og suður, skv. nútímastöðlum með salermisaðstöðu, bílastæði og slíkt. Lítil sem engin.
Áhugi á að sýna staðinn þar sem Þingeyingar geta nýtt sína umhverfisvænu orku.	Bakkahöfði lokast kannski af. Ekki verði að taka frá neinum en hefði e.t.v. áhrif á hugmyndir manna hvað þeir vilja gera á svæðinu en hafa ekki gert.	Það stingur í augun en það er jafnljóst að samfélagið verður ekki til ef það kemur ekki einhver atvinnustarfssemi á svæðið. Eg vil að það verði til þannig að ég horfi framhjá göllum.	Forsenda ferðamennsku á svæðinu er að það sé hér öflugt atvinnulíf.
Mun opnast og friðað fyrir beit. Byggingar og trjárekt veita sárlega þurfsandi skjól.	Byggingar og þjónusta.	Skóafélag Húsavíkur á mikilla hagsmuna að græta v. háspennulína. Svæði innan við Botnsvatn gróðarlega mikilvægt gönguskiðasvæði bygggt upp af einstaklingum með eigið fjármagn.	Þetta er viðkvæmt, við þurfum ekki að vera að gera það viðkvæmara.
Gildi svæðisins sem ferðamannastaðar	Byggingar og þjónusta.	Óbreytt eða heft með lokun hluta strandlínna.	Þetta er viðkvæmt, við þurfum ekki að vera að gera það viðkvæmara.

Núllkostur, áhrif engra framkvæmda á:

Framtíð ferðamennsku

Neikvæð áhrif, vonbrigði.

Ferðaðjónustan heldur ekki lífinu í svæðinu eða í sjálfrí sér bara ein.

Mun dragast saman ef ekki óflugt fyrirteki til að fólk geti haft tekjur hér.

Hún á bara eftir að vaxa og hægt að gera mikið útivistarsvæði á Bakkasvæðinu, úr Héðinsvíkinni.

Mun halda áfram að vaxa en það þarf fleiri hjól undir vagninn.

Framtíð starfsemi þinnar

Neikvæð áhrif, meir vonbrigði.

Spurningin um verðmæti eigna, skapar fjármögnunarvandamál.

Óbreytt, á brattann að sækja.

Lítil sem engin

Efnahagslegur ávinningur af ferðaðjónustu og af álveri

Álversframkvæmdir og ferðaðjónusta hafa sömu hagsmuni, sama leiðarljós og munu styðja hvort annað. Margfalt meiri ávinningur af álveri en ferðaðjónustan gæti elfst við stærri byggðarkjarna.

Tæki fagnandi fleiri smærri fyrirtæki, betra að fá þetta í skömmtum, en það er enginn á leiðinni. Ferðaðjónustan er bara ágæt með, það árstíðarbundin. Fram á

veginn verður afkoma samfélagsins að byggjast á öðru en ferðaðjónustu, bæði þjónustulega séð og til að stjórna náttúrunni.

Farasjórar og ferðaskrifstofur segjast muni leggja minni áherslu á Húsavík eftir að álverið er komið. Gæti skapað álíka mörg störf í annars konar starfsemi fyrir 10% af þeim 200 milljarðar sem álverið kemur til með að kosta. Fyrst

alþjóðflugvöllur, önnur uppbygging fylgir – Húsavík eftursóttasti bær landsins. Best væri að fá bæði.

Viðmælandi F

Gildi Bakkasvæðis fyrir ferðaðjónustu á Húsavík/nágrenni

Þekkir ekki. Gestir spyrja um hvar á nesinu er hægt að sjá lunda, svo fer það í hvalaskoðun.

Aðgengi ferðamanna, Bakkasvæði

Þekkir ekki.

Áhrif fyrirhugaðra framkvæmda

Þekkir til fyrirhugaðra framkvæmda

Nokkuð

Viðhorf til sérstakra framkvæmda:

Viðmælandi G

Mjög áberandi staður fyrir hvalaskoðunina. Hverfandi lítil nýting á svæðinu, eitthvað samt. Skógi var eytt og setur mark á lífríkið á staðnum.

Í finu lagi.

Mjög vel.

Viðmælandi H

0 gildi. Ekki nýtt af ferðamönnum Falleg og skemmtileg fjara, fallet svæði. Einstaka spurt í tengslum við uppbyggingu á álveri, Íslendingar og fólk frá vinabænum í Sviðjóð, fólk er með aðrar uppl. um svæðið.

Þokkalega aðgengilegt fyrir þá sem vilja stunda gönguferðir, eru frekar hinum megin. Partur mýrarsoppa sem verður aldrei mjög aðgengileg.

Mjög vel.

Byggingar

Þarna eru miklir ruslahaugar og önnur sjónmengun sem virðist ekki hafa áhrif á hvalaskoðunina, snyrtileg bygging og vegur trúfli fólk ekki meira. Góður staður m.t.t. það er ekki verið að skemma náttúru.

Vegagerð Mannvirkjagerð truflar ekki sjófugl og krútu.

Stækkun hafnar

Hugsanleg áhrif á hvalaskoðunina en lagar aðgengi fyrir skemmtiferðaskip, möguleikar.

Áhrif framkvæmda á:

Upplifun ferðamanna mjög lítil áhrif á ferðamennsku

Væntingar ferðamanna

Þegar meira fólk býr og meira er um að vera þá kemur meira af ferðamönnum.

Aðgengi

Þína starfsemi

Myndi byggja upp meira en er að hætta í haust.

Gildi svæðisins sem ferðamannastaðar

Fremur sóknarfæri

Núllkostur, áhrif engra framkvæmda á:

Framtíð ferðamennsku mjög lítil áhrif á ferðamennsku

álver verður ekki ljótara en ruslahaugur Húsvíkinga þessi 15 siglingarar eða ónýtur jarðvegur. Tillit verði tekið í gerð mannvirkja og umhverfis, planta trjám og bæta landið.

Verður mjög viðkvæm, það má alls ekki raska höfðanum, þar er mikið fuglalíf, laga hana vel að umhverfinu.

Viðkvæmt mál. Mikið rask við gerð stærri varnargarðs og hann verður ekki til þrýði.

Ekki breytast mikið.

Sjálfsagt að gera ráð fyrir gönguleiðum og má bæta merkingar náttúruvætta og slíkt.

ekkert athugavert við það að það byggist upp hér alvöru atvinnustarfsemi sé það gert á siðlegan hátt, gæta að alþjóðl. viðmiðum í mengun og útliti mannvirkja og tillit til nágreinnisins.

Ekki hætt að nýta, bara að byggja upp umhverfið í kring, fylla þetta að skógi.

Öðruvísi og Húsavík verður í vamarstöðu. Menn ættu að einbeita sér og markaðssetja hátt til uppbyggingar ferðaljonustunnar hvort sem af álveri verður eða ekki. Opinberir aðilar, sveitafélög og ríki, einbeiti sér að grunngerð og samgöngum.

Varðandi hvað sést frá sjó, af hverju hefur verið hægt að sigla út og horfa í dalinn fullan af rusli. Mun meira fráhrindandi heldur en snyrtileg verksmiðja. Ekki áhyggjur af því. Viða þekkt erlendis að fólk sé að fara og skoða mannvirkjagerð.

Ekki áhyggjur af því. Kannski opnar svæði sem er ekki aðgengilegt, þó þetta sé iðnaðarvegur.

hávaðinn getur truflað lífið í flóanum á framkvæmdatíma, það er ákveðið áhyggjuefni, en hafnarframkvæmdir og skipaumferð voru áður en farið var að rannsaka hvali. Mun minna af hval á veturna, hvenær eru sprengingarar. Færir möguleika, skemmtiferðaskip.

Hefur ekkert verið byggt upp fyrir ferðamenn þannig að þetta rífi aðdráttarafli svæðisins.

Meginatriði hvernig staðið er að framkvæmdum.

Meira líf í bænum laðar að.

Opnar kannski svæði.

Að því gefnu að hvöllum í flóanum fækki ekki og það verði erfiðara að sýna þá, mun aukning fólks á svæðinu bara efla þessa starfsemi.

Rannsóknir á því hvaða áhrif þetta hefur á lífríki í flóanum grundvöllur. Mikil ögrun í því að vanda framkvæmdir.

Verður bara ennþá meira á brattan að sækja, verið að byggja þetta upp í einangrun.

Það þarf eitthvað annað til að hafa fólk á svæðinu

haust.

Efnahagslegur ávinningur af ferðaþjónustu og af álveri

ferðaþjónustan skapar mörg störf á sumrin en er ekki sterkur atvinnuvegur til að stuðla að heilsársbúsetu.

Það eru gríðarleg sóknarferi í ferðaþjónustu, en kemur ekki í staðinn fyrir mörg hundruð manna vinnustað sem kæmi á einu bretti.

í lengri tíma. Uppbygging atvinnu, fleiri sem búa og starfa í öðrum greinum er grundvöllur fyrir því að lengja tímabilið og byggja gæði í ferðaþjónustu til stabiillar framtíðar.

Viðmælandi I

Gildi Bakkasvæðis fyrir ferðaþjónustu á Húsavík/nágrenni
Ofboðslega fallegt útsýni (Gónhóll) og falleg strönd. Vel nýtt, fólk spyr töluvert hvar sé fallegt að labba.

Aðgengi ferðamanna, Bakkasvæði
Mjög fínt, fólk getur labbað um hér hvar sem er meðfram ströndinni.

Áhrif fyrirhugaðra framkvæmda

Þekkir til fyrirhugaðra framkvæmda
Mjög vel (innsend athugasemd).

Viðhorf til sérstakra framkvæmda:

Byggingar
Verður aldrei fallegt, maður sér hana úr öllum áttum.

Viðmælandi J

Fuglaskoðun, sérstaklega lundar, og strandlína við Héðinshöfða. Spurt hefur verið um Mánarvíta.

Gott, hægt að ganga um svæðið að vild, afleggjarar eru víða, t.d. til að komast í fjöru norðan við Héðinshöfða.

Já

allar byggingar verða stærri en virðist á mynd. Þó að vel sé frá gengið þá er þetta ekki fallegt.

Viðmælandi K

Mikið aðdráttarafi, farið frá tjaldstæði að Gónhól til að horfa á útsýnið. Mest fjörurnar sem fólk er mest að sækja, helst fjaran norðan Héðinshöfða þar fer fólk að labba mikið, mikið aðdráttarafi því þar er líka best aðgengi. Fuglalíf á öllu strandsvæðinu aðdráttarafi.

Gott í fjöru norðan Héðinshöfða. Almennt á því svæði ekki ábótavant. Hægt að ganga alla strandlínuna.

Mjög vel

Munu eyðileggja útsýni við Gónhól. Munu sjást mikið frá sjó, líkt og öskuhaugar gera í dag, álverið mun vera meira lýti, útsýni uppá land mikilvægasti hluti hvalaskoðunar þegar siglt er norður fyrir Héðinshöfða og að Lundey.

Efasemdir um þynningarsvæði í svo mikilli nálægð við bæinn. Línuagnir verði lagðar í jörðu frá og með Húsavíkurfjalli. Efasemdir um virkjun í Gjábakka.

ef verður haldið niðurgrofnunum verði ekkert lýti. Ath. ákveðið fuglalíf þarna í bjarginu, en þetta er ekki mikilvægt búsvæði bjargfugls.

Minna ber á ef er inni við Húsavík.

Umhverfið vandasamt til að byggingar vegs svo vel fari. Vegur er lýti eins og álversbyggingar.

Efnistaka úr hafsbotni mikið áhyggjuatriði ef það verður gert. fuglalíf í bjarginu mun breytast með tilkomu nýs hafnarstöðs. Mun ekki skipta máli hvar eða hvernig stækkunin er því hvalir munu leita annað, ekki síst vegna aukinnar skipaumferðar. Umhverfishávaðinn hefur

Vegagerð

Öll umferð hefur afleiðingar, mengun á grunnvatni og sjó, því nær sem hann er sjónum þeim mun meiri áhrif. Húsavík þolir ekki meiri bílaumferð, taka þarf veginn útfyrir bæinn. Meiri skipaumferð í flóanum mun hafa áhrif á hvali og mun menga og bera með sér sýkingar frá öðrum löndum.

Stækkun hafnar

Áhrif framkvæmda á:

Upplifun ferðamanna

Skerðist.

Ekki ferðamannavænt. Það verður líklegast ekki fjölgun.

verulega röskun neðansjávar fyrir hvalina.

Öll þessi umsvif koma il með að draga úr upplifun ferðamanna sem koma að svæðinu.

Útsýni að Kinnafjöllum vestan Skjálfaða, álverið blasir við sem forgrunnur þegar komið er að austan. Náttúran sem er okkar helsta söluvara og það sem einkennir svæðið og álver fellur ekki beint að þeirri ímynd. Mun ekki hafa jákvæð áhrif á ímyndina.

Að aðstæður fyrir hvalaskoðun séu áfram tryggðar, sem og útsýni frá sjó sé ekki skaðað. Það verði ekki minnkun á komu ferðamanna vegna framkvæmdar nema auðlindir verði fyrir skaða.

Öbreytt en útsýni eyðileggst.

Fólk kemur líka til að forvitnast um framkvæmd. Jákvæð áhrif að það sé meira fólk á svæðinu í heild, meira líf.

Betri þjónusta. Gott aðgengi að Bakkasvæðinu þegar álver er tilbúið en lokast alveg af á framkvæmdatíma.

Þína starfsemi

Háð áhrifum á hvalina.

Ef fólk er að forðast framkvæmdarsvæðið þá er ég ekki nægilega langt frá.

Lukka Húsavíkur hefur verið að það hafi aldrei verið uppsveiflur og þess vegna hafi aldrei verið niðursveiflur, varuð á afleiðingum ef álver hættir starfsemi.

Gildi svæðisins sem ferðamannastaðar

Efast um að fólk myndi nýta svæðið eins, ganga og njóta útsýnisins.

Jákvætt að það sé meira fólk á svæðinu, meira líf dregur að, betri þjónusta

Mest fjaran norðan Héðinshöfða því þar fer fólk að labba mikið, álver myndi ekki trufla, sést ekki þaðan. Ekki getur orðið stórkaði á fuglalífi. Mun hafa alveg gríðarlega neikvæð félagsleg áhrif á samfélag. Siglingaleiðin er í gegnum hvalaskoðunarsvæðið. Þá er það spurning um efnahagslega og samfélagslega sjálfbæra nýtingu auðlinda. Bæjarbragurinn bætist ekki á framkvæmdartíma en stöðileri sig líklega, en ekki endilega.

Núllkostur, áhrif engra framkvæmda á:

Framtíð ferðamennsku

Ennþá margir ónotaðir möguleikar að framkvæma og myndu skapa mörg störf, það þarf einnig að fjárfesta meira í ferðaþjónustu

Bara óbreytt. Framkvæmd muni ekki hafa svo mikil áhrif.

Þá þarf að huga að þolmörkum ferðamennsku á svæðinu.

Framtíð starfsemi þinnar

Safnið er stórt og hefur marga möguleika en það vantar meiri fjárfestingar, getur skapað nokkur störf. Þróun rannsóknna mikilvægt.

Efnahagslegur ávinningur af ferðaþjónustu og af álveri

Slæmt að hafa öll eggin í sömu kórflu og segja nei við aðra sem hafa áhuga á að fjárfesta. Þarf að styðja þá sem eru að byggja upp, ekki bara innan ferðaþjónustu, margir möguleikar í heilbrigðisþjónustu, endurhæfingarheimili búið að spá í því í mörg ár en ekkert gert. Ef öll þessi störf kæmu upp þá væri álver ekki inni í myndinni. Það er svo fallett og náttúrulegt, halda áfram þann veg.

Bara óbreytt. Framkvæmd muni ekki hafa svo mikil áhrif.

Það er þess virði að fórna einhverju fyrir byggingu álvers, vegna efnahagslegs ávinnings. Þjóðgarður er ekki að skila miklum hagnaði fyrir sveitarfélagið.

Þá þarf að huga að þolmörkum ferðamennsku á svæðinu.

Ekki hægt að bera saman. En ef orkunýting sem myndi nýtast fyrir álver væri tryggð á svæðinu þá koma smærri fyrirtæki með iðnað og starfsemi á svæðið.

Viðauki V: Spurningakönnun

Rannsóknamiðstöð Ferðamála og Atvinnuþróunarfélag Þingeyinga vinna að söfnun gagna um þróun ferðapjónustu á Norðausturlandi. Þessi viðhorfskönnun meðal ferðamanna er liður í þeirri gagnaöflun.

Kæri viðtakandi, þátttaka þín er mjög mikilvægur liður í þessari söfnun!

* * *

1. Hvaða þrjár þættir höfðu áhrif á ákvörðun þína að ferðast til Húsavíkur?

☐ Náttúra, fallett landslag	☐ Heimsókn til vina og ættingja
☐ Hvalaskoðun	☐ Menning, viðburðir
☐ Gönguleiðir	☐ Menntun/rannsóknir
☐ Hestaferðir	☐ Átti leið hjá
☐ Kyrrð og einsemd	☐ Eitthvað annað,
- hvað? _____

2. Hversu lengi stoppar þú á Húsavík?

_____ daga _____ klst.

3. Hvers konar afþreyingu hefur þú áhuga á að nýta þér á þessu svæði? (merkðu við allt sem við á)

☐ Gönguferðir	☐ Söfn og/eða viðburði
☐ Fuglaskoðun	☐ Fræðslu um sagnaslóðir
☐ Sjóstangaveiði	☐ Heilsueflingu
☐ Hestamennsku	☐ Ljósmyndun
☐ Hvalaskoðun	☐ Eitthvað annað,
- hvað? _____

4. Hversu ánægð/ur ert þú með eftirfarandi tegundir þjónustu á Húsavík?

Vinsamlega gefðu einkunn á bilinu 1 (slæmt) – 5 (frábært).

Þjónusta	Einkunn 1-5	Þekki ekki til/ nýtti ekki þjónustu
Gisting		
Veitingastaðir		
Söfn og fræðasetur		
Hvalaskoðun		
Leiðsögn		
Upplýsingagjöf		

5. Hefur þú nýtt/munt þú nýta þér gönguleiðir og/eða reiðleiðir í nágrenni Húsavíkur?

Já Nei

Ef já, hvar? _____

6. Hvað finnst þér um ástand gönguleiða og/eða reiðleiða í nágrenni Húsavíkur?

Mjög gott Gott Í meðallagi Slæmt Mjög slæmt

7. Hvað finnst þér um aðgengi og ástand vega í nágrenni Húsavíkur?

Mjög gott Gott Í meðallagi Slæmt Mjög slæmt

8. Hvað finnst þér um fjölda ferðamanna á þessu svæði?

Of fáir Mátulega margir Of margir

9. Hversu vel þekkir þú til svæðisins við Bakka norðan við Húsavík (Bakkahöfða, Bakkakrók, Héðinshöfða og Héðinsvík)?

Ekki neitt Lítið Í meðallagi Vel Mjög vel

10. Hversu vel er þér kunnugt um fyrirhugaðar framkvæmdir og byggingu álvers Alcoa á Bakka?

Ekki neitt Lítið Í meðallagi Vel Mjög vel

11. Telur þú að álver á Bakka muni hafa áhrif á ferðaþjónustu á og við Húsavík?

Ekki neitt Lítið Í meðallagi Mikið Mjög mikið

12. Hefði álver á Bakka áhrif á heimsóknir þínar til Húsavíkur og nágrennis í framtíðinni?

Já Nei Veit ekki

Ef já, hvernig þá? _____

_____

13. Hefði álver á Bakka að þínu mati áhrif á hvalaskoðun á Skjálfanda?

Já Nei Veit ekki

Ef já, hvernig þá? _____

_____

14. Þekkir þú til Vatnajökulsþjóðgarðs?

Já Nei

Ef já, ætlar þú að heimsækja þjóðgarðinn?

Já Nei

Ef já, hvaða svæði? _____

_____

15. Almennar athugasemdir

_____

_____

_____

_____

Upplýsingar um svaranda:

Kyn kk kvk

Fæðingarár _____

Heimaland _____

Hvað menntunarstigi hefur þú lokið?

Skyldunám/grunnskóli Stúdentspróf eða sambærilegt Menntun á háskólastigi

Á hvaða bili eru mánaðarlegar tekjur þínar?

Undir 100.000 kr. 100.000 – 200.000 kr. 200.000 – 300.000 kr.
 300.000 – 400.000 kr. 400.000 – 500.000 kr. Yfir 500.000 kr.

Hvernig ferðast þú?

Akandi Með rútu Hjólandi

Hvernig gistir þú?

Á Hóтели Hjá Ferðaþjónustu bænda Á tjaldstæði
 Í heimahúsi

Hefur þú heimsótt þetta svæði áður? Já Nei

Hversu ánægð/ur ertu með heimsóknina á skalanum 1-5? _____

Takk kærlega fyrir þátttöku þína! 😊

The Icelandic Tourism Research Centre and The Thingeyjarsýsla Regional Development Agency are collecting data on tourism development in Northeastern Iceland. This survey is one part of that data collection.

Dear visitor, your feedback is very important and highly appreciated!

* * *

1. What is the motivation for your visit to Húsavík?

- Nature
- Whale watching
- Hiking
- Horseback riding
- Peace and solitude
- Cultural activities
- Local culture
- Education/researches
- Just passing by
- Something else, what? _____

2. How long time are you staying in Húsavík?

_____ days   _____ hours

3. What kind of activities are you interested of attending in this area (cross all relevant choices)?

- Hiking
- Bird observation
- Sea angling
- Horseback riding
- Whale watching
- Museum and/or cultural activities
- Educational information on the Icelandic Sagas
- Photography
- Spa
- Something else, what? _____

4. How satisfied are you with the following services in Húsavík and surrounding area?

Please, evaluate the service on a scale between 1 (bad) – 5 (excellent).

Service or area	Grade 1-5	Service/place is not familiar
Accommodation		
Restaurants		
Museums and heritage centers		
Whale watching		
Guiding		
Tourism information		

5. Have you been/Are you going hiking and/or horseback riding in this area?

- Yes   No

6. What is your opinion regarding the condition of hiking trails and trails for horseback riding in this area?

- Very good   Good   Average   Bad   Very bad

7. What is your opinion regarding the condition of roads and highways in this area?

- Very good   Good   Average   Bad   Very bad

8. What is your opinion regarding the number of tourists in this area?

- Too many   Many   Average   Few   Too few

9. Are you familiar with the Bakki area just north of Húsavík?

- Not at all   Little   Average   Much   Very much

10. Are you familiar with the Alcoa's plans of building an aluminium plant in the Bakki area?

- Not at all   Little   Average   Much   Very much

11. Do you think that an aluminium plant at Bakki will have an impact on tourism in Húsavík and surrounding area?

Not at all   Little   Average   Much   Very much

Comments _____

_____

12. Would an aluminium plant at Bakki affect your future visits to this area?

Yes   No   I don't know

If yes, how? _____

_____

13. Would, in your opinion, an aluminium plant at Bakki affect whale watching in the Húsavík area?

Yes   No   I don't know

If yes, how? _____

_____

14. Are you familiar with Vatnajökull national park?

Yes   No

If yes, are you going to visit the national park?

Yes   No

If yes, which part of it? _____

_____

General comments

_____

_____

_____

Information about the respondent:

Sex   Male   Female

Year of birth _____

Nationality _____

Your education

Primary school   Secondary school   Academic levels

Your monthly income liable to taxation in Euros (your personal gross income)?

Under 1000 €   1000-2000 €   2001-3000 €
 3001- 4000 €   4000-5000 €   Over 5000 €

How do you travel?

By car   By bus   By bike

Where are you staying?

Hotel   Guest house/farmstay   Camping   Other

Have you visited Húsavík/this area before?   Yes   No

On the scale from 1 – 5, how pleased are you with your visit? _____

THANK YOU VERY MUCH FOR YOUR PARTICIPATION! 😊

**RANNSÓKNAMIÐSTÖÐ
FERÐAMÁLA**

OKTÓBER 2009